

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»
Навчально-науковий інститут фінансів, економіки, управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА
ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ БАНКУ: АНАЛІЗ ТА
НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Виконав: студент 4-го курсу, групи 401-ББ
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Гришанов Д.Ю.
Керівник: д.е.н., професор, Онищенко В.О.
Рецензент: керуючий відділення №4 ПУМБ
Борозняк Р.О.

Засвідчую, що в цій роботі немає запозичень із
праць інших авторів без відповідних посилань
Гришанов Д.Ю.
Підтверджую достовірність даних, використаних у
роботі
Гришанов Д.Ю.

Полтава, 2024 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	6
1.1. Сутність фінансової стійкості банку та її основні елементи	6
1.2. Методи оцінювання фінансової стійкості банку в Україні.....	13
1.3. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах фінансової нестабільності	22
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «ПУМБ».....	30
2.1. Загальна характеристика фінансово-економічної діяльності АТ «ПУМБ»	30
2.2. Діагностика фінансового стану АТ «ПУМБ».....	47
2.3. Аналіз фінансової стійкості та ефективності діяльності АТ «ПУМБ».....	58
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ.....	70
3.1. Міжнародна практика забезпечення фінансової стійкості банків.....	70
3.2. Стрес-тест фінансової стійкості та напрями її підвищення АТ «ПУМБ»...	79
ВИСНОВКИ	92
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	97
ДОДАТКИ.....	105

				КР 401-ББ 20060			
	П. І. Б.	Підпис	Дата				
<i>Розроб.</i>	<i>Гришанов Д.Ю.</i>			Фінансова стійкість банку: аналіз та напрями забезпечення	Літ.	Арк.	Акрушів
<i>Перевір.</i>	<i>Онищенко В.О.</i>				3	105	
<i>Н. Контр.</i>	<i>Худолій Ю.С.</i>				<i>Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка» Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування</i>		
<i>Затверд.</i>	<i>Кулик В.А.</i>						

ВСТУП

Актуальність теми. На даний час для України стан фінансової стійкості банків є особливо актуальним. Адже за останні роки економіка України зазнала значних змін: постійні зміни валютного курсу, зростання швидкими темпами інфляції, девальвація гривні, зростання облікової ставки, накопичення зовнішнього боргу, нестабільна політична ситуація, часті зміни в законодавстві, військовий стан у країні тощо. Як наслідок банки вимушені працювати в умовах невизначеності, формувати значні резерви для забезпечення майбутніх витрат, адаптуватися до умов, що постійно змінюються, що приводить до збитковості та іноді і до банкрутства банківських установ.

Але банки відіграють важливу роль в економічному розвитку країни. Забезпечення їх фінансової стійкості сприятиме економічному розвитку як банківського сектора так і всієї економіки в цілому. Зокрема, і фінансова стійкість, і стабільний розвиток мають бути не лише короткочасними досягненнями банків, а їх стратегічними завданнями, від чого, в свою чергу, буде залежати динамічність ринкових перетворень та підвищення соціальних стандартів.

Тому для фінансової стабілізації комерційних банків та покращення їх розвитку необхідно об'єднати зусилля Національному банку, органам правління комерційних банків та Уряду.

Проблемам фінансової стійкості банків присвячено багато праць вітчизняних науковців. Серед них можна виділити: М.І. Зверькова, В.В. Коваленко, М.Г. Марич, Ю.А. Гаркушу, В.В. Рисіна, Ю.С. Ребрик та інших. Це свідчить про те, що дане питання є актуальним та ним займається велика кількість учених на всіх рівнях.

Метою роботи є дослідження особливостей фінансової стійкості комерційного банку та обґрунтування шляхів її забезпечення.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути сутність фінансової стійкості банківської установи та її основні елементи;
- ознайомитися з методами оцінювання фінансової стійкості банків в Україні;
- дослідити фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах фінансової нестабільності;
- здійснити діагностику фінансового стану АТ «ПУМБ»;
- провести аналіз ділової активності, рентабельності та фінансової стійкості банку АТ «ПУМБ»;
- проаналізувати міжнародний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційного банку;
- провести стрес-тест фінансової стійкості АТ «ПУМБ» та сформулювати напрями її підвищення.

Об'єктом дослідження даної роботи є процес аналізу та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Предмет дослідження – теоретичні та методичні засади аналізу та забезпечення фінансової стійкості комерційного банку.

Методологія й методика дослідження. У процесі дослідження були застосовані такі загальнонаукові методи, як теоретичне узагальнення, порівняння, метод групувань, методи статистичної обробки даних. А також спеціальні методи: економічного аналізу, коефіцієнтний, метод стрес-тестування. Для обробки й аналізу інформації була застосована комп'ютерна програма Microsoft Excel.

В якості *інформаційної бази* виступали законодавчі та нормативні акти, монографії та наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених, офіційні дані Національного банку України та фінансова звітність АТ «ПУМБ».

Практична значимість. Розроблені в ході дослідження пропозиції та рекомендації, спрямовані на покращення фінансового стану комерційних банків, можуть бути використані для підвищення рівня ефективності управління фінансовою стійкістю банків та зниження ризиковості їх діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

1.1. Сутність фінансової стійкості банку та її основні елементи

Провідною ланкою у фінансового сектору є комерційні банки. Вони здійснюють кредитні та фінансові операції, які пов'язані з господарською діяльністю фізичних та юридичних осіб. Основною їх роллю є направлення руху грошових коштів не тільки на кредитний ринок, а й на всі інші ринки країни.

Головною умовою існування банку та його активної діяльності є фінансова стійкість банку. Вона виникає під впливом певних факторів та оцінюється за допомогою даних, що лежать в основі рейтингових оцінок діяльності банків.

Існує багато наукових праць щодо вивчення фінансової стійкості комерційного банку. Однак вчені так і не можуть дати точного визначення. Дуже часто поняття «фінансова стійкість» ототожнюють з визначеннями ліквідності, платоспроможності та фінансовою надійністю, однак вони не описують справжньої сутності даного терміну.

Наприклад, у науковій роботі І.М. Васькович зазначено наступне визначення фінансової стійкості як – «якісна й кількісна характеристика здатності системи трансформувати банківські ресурси (фінансові, трудові, інформаційні) та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів» [2].

Аналіз наукових джерел дає змогу виокремити наступні підходи до розуміння поняття «фінансова стійкість банку». Перший підхід визначає фінансову стійкість з точки зору позитивних фінансових результатів діяльності економічного суб'єкту (наприклад, зростання прибутку і капіталу банку), що в

результаті дозволяє йому забезпечувати свої зобов'язання за рахунок власних джерел [1, 3].

Відповідно до другого підходу фінансову стійкість розуміють як володіння економічним суб'єктом достатнім обсягом фінансових ресурсів для ведення нормальної фінансово-господарської діяльності в можливих несприятливих умовах чи подіях [2, 4].

Згідно з третього підходу фінансову стійкість розглядають як здатність організації протистояти негативним факторам внутрішнього і зовнішнього середовища, володіючи переважно власними засобами [4, 5].

Таким чином, доречно зробити висновок, що перший підхід включає результативну складову фінансової стійкості банку, другий підхід аналізує ресурсну спроможність банку стабільно функціонувати в можливих негативних умовах, а третій підхід формує стратегію захисту банку в умовах турбулентного середовища [1, 3, 5].

Фінансова стійкість банку – є його здатність швидко відновлювати свою основну функцію (трансформації заощаджень в кредити) після впливу негативного шоку [4].

Фінансова стійкість банку – це стійкість його фінансового становища в довгостроковій перспективі. Вона відображає такий стан фінансових ресурсів, при якому банк, вільно маневруючи грошовими коштами, здатний шляхом їх ефективного використання забезпечити безперебійний процес здійснення своєї фінансової та економічної діяльності [1, 3, 5].

Отже, розглянувши наведені вище підходи, можна сказати, що фінансова стійкість комерційного банку – це стан банку який характеризується достатністю його активів для підтримки платоспроможності, ліквідності, рентабельності тощо, що забезпечують стійкий розвиток банку витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

Фінансова стійкість комерційного банку вважається нормальною, якщо банківська установа ефективно розподіляє ресурси та вчасно розраховується зі

своїми зобов'язаннями, а також створює належні умови у конкурентному середовищі.

Розрізняють три основні види фінансової стійкості банку [1]:

а) нормальна стійкість, яка характеризується стабільною діяльністю, відсутністю неплатежів чи затримки виконання своїх зобов'язань, стабільною рентабельністю;

б) нестійкий фінансовий стан, що характеризується затримкою платежів, неможливістю своєчасно виконувати окремі свої зобов'язання, низьким рівнем рентабельності тощо;

в) кризовий фінансовий стан, який характеризується регулярними неплатежами, наявністю простроченої заборгованості тощо. Кризовий фінансовий стан може призвести до неспроможності банку фінансувати поточну діяльність, здійснювати платежі та виконувати свої зобов'язання, а в кінцевому рахунку – до банкрутства.

Тобто банку необхідно слідкувати за постійним джерелом своїх доходів фінансування, власним станом фінансової стійкості та рівнем показників аби не допустити їх зниження.

Виділяють п'ять видів стійкості банку:

- 1) фінансова стійкість;
- 2) організаційна стійкість;
- 3) функціональна стійкість;
- 4) комерційна стійкість;
- 5) капітальна стійкість.

Зазначені види стійкості є досить нечіткими відносно елементів стійкості банку. Тому доцільно буде виділити такі основні напрями забезпечення фінансової стійкості банку (рис. 1.1).

Треба відзначити, що провідна роль капіталу в забезпеченні фінансової стійкості банку зумовлена його функціями. По-перше, розміри капіталу гарантують довіру клієнтів до банку, переконують вкладників у можливості

відшкодування своїх коштів, що забезпечує уникнення ризику під час їх розміщення.

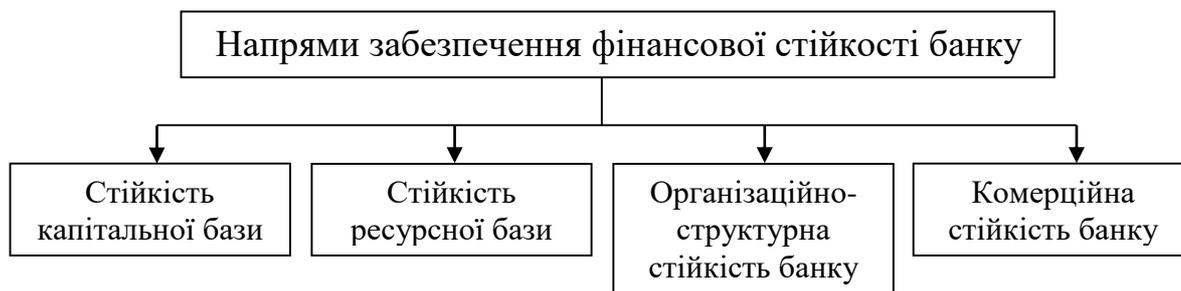

Рис. 1.1. Основні напрями забезпечення фінансової стійкості банку

Джерело: складено автором

Це також гарантує потенційним позичальникам спроможність установи забезпечити попит на кредитні ресурси. По-друге, на першому етапі в ролі стартових коштів, необхідним для будівництва чи оренди приміщень, установки банківського обладнання, наймання кваліфікованого персоналу є власний капітал у частині статутного фонду, сформованого засновниками банку. Без таких витрат банківська установа не може розпочати свою діяльність. Для розроблення і розвитку нових перспективних напрямів діяльності банку, пов'язаних із розширенням обсягу послуг, впровадженням сучасних технологій тощо, які завжди супроводжують період зростання банку, виникає потреба у додатковому капіталі. Залучення додаткового капіталу дає банку змогу забезпечувати клієнтів банківськими послугами на сучасному рівні, посилити власні позиції на ринку. По-третє, капітал – це своєрідний буфер, який поглинає негативні результати, у тому числі збитки від поточної неефективної діяльності банку до вирішення його керівництвом поточних проблем. Таким чином, резервний капітал захищає банк від банкрутства у разі несприятливої ситуації та непередбачених витрат [8].

Стійкість ресурсної бази – це важлива складова фінансової стійкості банку. Вона охоплює такі аспекти:

- 1) залежність діяльності банку від стану економіки країни в цілому;
- 2) контроль галузевих (відомчих) фінансових потоків;

- 3) ступінь інтегрованості у систему міжбанківських відносин;
- 4) зміст і рівень співробітництва банку із суб'єктами ринкової інфраструктури (банками, клієнтами тощо);
- 5) стабільність поповнення ресурсної бази банку;
- 6) концентрація вкладів фізичних осіб у загальному обсязі пасивів банку;
- 7) обслуговування коштів бюджету тощо.

Можливості формування ресурсної бази банку під впливом зрушень на макроекономічному та мікроекономічному рівнях, ситуації на грошовокредитному ринку, структурних коливань у доходах юридичних та фізичних осіб і, як наслідок, змін у регулюванні банківської діяльності не залишаються стабільними. Функції управління активами та пасивами на практиці безпосередньо пов'язані між собою. Структура джерел фінансування при цьому має бути адекватною структурі банківських активів, тобто певні види зобов'язань (пасиви) за розмірами та строками залучення повинні відповідати також за строками та обсягами елементам активів. Таким чином, збільшення затрат на покриття боргів та збитків за рахунок власного капіталу може бути наслідком зневажання цього важливого правила [9].

Залучення найдорожчих ресурсів для банку (міжбанківських кредитів) повинно мати цільовий характер й бути спрямованим лише під уже визначену програму кредитування чи інвестування. Ситуація, що веде до зростання витрат та ставить під загрозу короткострокову ліквідність банку, виникає, коли міжбанківські кредити для виконання зобов'язань перед клієнтами використовуються для поповнення кореспондентських рахунків. Водночас деякі вітчизняні банки свій прибуток збільшують саме таким шляхом, тобто наданням короткострокових міжбанківських кредитів. І все ж таки, цей спосіб підвищення доходності може використовуватися лише за умов стабільної тенденції до зростання залишків коштів на поточних рахунках клієнтів та розширення депозитної бази банку. Отже, важлива умова забезпечення фінансової стійкості банку – це підтримання постійного балансу між потребами в ресурсах і можливостями їх придбання за принципом достатності. Тобто обсяг коштів,

мобілізованих на грошово-кредитному ринку, має бути не меншим, але й не більшим, ніж потрібно для розміщення коштів у найприбутковіших операціях [9].

Організаційно-структурна стійкість банку – це адекватність структури банку обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі. Організаційна структура, банківські операції та інші аспекти діяльності банку регламентуються структурно-функціональними нормами, які, у свою чергу, визначають організаційно-структурну стійкість банку. За результатами аналізу очевидної структурної суперечності між спеціалізацією та універсалізацією, проведеного фахівцями, можна робити висновок про накопичення пов'язаних між собою явищ, обумовлених унікальністю такого складного соціально-економічного об'єкта, як банк. Тому далі сучасний банк доцільно розглядати як систему. Поняття «система» використовується практично в усіх наукових дисциплінах і має багато визначень. У цій роботі під «системою» ми розуміємо цілісну та обмежену середовищем сукупність взаємопов'язаних елементів. Доречно зауважити, що це поняття поширюється також на всі складові фінансової стійкості [10].

В основі комерційної стійкості банку лежить розвиненість його зв'язків з іншими суб'єктами ринкової інфраструктури (рівень взаємовідносин з державою, з іншими банками, з клієнтами, з дебіторами та кредиторами). Вона залежить від розмірів власного капіталу банку, інтенсивності зв'язків із ринком, потужності і стабільності кредитно-інвестиційного портфеля, характеру банківської експансії щодо розширення ринку банківських продуктів, широти міжбанківських зв'язків і довіри банків-партнерів [11].

Таблиця 1.1

Класифікація фінансової стійкості банківської системи та її елементи

Класифікаційна ознака	Елементи	Характеристика елемента
1	2	3
За характером	економічний	визначається взаємовідносинами, які складаються з акціонерами, іншими банківськими установами

Продовження табл. 1.1.

1	2	3
	політичний	має прояв у дотриманні законодавчих і нормативних актів, віддаленості від політичних організацій, спроможності протистояти політичному тиску, який несумісний з цілями банків і його задачами як економічного суб'єкта
	моральний	передбачає формування грошово-кредитної установи, яка дотримується тих уявлень і принципів, які прийняті суспільством
Враховуючи її загальну оцінку	реальний	стійкість яка демонструє безумовне виконання цілей і задач (динамічний макроекономічний розвиток банківської системи)
За характером збалансування	уявний	стійкість, що уявляється (демонстрація формального розвитку банківської системи)
	збалансований	Окремі блоки банківської системи знаходяться у рівноважному стані, відповідають один одному за якістю, ступенем розвиненості, адекватністю вимогам ринкової економіки
За структурою	з нестійкою рівновагою	незбалансованість активів та пасивів за термінами і обсягами може призвести до втрати стійкості окремо взятого банку; нестійкість рівноваги між інформаційним або кадровим забезпеченням та рухом банківського капіталу може призвести до втрати стійкості банківської системи в цілому
	організаційний	характеризує стан структури апарату управління у банках, адекватний їх цілям і задачам
З позиції рівномірності розвитку банків	кадровий	професійна підготовка спеціалістів, які мають навички використання сучасних банківських технологій
	операційний	характеризує надання банківських послуг і проведення операцій, адекватних потребам ринку
	діловий	відображає ступінь виконання поставлених цілей та задач
	банки які швидко розвиваються	стійкість при постійно зростаючих масштабах діяльності банку, зростання його активів, рентабельності
	банки які рівномірно розвиваються	стійкість при незмінних, стабільних параметрах
З позиції адекватності розвитку банку економічному середовищу	банки які нерівномірно розвиваються	стійкість при обсягах банківських операцій, що знижуються
	загальнокорисний	адекватність ділової активності банків загальній соціально-економічній ситуації в країні
	егоїстичний	зниження ділової активності банків при загальному економічному зростанні

Джерело: [7]

Стойкість як якісний стан та форма розвитку банківської системи класифікується за ознаками, що представлені в таблиці 1.1 [7].

Проблема стійкості банків має власні відмінності, на відміну від проблем стійкості інших суб'єктів економічної діяльності, які мають прояв через джерела формування фінансових ресурсів, структуру активів і капітальної бази, індикаторами оцінки стійкості. Зазначені особливості визначаються місцем банків у суспільному розподілі праці [7].

Отже, в результаті дослідження було виявлено, що поняття «фінансова стійкість» на сьогоднішній день не має точного визначення, безліч економістів пропонують свою характеристику. І досить часто вони ототожнюють фінансову стійкість банківської системи з такими показниками як платоспроможність та ліквідність. Безумовно вони є важливими її складовими, однак не можна характеризувати стійкість тільки за допомогою даних елементів, адже вплив на неї також мають ще прибутковість, рентабельність, ділова активність та безліч різних внутрішніх та зовнішніх факторів.

1.2. Методи оцінювання фінансової стійкості банку в Україні

Оцінка фінансового стану комерційних банків в Україні є важливою як для суб'єктів господарювання (інвесторів, клієнтів, акціонерів) так і для самого банку. Вона дозволяє визначати провідні напрями розвитку банку та відповідність належній стратегії.

Згідно Закону України «Про банки і банківську діяльність» [1] створені банки на території країни повинні дотримуватись економічних нормативів, що визначені в «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [12]. Завдяки цим нормативам на вітчизняному ринку аналізують фінансову стійкість комерційних банків. До економічних нормативів відносяться нормативи капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику та нормативи інвестування.

До нормативів капіталу відносять:

- 1) мінімальний розмір регулятивного капіталу (H1);
- 2) достатність (адекватності) регулятивного капіталу (H2);

Нормативи ліквідності:

1) коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами ($LCR_{\text{ВВ}}$) та коефіцієнт покриття ліквідністю за іноземними валютами ($LCR_{\text{ІВ}}$);

2) коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR);

Нормативи кредитного ризику:

1) максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента (H7);

2) великих кредитних ризиків (H8);

3) максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (H9).

Нормативи інвестування:

1) норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (H11);

2) норматив загальної суми інвестування (H12);

Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку розраховується за формулою [12]:

$$PK = OK + ДК - В \quad (1.1)$$

де PK – регулятивний капітал банку;

OK – основний капітал (капітал 1-го рівня);

ДК – додатковий капітал (капітал 2-го рівня);

В – відвернення.

Достатність регулятивного капіталу відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку [13]. Повинен становити не менше 10%.

$$H2 = \frac{PK}{A_p + C_{ВП} - НКР} \times 100 \quad (1.2)$$

де A_p – активи, зменшені на суму створених відповідних резервів за активними операціями;

$C_{ВП}$ – сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами.

Коефіцієнт покриття ліквідністю за всіма валютами ($LCR_{ВВ}$) – норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень ліквідності за всіма валютами для покриття чистого очікуваного відпливу грошових коштів за всіма валютами протягом 30 календарних днів з урахуванням стрес-сценарію. Нормативні значення коефіцієнта покриття ліквідністю за всіма валютами ($LCR_{ВВ}$) та коефіцієнта покриття ліквідністю за іноземними валютами ($LCR_{ІВ}$) мають бути не менше ніж 100%.

$$LCR_{ВВ} = \frac{A_{ВЛ}}{\Gamma_{КЧ}} \times 100 \quad (1.3)$$

де $A_{ВЛ}$ – високоякісні ліквідні активи за всіма валютами;

$\Gamma_{КЧ}$ – чистий очікуваний відплив грошових коштів за всіма валютами.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування ($NSFR$) – норматив ліквідності, який установлює мінімально необхідний рівень стабільного фінансування діяльності банку на горизонті один рік. Нормативне значення коефіцієнта чистого стабільного фінансування ($NSFR$) має бути не менше ніж 100%.

$$NSFR = \frac{ASF}{RSF} \times 100 \quad (1.4)$$

де ASF – обсяг наявного стабільного фінансування;

RSF – обсяг необхідного стабільного фінансування.

Максимальний розмір кредитного ризику на одного контрагента – встановлюється з метою обмеження кредитного ризику, що виникає внаслідок невиконання окремими контрагентами своїх зобов'язань [13]. Показник повинен не перевищувати 25%.

Розраховується за такою формулою:

$$H7 = \frac{Zc}{PK} \times 100 \quad (1.6)$$

де Zc – сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо одного контрагента (або групи пов'язаних контрагентів);

Норматив великих кредитних ризиків установлюється з метою обмеження концентрації кредитного ризику за окремим контрагентом або групою пов'язаних контрагентів [13]. Нормативне значення має бути не більше 8-ми кратного розміру регулятивного капіталу.

$$H8 = \frac{Zв}{PK} \times 100 \quad (1.7)$$

де $Zв$ – сукупна сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, дебіторською заборгованістю, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку за всіма великими кредитними ризиками, наданими банком щодо всіх контрагентів;

Норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами установлюється для обмеження ризику операцій з пов'язаними з банком особами, зменшення негативного впливу операцій з

пов'язаними з банком особами на діяльність банку [13]. Нормативне значення нормативу повинне бути не більше 30%.

Він розраховується за такою формулою:

$$H9 = \frac{Z_{ін}}{PK} \times 100 \quad (1.8)$$

де $Z_{ін}$ – сукупна заборгованість за строковими та простроченими депозитами, кредитами, факторингом, фінансовим лізингом, урахованими векселями, цінними паперами, іншими активними банківськими операціями та фінансові зобов'язання банку щодо пов'язаних з банком осіб.

Норматив інвестування в цінні папери окремо за кожною установою встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного з інвестуванням в акції, паї, частки та інвестиційні сертифікати окремої юридичної особи [13]. Показник має становити не менше 15%.

$$H11 = \frac{K_{ін}}{CT} \times 100 \quad (1.9)$$

де $K_{ін}$ – кошти банку, що інвестуються на придбання акцій (часток/паїв) та інвестиційних сертифікатів окремо за кожною установою;

CT – статутний капітал банку.

Норматив загальної суми інвестування встановлюється для обмеження ризику, пов'язаного із здійсненням банком інвестиційної діяльності [13]. Нормативне значення даного нормативу має бути не більше 60%.

$$H12 = \frac{CK_{ін}}{CT} \times 100 \quad (1.10)$$

де $CK_{ін}$ – кошти банку, що інвестуються з метою придбання акцій (часток/паїв) та інвестиційних сертифікатів будь-яких юридичних осіб.

Також, з метою оцінювання та аналізу фінансової стійкості банку, на практиці використовують наступні підходи:

- 1) рейтингова система;
- 2) метод на основі коефіцієнтного аналізу;
- 3) математично-статистичні методи;
- 4) стрес-тестування.

За допомогою рейтингової системи можна провести та оцінити комплексний аналіз поточної фінансової діяльності банку, виявити проблеми та вжити певні заходи щодо їх усунення. Джерелами інформації є річні фінансові звіти та дані, що надають інспектори після перевірок.

Найпоширенішою рейтинговою системою є система CAMELSO. Ця рейтингова система відноситься до систем «інсайдерського» типу, тобто оцінка фінансового стану банківської установи прогнозується на місці, а не на основі даних, що містяться у відкритому доступі.

Основою рейтингової системи CAMELSO є оцінка ризиків і визначення рейтингових оцінок за такими основними компонентами [19].

1. Капітал – Capital Adequacy (C) – оцінка розміру капіталу банку з точки зору його достатності для захисту інтересів вкладників і підтримки платоспроможності.

2. Якість активів – Asset Quality (A) – спроможність забезпечити повернення активів, вплив проблемних кредитів на загальний фінансовий стан банку.

3. Менеджмент і корпоративне управління – Management (M) – оцінка методів управління банком з точки зору принципів корпоративного управління, ефективності діяльності, методів управління та контролю.

4. Надходження – Earnings (E) – достатність доходів банку для перспективного розвитку та зростання.

5. Ліквідність – Liquidity (L) – здатність банку забезпечити своєчасне та повне виконання своїх зобов'язань.

6. Чутливість до ринкових ризиків – Sensitivity to Risk (S) – ступінь реагування банку на зміну ситуації на ринку.

7. Операційний ризик – Operational Risk (O) – здатність банку ефективно управляти операційним та інформаційним ризиком з метою недопущення (мінімізації) фінансових втрат внаслідок реалізації ризиків.

За рейтинговою системою CAMELSO для кожного банку встановлюється цифровий рейтинг за сімома компонентами, а комплексна рейтингова оцінка визначається на підставі рейтингових оцінок за кожним із цих компонентів, з урахуванням їх ваги. При цьому розрахунок комплексної оцінки може перевищувати найнижчу з оцінок за компонентами не більше ніж на один бал [19].

Кожен компонент рейтингової системи оцінюється за чотирьохбальною шкалою, де оцінка «1» є найвищою, а оцінка «4» – найнижчою [19].

Комплексна рейтингова оцінка банку свідчить:

1) «1» – про те, що банк є надійним за всіма показниками, спроможним протистояти більшості економічних спадів (крім надзвичайних), вважається стабільним і таким, що має кваліфіковане керівництво;

2) «2» – про те, що банк має недоліки в роботі, і якщо ці недоліки не будуть усунені, то вони можуть призвести до значних проблем, пов'язаних з платоспроможністю та ліквідністю;

3) «3» – про те, що банк має суттєві недоліки в роботі, загальна платоспроможність банку під загрозою. Така комплексна рейтингова оцінка свідчить про те, що потрібні негайні конкретні дії служби банківського нагляду;

4) «4» – про те, що ліквідність і платоспроможність банку незадовільні, банк потребує спеціальних оздоровчих заходів та негайних конкретних дій служби банківського нагляду.

Розглянемо коефіцієнтний метод. Він розраховується за допомогою фінансових показників, що впливають на фінансову стійкість. Завдяки даному методу можна детально охарактеризувати господарську діяльність банку та виявити її недоліки.

Основними показниками, що дають можливість визначити фінансову стійкість є показники фінансової стійкості. Дані показники розраховуються за допомогою певних коефіцієнтів, що визначаються на основі даних балансу, звіту про прибутки та збитки, а також звіту про фінансовий стан.

До математично-статистичних методів можна віднести дискримінантний аналіз, нелінійне оцінювання та факторний аналіз.

Дискримінантний аналіз застосовують переважно для аналізу банківського сектору в цілому, оскільки він втрачає свою результативність при аналізі конкретного банку. Недоліком цього методу є те, що він потребує спеціалізованих знань для складного розрахунку. До переваг можна віднести те, що даний аналіз може бути переведений в графічну модель та є досить зрозумілим для користувачів [20, 21].

Нелінійне оцінювання дозволяє встановити межу між фінансово стійкими та нестійкими банками на основі декількох змінних одночасно та згрупувати їх у дві чіткі підмножини за їх фінансовою стійкістю. Додатковою можливістю є контроль рівня хибних класифікацій і таким чином оцінюється якість зроблених висновків [20, 21].

Факторний аналіз це давно відомий але не менш популярний метод для оцінки рівня фінансової стійкості. Він представляє сукупність факторів та може показати не тільки те, що в фінансовій установі виникли проблеми, але і розкриває їх причину. Прерогативою даного аналізу є висока точність результатів [22].

Слід відмітити, що математично-статистичні моделі краще використовувати для аналізу декількох банків, аби їх порівняти між собою, а не для одного банку.

Стрес-тестування – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора – валютного курсу, процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними

припущеннями. Він широко використовується для оцінки кредитного ризику, ризику ліквідності, валютного ризику, ризику зміни процентної ставки та вартості активів [26].

Метою даного методу є оцінка ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням на фінансовому ринку [26].

Для його проведення використовують такі методи: тест на чутливість, методику сценарного аналізу та методику максимальних збитків. Найпоширенішим методом є сценарний аналіз. Він дає можливість визначити вплив усіх чинників в разі настання ймовірної події.

З 22 грудня 2017 року почала діяти Постанова «Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України» [16] яку затвердило Правління Національного банку України. Згідно даної установи оцінка буде проводитись кожного року в три етапи.

Перший – перевірка фінансового стану аудиторськими фірмами, що включені до реєстру аудиторських фірм, в межах проведення щорічної перевірки консолідованої та річної фінансової звітності.

На другому етапі будуть зроблені висновки, щодо попереднього етапу та буде оцінюватись достатність капіталу.

На цих стадіях будуть перевірятись всі платоспроможні банки України. Ті банки, що будуть досліджуватись на третьому етапі буде визначати НБУ.

Третій етап – це оцінка НБУ достатності капіталу визначеної стрес-тестуванням сценарним методом.

Якщо, у банку після проведення останніх двох стадій показники будуть меншими за нормативні значення, що встановлені НБУ, то необхідно буде скласти програму капіталізації та/або план заходів для підтримки рівня капіталу.

Програма буде складатись виходячи з максимальних сум [26]:

1) суми потреби (нестачі) в капіталі, необхідної для забезпечення дотримання банком значень нормативу достатності регулятивного капіталу

та/або нормативу достатності основного капіталу у розмірі, установленому Інструкцією № 368;

2) максимальної із сум потреби (нестачі) в капіталі, які визначені за базовим та/або несприятливим макроекономічними сценаріями за кожним з років прогнозного періоду для забезпечення дотримання встановлених Національним банком граничних значень нормативу достатності регулятивного капіталу та/або нормативу достатності основного капіталу.

Результати оцінки кожного року будуть оприлюднювати на сайті НБУ. Таким чином Національний банк хоче вчасно виявляти ризики банкрутства банків та вчасно їх ліквідувати, що буде сприяти підвищенню фінансової стійкості та захисту вкладів інвесторів і клієнтів банку.

Отже, було з'ясовано, що існує значна кількість методів визначення фінансової стійкості банку. Всі вони мають свої переваги та недоліки.

Національні методи аналізу базуються на законодавчих нормативних документах та стандартах, що контролюються НБУ. Наразі в Україні частіше за все використовують коефіцієнтні, факторні методи, стрес-тестування, а також метод рейтингових оцінок. В результаті аналізу дані методи демонструють різні значення фінансової стійкості банківських установ, хоча і спираються на схожі між собою показники та нормативні значення. Тому виникає необхідність в створенні єдиного методу, який дасть можливість визначити стан стійкості більш точно.

1.3. Фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах фінансової нестабільності

Часті кризи на фінансовому ринку України, пов'язані як з трансформацією економіки та постійними невдалими спробами реформування фінансового сектору, так і з нестабільною політичною ситуацією в країні та військовим станом породжують депресію економічної активності та негативно впливають на всіх суб'єктів фінансового ринку [16]. Інфляція та нестабільний курс гривні

спонукають комерційні банки постійно забезпечувати та підвищувати прибуток за рахунок розширення своїх послуг.

Існує пряма залежність між фінансовою стійкістю банку та його капіталом. Недостатня капіталізація може призвести до зменшення інвестиційних вкладів та нестабільної фінансової стійкості, що погіршить стан банку у майбутньому. Тому потреба у зростанні капіталу є завжди актуальною. При прийнятті рішення про збільшення капіталу необхідно вибирати шляхи, які будуть доречними. Враховуючи ситуацію в Україні капітал банку можна збільшити за рахунок збільшення розміру статутного капіталу, залучивши додаткові кошти акціонерів. Також зростанню капіталу сприяє Національний банк.

4 лютого 2016 року Правління Національного банку України затвердило постанову №58 «Про збільшення капіталу банків України» [14], до якої внесли зміни, щодо графіку приведення банками статутного та регулятивного капіталу до мінімальних розмірів. До 17 червня 2016 року мінімальний розмір капіталу повинен був становити 120 млн. грн і поступово збільшуватись до 200 млн. грн.

Збільшення власного капіталу можливе ще і за рахунок довгострокових депозитів. Однак якщо, сума депозиту буде перевищувати суму активів з урахуванням ризиків, то виникне ризик відсутності капіталу.

Існує безліч чинників, що впливають на фінансову стійкість банків. Вони мають як позитивні так і негативні риси.

На думку В. Рисіна, на зменшення рівня фінансової стійкості банків можуть впливати наступні фактори: зниження якості банківських активів; втрата довіри з боку вкладників, що підтверджується фактом відтоку депозитних коштів; зниження ліквідності; зменшення капіталізації банків; скорочення ресурсної бази банків; зростання процентних ставок; збільшення обсягів неповернутих валютних кредитів; складнощі із залученням нових інвестицій, зумовлені кризовими явищами на європейських фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків [35].

До зазначених факторів В.В. Коваленко додає наступні: високі ризики кредитування, що зумовлені неефективною структурою економіки; залежність банківської системи від фінансового стану підприємств-позичальників; зростання ризиків, пов'язаних із фондовим ринком і динамікою цін на окремих сегментах фінансового ринку; проблеми з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки; рівень капітальної бази банківської системи та досить низька якість ресурсів; проблеми рефінансування банків; політичне втручання в діяльність банківської системи [31].

Частіше чинники, що впливають на фінансову стійкість комерційних банків класифікують на зовнішні, внутрішні та загальнодержавні фактори. (Додаток А)

Це тільки мала частина всіх факторів, що впливають на банківську діяльність. Негативними чинниками впливу на фінансову стійкість банку є [37]:

- високі ризики кредитування, які зумовлені неефективною структурою економіки;
- залежність банків від фінансового стану позичальників;
- проблема з поверненням зовнішніх запозичень, які активно залучалися в попередні роки;
- проблеми рефінансування банків;
- політичне втручання в діяльність банківської системи;
- зниження якості банківських активів;
- втрата довіри з боку вкладників;
- зниження ліквідності;
- зменшення капіталізації банків;
- скорочення ресурсної бази банків;
- зростання процентних ставок;
- складнощі із залученням нових інвестицій, які зумовлені кризовими явищами на зарубіжних фінансових ринках та зниженням кредитних рейтингів значної частини українських банків;
- висока вартість фінансового посередництва;

- певна невизначеність у сфері зовнішньоекономічної діяльності банківських установ;
- невирішеність питань, пов'язаних із банківською таємницею та захистом клієнтури.

М.І. Миронова пропонує свою класифікацію факторів впливу на стійкість комерційного банку (рис.1.2) [38].

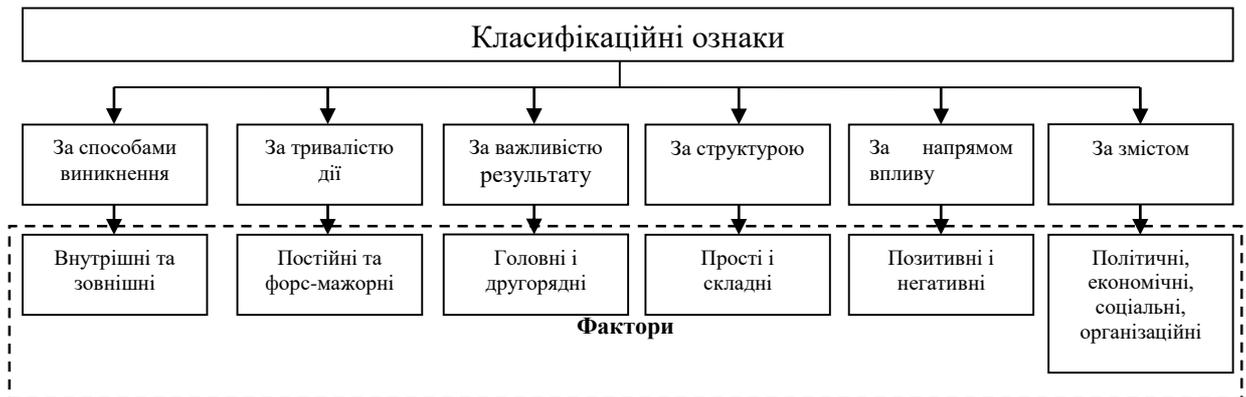

Рис. 1.2. Класифікація факторів, які впливають на стійке функціонування комерційних банків

*Джерело: [38]

Позитивними чинниками є:

- висока кваліфікація робітників банку;
- високий рівень маркетингу;
- наявність стратегічного управління;
- різноманітний асортимент банківських послуг для всіх верств населення;
- якісний рівень технологій.

Розглянемо вплив зміни інфляції на фінансову стійкість банків в Україні. Адже вона має важливе значення на стан грошового ринку. Коливання рівня інфляції в країні призводить до змін ринкових процентних ставок, валової маржі та прибутку банку. Така ситуація на фінансовому ринку безпосередньо здійснює значний дестабілізуючий вплив на функціонування банківського сектору та загалом вітчизняної економіки. Як наслідок, така тенденція негативно впливає на ефективність фінансової діяльності банків, створює труднощі як для кредиторів так і для позичальників. Водночас ускладнюється робота менеджерів

банківських установ, знижується довіра населення до банківської системи та, що визначально, унеможлиблюється відновлення кредитування реального сектору економіки України [39].

Швидке зростання частки проблемної заборгованості в кредитному портфелі банків спричиняє значні відрахування в резерви для покриття втрат за кредитними операціями. Чим більші суми відрахувань в резерви під кредитні ризики та витрати на адміністрування проблемних кредитів, тим менш ефективно використовується банківський капітал [32].

Таким чином бачимо, що зменшення капіталізації є досить актуальною проблемою в наш час. Частіше за все виведення з ринку банку відбувається за рахунок зниження активів та накопичених боргів. Якщо банк не може самостійно впоратися зі зменшенням капіталу, то можна об'єднатися з іншим банком в одну фінансову установу.

Реорганізація банків протягом останніх десятиліть стала важливим інструментом трансформації банківського сектору. Вона сприяє активізації процесів консолідації банків, розвитку структури банківського сектору в напрямі оптимального поєднання великих банків з розгалуженою мережею філій, а також універсальних і спеціалізованих банків. Ці зміни створюють умови для розширення спектру банківських послуг та розвитку нових сегментів ринку. Злиття банків обходиться значно дешевше, ніж створення нових банків або відкриття філій, тому керівництво банків і власники віддають перевагу саме цим заходам [28].

Також реорганізація банку може здійснюватися шляхом перетворення, тобто змінення юридичного статусу товариства, у вигляді якого спочатку було створено банк. При зміні статусу з одного виду на інший до новоствореного банку переходять усі права, обов'язки та зобов'язання банку, що був реорганізований.

Підставами для реорганізації банку шляхом перетворення можуть бути: переорієнтація напрямів діяльності, збиткова діяльність окремих філій, необхідність зміни умов капіталізації та управління тощо.

Можуть бути застосовані різні методи реорганізації як до проблемних банків так і до тих, що функціонують нормально. У ході реорганізації сожуть бути вирішені, наприклад, такі проблеми: зміна організаційної структури (відкриття нових філій, зміна чисельності працівників та їх складу тощо); зміна організаційно-правової форми; зміна процесу обслуговування клієнтів та менеджменту і т.д.

Банки, які припиняють свою діяльність як юридичні особи внаслідок реорганізації через злиття, приєднання, поділ або виділення, вилучаються з Державного реєстру банків і втрачають ліцензію на здійснення всіх банківських операцій. Банки-юридичні особи, створені в результаті такої реорганізації, зобов'язані зареєструватися та отримати ліцензію на проведення банківських операцій у Національному банку. У випадку реорганізації шляхом приєднання або перетворення, відповідні зміни вносяться до статуту банку- правонаступника. Якщо реорганізація відбувається шляхом виділення зі зменшенням статутного капіталу банку, що реорганізовується, до статуту цього банку також вносяться відповідні зміни [28].

Згідно постанови №48 «Про затвердження Змін до положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників» від 08.06.2017 року процедура злиття банківських установ є наступною [28].

1. Банки-учасники реорганізації повинні надати пакет документів для отримання погодження проекту реорганізації Національному банку України.

2. Потім наглядові ради скликають загальні збори банків для прийняття рішення про злиття банківських установ.

3. Національний банк надає дозвіл на реорганізацію протягом трьох робочих днів та розміщує дану інформацію на офіційному сайті НБУ.

4. Після отримання дозволу здійснюється приєднання банків.

Дана процедура скорочує термін реорганізації з 1,5 року до 3-4 місяців і надається переважно тим банкам яким необхідна докапіталізація та банки із прозорою структурою власності.

На даний час для банківської системи України доцільним буде злиття (поєднання) комерційних банків, у яких є проблеми з капіталізацією та фінансовою стійкістю. За умови успішної реорганізації через певний проміжок часу можна буде спостерігати стабілізацію фінансової стійкості та підвищення рівня капіталу.

Отже, визначення факторів впливу на фінансову стійкість дозволяє вчасно виявити проблему, мінімізувати ризики, а також забезпечити внутрішню та зовнішню безпеку комерційного банку. Тому важливим є необхідність оцінювання стійкості банку з урахуванням усіх чинників.

Підсумовуючи вище зазначене можна сказати, що фінансова стійкість є найважливішим показником, який характеризує діяльність банку. За її допомогою можна визначити перспективу діяльності банківської установи. Тому необхідно постійно проводити аналіз та оцінку прибутковості банку, ліквідності, платоспроможності та рентабельності, щоб вчасно виявити проблему та привести банк до належного стану і усунути можливість його банкрутства. Адже існує досить багато чинників, що впливають на фінансову стійкість комерційного банку. Тому не варто ними зневажати, особливо зараз, коли економіка України є нестабільною і відбувається впровадження нових реформ в сфері банківської діяльності.

До умов забезпечення фінансової стійкості комерційного банку можна, наприклад, віднести:

- підтримку збалансованості активів та пасивів в балансі банку;
- підтримку відповідного рівня рентабельності;
- забезпечення прибутковості банку;
- підтримку відповідного рівня ділової активності, ліквідності та платоспроможності;
- достатній рівень власних коштів;
- ефективну політику управління доходами та витратами тощо.

Таким чином, можна зробити висновок, що фінансова стійкість банку в умовах фінансової нестабільності залежить від низки критичних факторів. До

них належать ефективність управління ризиками, рівень капіталізації, ліквідність активів, а також якість кредитного портфеля. Важливу роль відіграє диверсифікація джерел фінансування, що дозволяє банку зменшити залежність від зовнішніх шоків. Крім того, адекватне регулювання та нагляд з боку державних органів сприяє зміцненню фінансової стійкості банку. Успішне управління цими факторами дозволяє банкам не лише виживати у кризових умовах, але й підтримувати економічну стабільність та довіру клієнтів.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ АТ «ПУМБ»

2.1. Загальна характеристика фінансово-економічної діяльності АТ «ПУМБ»

Акціонерне товариство «Перший Український Міжнародний Банк» було створено у 1991 році і розпочало свою роботу у 1992 році. Банк пропонує різноманітні банківські послуги, такі як залучення депозитів, надання кредитів, інвестування в цінні папери, платіжні операції та міжнародні перекази, валютні операції та обслуговування карток.

Це АТ «Перший Український Міжнародний Банк» є спадкоємцем публічного АТ «Перший Український Міжнародний Банк», яке було перейменовано згідно із законодавством. Попередня публічна компанія була наслідником закритого акціонерного товариства «Перший Український Міжнародний банк», яке пізніше стало публічним АТ. Ця компанія, в свою чергу, була спадкоємцем закритого АТ з іноземними інвестиціями та українським капіталом «Перший Український Міжнародний банк». Банк було створено через реорганізацію Першого Українського Міжнародного банку як закритого АТ. Він також став спадкоємцем ПАТ «ДОНГОРБАНК» та публічного АТ «БАНК РЕНЕСАНС КАПІТАЛ» через їх поглинання. Банк має право на укладання угод та участь у господарських товариствах, а його правовий статус визначається як приватне акціонерне товариство.

Банк входить до банківської системи України і є універсальним банком, що означає, що він має можливість надавати різноманітні банківські послуги фізичним та юридичним особам (як резидентам, так і нерезидентам) відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність» та ліцензій Національного банку України. Метою його роботи є залучення, накопичення та використання грошових коштів для сприяння економічному розвитку та

отримання прибутку в інтересах акціонерів. Серед послуг, які надає банк, можна виділити:

- залучення коштів у вклади (депозити) від різних клієнтів, які можуть бути як юридичними, так і фізичними особами;
- відкриття та обслуговування рахунків клієнтів, включаючи поточні (кореспондентські) рахунки та рахунки умовного зберігання (ескроу);
- інвестування залучених коштів у вклади (депозити), в тому числі на поточні рахунки, на власний ризик та на власних умовах.

Крім того, банк може надавати фінансові послуги своїм клієнтам за допомогою укладення агентських договорів з юридичними особами (комерційними агентами). Перелік таких фінансових послуг, які банк може надавати своїм клієнтам, встановлюється Національним банком України. Крім банківських послуг, АТ «ПУМБ» також має право здійснювати інвестиційну та іншу діяльність відповідно до законодавства. Банк має право на володіння, користування та розпорядження майном, що перебуває в його власності, самостійно визначати власні дії та ризики.

Дослідження економічної діяльності банку допомагає виявляти слабкі та сильні сторони банку, що дозволяє ефективно впливати на його стратегічне планування. Вивчення фінансових показників банку допомагає забезпечувати фінансову стабільність та надійність управління його ресурсами.

Основною метою аналізу фінансової діяльності банку є отримання достовірної інформації, щодо ефективності діяльності банківської установи та його фінансового стану за допомогою аналізу певної кількості найбільш об'єктивних показників. Це стосується насамперед зміни в структурі капіталу, активів та пасивів, складу прибутків та збитків.

Основним джерелом інформації для здійснення фінансового аналізу банку є його баланс. У ньому представлено всі дані про фінансові та нерухомі активи, якими володіє банк, а також про обсяги та структуру зобов'язань контрагентів перед банком і зобов'язань банку перед контрагентами [42].

Таблиця 2.1

Динаміка, склад та структура активів АТ «ПУМБ» за 2020-2021 роки

Найменування статті	Значення по роках						Відхилення			
	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2021 до 2020		2022 до 2021	
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	абсол.	відн., %	абсол.	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Грошові кошти, їх еквіваленти	14534838	19,31	21326213	20,38	46455869	41,49	6791375	46,72	25129656	117,83
2. Кошти в інших банках	1486374	1,97	2802502	2,68	3490916	3,12	1316128	88,55	688414	24,56
3. Кредити та заборгованості клієнтів	37573208	49,92	53086793	50,73	43770237	39,09	15513585	41,29	-9316556	-17,55
4. Інвестиції в цінні папери	18454704	24,52	23142132	22,11	12586771	11,24	4687428	25,40	-10555361	-45,61
5. Похідні фінансові активи	9492	0,01	10814	0,01	0	0,00	1322	13,93	-10814	-100,00
6. Інвестиційна нерухомість	71330	0,09	62099	0,06	59168	0,05	-9231	-12,94	-2931	-4,72
7. Основні засоби та нематеріальні активи	1911484	2,54	1954014	1,87	2365187	2,11	42530	2,22	411173	21,04
8. Інші фінансові активи	576523	0,77	1625557	1,55	2419697	2,16	1049034	181,96	794140	48,85
9. Інші активи	351569	0,47	294583	0,28	567093	0,51	-56986	-16,21	272510	92,51
10. Необоротні активи, утримувані для продажу та активи групи вибуття	294432	0,39	344117	0,33	259282	0,23	49685	16,87	-84835	-24,65
Усього активів	75 263 954	100	104648824	100	111974220	100	29 384 870	39,04	7325396	7,00

Складові активів і пасивів балансу банку є ключовими аспектами, які відображають його особливості, напрямки діяльності, вплив на ринок позичкових ресурсів, а також якість та обсяг клієнтської бази. Вони відображають політику банку залучення та розміщення фінансових ресурсів з метою здобуття прибутку [42].

За результатами аналізу динаміки, складу та структури активів АТ «ПУМБ» за 2020, 2021 та 2022 роки доречно зробити наступні висновки. Грошові кошти та їх еквіваленти продемонстрували не значне зростання у 2021 році порівняно з 2020 (46,72% або на 6 791 375 тис. грн), але дуже значне збільшення у 2022 році порівняно з 2021 (117,83% або на 25 129 656 тис. грн) (рис 2.1). Такий приріст можна пояснити необхідністю зберігати значні ліквідні ресурси в умовах невизначеності та війни. Крім того частина населення намагалася уберегти свої кошти, зберігаючи їх у банках, а не готівкою.

Кошти в інших банках також показали певний ріст у 2021 році (88,55% або на 1 316 128 тис. грн), але зазнали помірнього зростання у 2022 році (24,56% або на 688 414 тис. грн). Найбільш значні відхилення спостерігаються в категорії кредитів та заборгованостей клієнтів, де відбувся суттєвий зріст у 2021 році (41,29% або на 15 513 585 тис. грн), але велике зменшення у 2022 (17,55% або на 9 316 556 тис. грн). Що, в першу чергу, пов'язано із зупиненням кредитування у 2022 році та політикою банку направленою на максимальне закриття діючих кредитів, з метою мінімізації кредитних ризиків.

Інвестиції в цінні папери також показали значні коливання, зростаючи у 2021 році (25,40% або на 4 687 428 тис. грн), але різко зменшуючись у 2022 (45,61% або на 10 555 361 тис. грн). Похідні фінансові активи, хоча й мають незначний відсоток в загальній структурі активів, показали значний ріст у 2021 році (13,93% або на 1 322 тис. грн), але повністю зникли у 2022. Загалом, варто відзначити, що усього активів банку спостерігався помірний ріст у 2021 році (39,04% або на 29 384 870 тис. грн), але значно менш значуще збільшення у 2022 (7,00% або на 7 325 396 тис. грн). Ці зміни відображають динаміку фінансових

активів банку та можуть вказувати на потребу в управлінні ризиками та стратегічному плануванні для забезпечення фінансової стійкості.

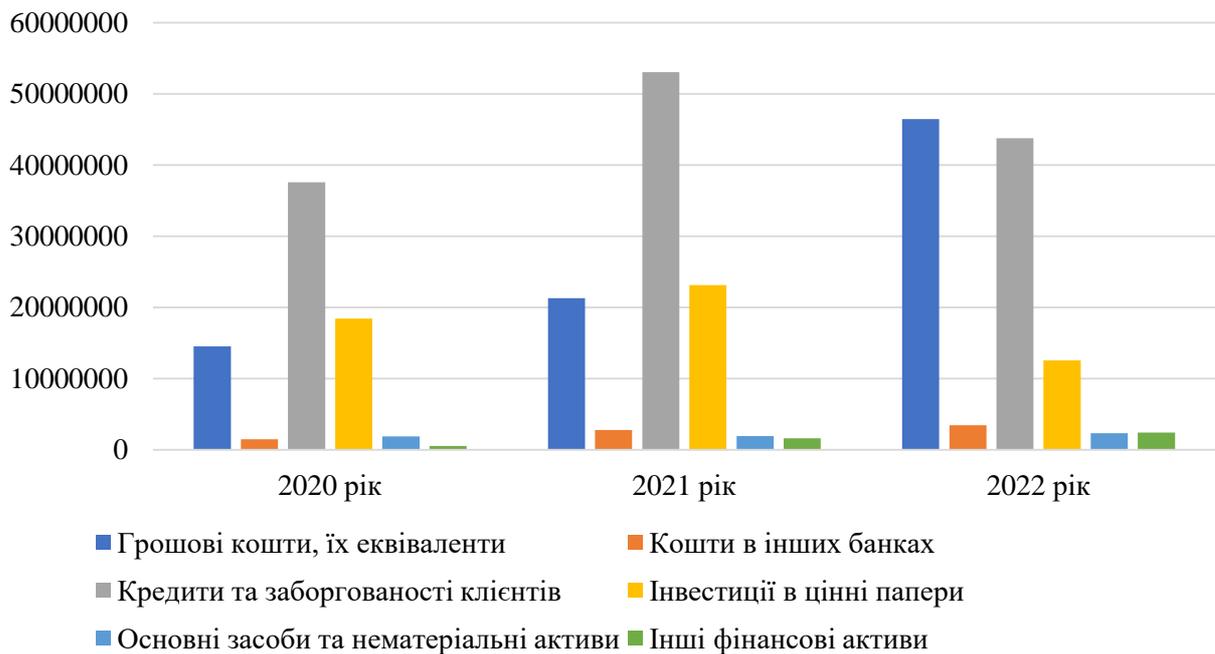

Рис. 2.1. Структура активу балансу АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Найбільшу частку в загальних активах займає кредитний портфель. У 2020 році 49,92%, у 2021 році 50,73%, але у 2022 році їх частка зменшується до 39,09%. Як бачимо, питома вага мала тенденцію до зменшення, хоча сума портфелю з кожним роком зростала. У 2021 році порівняно з 2020 роком його частка збільшилася на 0,81% та у 2022 році порівняно з 2021 роком скоротилася на 11,64. Це свідчить про те, що банк обрав стратегію мінімізації доходів за рахунок значного зменшення ризику. В умовах, що склалися у 2022 році це було єдиною стратегією, яку реалізовували як НБУ так і комерційні банки.

Доля інвестицій в цінні папери була суттєвою у 2020 та 2021 рока – 24,52% та 22,11% відповідно. Що свідчило про досить активну інвестиційну політику банку. У 2022 році частка цього активу зменшилася до 11,24%, що вказує на суттєве скорочення інвестиційної діяльності банку у цей період. Частка грошових коштів, їх еквівалентів у 2020 році становила 19,31%, потім зросла до 20,38% у 2021 році. У 2022 році ця частка різко збільшилася до 41,49 %, через суттєве зростання депозитних сертифікатів Національного банку України.

Таблиця 2.2

Динаміка, склад та структура пасивів АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Найменування статті	Значення по роках						Відхилення			
	2020 рік		2021 рік		2022 рік		2021 до 2020		2022 до 2021	
	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	тис. грн	питома вага, %	абсол.	відн., %	абсол.	відн., %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Зобов'язання перед НБУ	4200554	5,58	5693029	5,44	4188304	3,74	1492475	35,53	-1504725	-26,43
2. Кошти банків	1356654	1,80	1445197	1,38	2324222	2,08	88543	6,53	879025	60,82
3. Кошти клієнтів	57515262	76,42	80917134	77,32	90299888	80,64	23401872	40,69	9382754	11,60
4. Похідні фінансові зобов'язання	26291	0,03	8204	0,01	93807	0,08	-18087	-68,80	85603	1043,43
5. Інші фінансові зобов'язання	1341892	1,78	2463602	2,35	2546201	2,27	1121710	83,59	82599	3,35
6. Інші зобов'язання	1139290	1,51	1560365	1,49	825417	0,74	421075	36,96	-734948	-47,10
Усього зобов'язань	65579943	87,13	92087531	88,00	100277839	89,55	26507588	40,42	8190308	8,89
Власний капітал										
8. Акціонерний капітал	4780595	6,35	4780595	4,57	4780595	4,27	0	0,00	0	0,00
9. Емісійний дохід	101660	0,14	101660	0,10	101660	0,09	0	0,00	0	0,00
10. Дооцінка	448068	0,60	437533	0,42	430759	0,38	-10535	-2,35	-6774	-1,55
11. Резерв під прибутки та збитки	130887	0,17	124623	0,12	-350345	-0,31	-6264	-4,79	-474968	-381,12
12. Резервний капітал	1605862	2,13	2909909	2,78	2909909	2,60	1304047	81,21	0	0,00
13. Нерозподілений прибуток	2616939	3,48	4206973	4,02	3823803	3,41	1590034	60,76	-383170	-9,11
Усього власного капіталу	9684011	12,87	12561293	12,00	11696381	10,45	2877282	29,71	-864912	-6,89
Усього пасивів	75263954	100	104648824	100	111974220	100	29384870	39,04	7325396	7,00

Частки усіх інших активів є не значними і за аналізований період відбувається незначне їх коливання на фоні стресів фінансової системи.

Аналізуючи таблицю 2.2, можна виокремити кілька ключових моментів. Зобов'язання перед НБУ зросли на 35,53% з 2020 до 2021 року, але зменшилися на 26,43% з 2021 до 2022 року. Це пов'язано з різними стратегіями управління ліквідністю банку та змінами в регуляторному середовищі. Кошти банків збільшилися на 6,53% від 2020 до 2021 року та на 60,82% з 2021 до 2022 року, що свідчить про збільшення активності банків у залученні ресурсів.

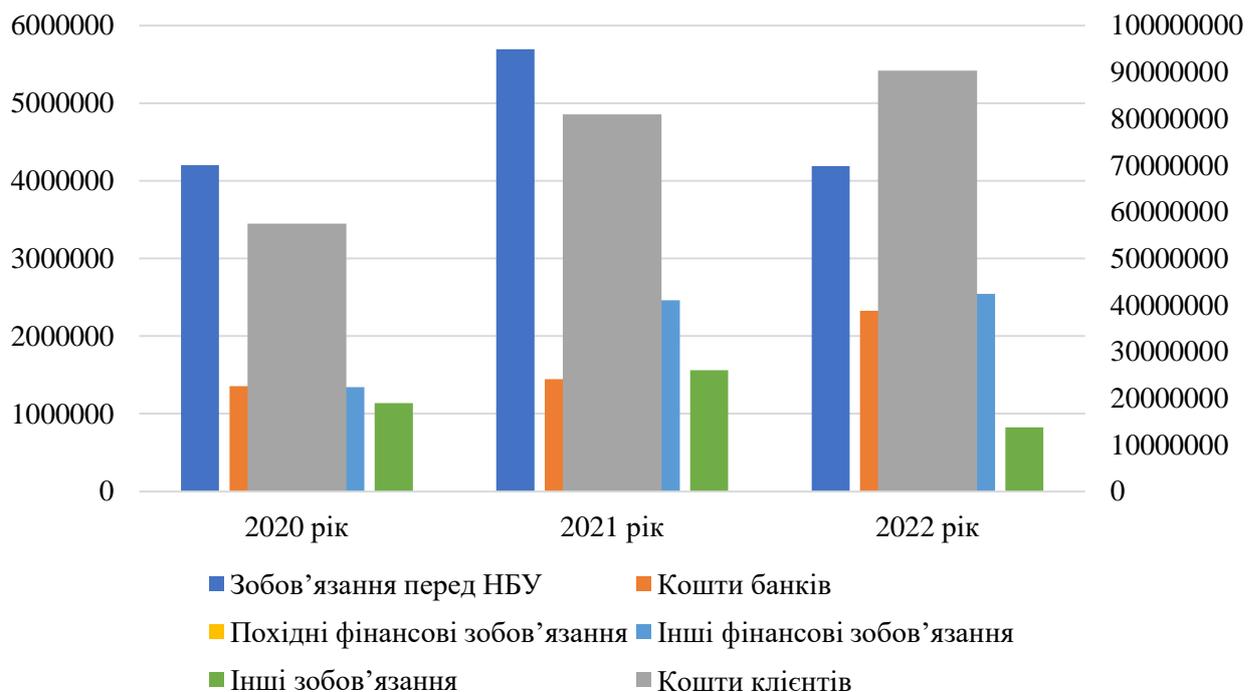

Рис. 2.2. Структура пасиву балансу АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Кошти клієнтів зросли на 40,69% з 2020 до 2021 року, з 2021 до 2022 року зростання склало тільки 11,60%, в першу чергу, через зростання потреби клієнтів банку у коштах, а також через зміни у стратегії управління депозитами (рис. 2.2). Крім того до складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 497 085 тисяч гривень та 127 430 тисяч гривень, які являють собою забезпечення кредитів клієнтам та зобов'язань з надання кредитів відповідно. Крім того, 2 263 307 тисяч гривень утримуються в якості забезпечення зобов'язань за імпортованими акредитивами, гарантіями та авалуванням векселів.

Похідні фінансові зобов'язання показали різке зменшення на 68,80% від 2020 до 2021 року та значне збільшення на 1043,43% з 2021 до 2022 року, що пов'язано зі змінами в стратегіях управління ризиками та інвестиційними стратегіями. Інші фінансові зобов'язання зросли на 83,59% від 2020 до 2021 року, але лише на 3,35% з 2021 до 2022 року, що вказує на зміни в стратегіях управління фінансами та інвестиціях. Інші зобов'язання збільшилися на 36,96% від 2020 до 2021 року, але зменшилися на 47,10% з 2021 до 2022 року, можливо, через зміну стратегій управління кредитним портфелем та зміну співвідношення між різними видами зобов'язань. Усього зобов'язання зросли на 40,42% від 2020 до 2021 року та на 8,89% з 2021 до 2022 року, що відображає загальну динаміку банківської діяльності та зміни в стратегіях управління балансом.

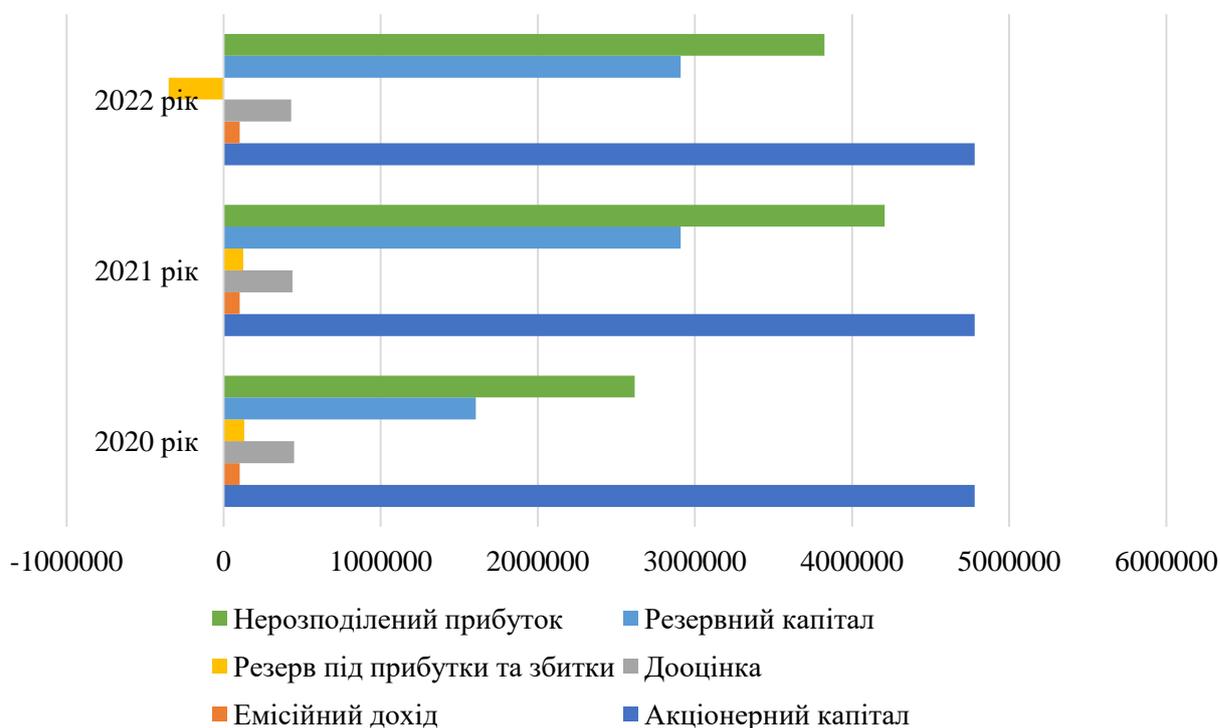

Рис. 2.3. Структура власного капіталу АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Аналіз власного капіталу показав, що в цілому власний капітал збільшився на 29,71% від 2020 до 2021 року, але зменшився на 6,89% з 2021 до 2022 року, через зміни у стратегіях капіталовкладень та розподілі прибутку (рис.2.3). Щодо складових, то акціонерний капітал за аналізований період не змінювався. Нерозподілений прибуток мав тенденцію до зростання у період 2020-2021 роки,

приріст склав 1590034 тисяч гривень або 60,76%, що є значний приростом і свідчить про ефективну роботу банку у цей період. У 2022 році відбулося скорочення нерозподіленого прибутку на 383170 тисяч гривень (на 9,11%), що пов'язане із зростанням кредитних ризиків, а також необхідністю забезпечувати роботу відділень банку за відсутності електрики та створенням мережі Power Banking.

Резерв під прибутки та збитки у 2020-2021 роках мав незначне скорочення, але вже у 2021-2022 роках він зменшився на 474968 тисяч гривень або на 381,12%. Що в першу чергу пов'язано із зміною справедливої вартості інвестицій в цінні папери. Емісійний дохід залишався незмінним увесь період. Усього пасивів збільшилися на 39,04% від 2020 до 2021 року та на 7,00% з 2021 до 2022 року, що може бути результатом змін у стратегіях управління балансом та залучення ресурсів.

У структурі частка власного капіталу у структурі пасивів складала 12,87% у 2020 році та зменшилася до 10,45% у 2022 році. В цілому такий розмір власного капіталу є природнім для комерційних банків, але подальше зменшення частки може бути критичним. Досить вагомою є частка нерозподіленого прибутку банку у 2020 році вона складала 3,48%, у 2021 – зросла до 4,02%, а у 2022 році знову зменшилася до 3,41%, що в першу чергу пов'язано із зменшенням обсягу нерозподіленого прибутку на 383170 тис. грн. Також варто відзначити частку резервного капіталу яка у 2020 році складала 2,13%, у 2021 році зросла до 2,78%, а у 2022 році зменшилася до 2,60%. При цьому обсяг резервного капіталу залишався незмінним протягом 2021-2022 років. Частка таких складових як емісійний дохід, дооцінка, резерв під прибутки та збитки складає менше 1%. І вони усі мали тенденцію до зменшення у 2022 році.

З метою виявлення ролі кожного виду активів, що складаються під час їх формування, проаналізуємо динаміку, склад і структуру дохідних і недохідних активів (табл. 2.3).

Склад та структура активів АТ «ПУМБ» з погляду їх дохідності
за 2020-2022 роки

Показник	2020 рік		2021 рік		2022 рік		Темп зростання,%
	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	Сума, тис.грн.	Питома вага, %	
1. Дохідні активи	58171631	77%	80729897	77%	106362961	95%	183%
2. Недохідні активи	17092323	23%	23918927	23%	5611259	5%	33%
Всього активів	75263954	100%	104648824	100%	111974220	100%	149%

Аналіз структури дохідних та недохідних активів свідчить, що банк намагався утримувати стале їх співвідношення, так у 2020-2021 роках частка дохідних активів складала 77%, недохідних відповідно 23%. У 2022 році відбулися значні зміни – частка дохідних активів зростає до 95%, а недохідних відповідно зменшилася до 5%. Такі коливання пов'язані із значним зростанням обсягів грошових коштів та їх еквівалентів за рахунок депозитних сертифікатів Національного банку України номінальною вартістю 25031497 тисяч гривень зі строком погашення до 1 робочого дня.

Аналіз масштабів діяльності банку щодо залучення зовнішніх джерел фінансування своєї діяльності починається з визначення частки, яку займають зобов'язання банку у валюті балансу.

$$Ч_{зоб} = \frac{\text{Зобов'язання банку}}{\text{Валюта балансу}} \quad (2.1)$$

$$Ч_{зоб2020} = \frac{65579943}{75263954} \times 100\% = 87,13\%;$$

$$Ч_{зоб2021} = \frac{92087531}{104648824} \times 100\% = 88,00\%.$$

$$Ч_{зоб2022} = \frac{100277839}{100277839} \times 100\% = 89,55\%;$$

За аналізований період спостерігається зростання частки зобов'язань у валюті балансу банку з 87,13% у 2020 році до 89,55% у 2022 році. Подальше зростання частки зобов'язань у валюті балансу позитивно характеризуватиме

його ділову активність, але може призвести до більш низької фінансової стійкості банку.

Розглянемо детальніше структуру пасиву (рис. 2.4).

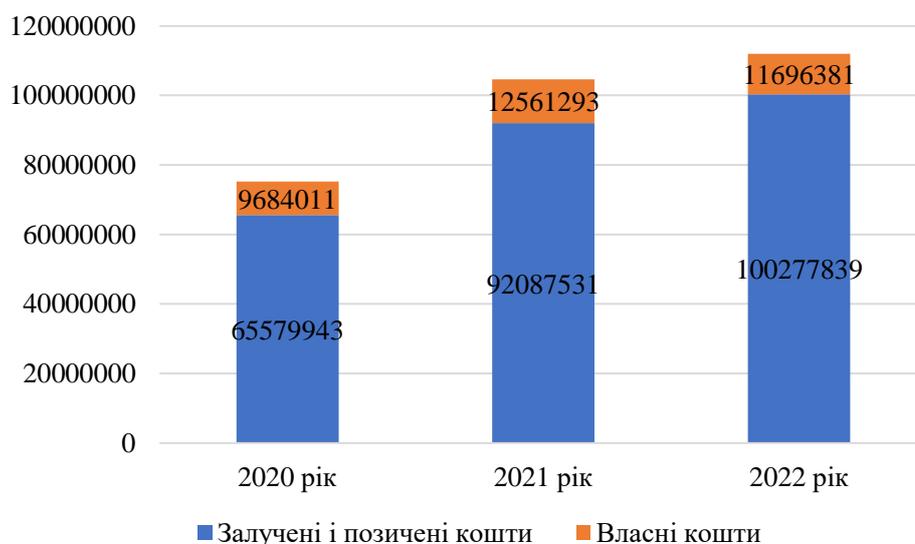

Рис. 2.4. Структура пасиву балансу АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Аналіз передбачає вивчення співвідношення залучених і позичених коштів та власних коштів в загальній величині пасивів. Як бачимо питома вага залучених і позичених грошей протягом аналізованого періоду переважає над власними коштами, що є позитивним моментом, адже більша частина ресурсів банку формується за рахунок залучених та запозичених коштів, а не власних. Їх частка в загальних пасивах з кожним роком зростала, так як сума власних коштів зростала меншими темпами. Зменшення власних коштів у структурі пасиву пов'язане значним скороченням резерву під прибутки та збитки, а також зростання коштів банків.

Розглянемо детальніше динаміку та структуру залучених коштів (2.5).

В структурі залучених коштів найбільшу частку займають поточні рахунки юридичних осіб, за аналізований період вони мають тенденцію до зростання, а саме зростання склало 20127563 тис. грн або 47%. Така тенденція свідчить про дуже активну роботу банку із контрагентами юридичними особами.

Строкові депозити та ощадні рахунки юридичних осіб мали значний приріст у 2021 році, але у 2022 році їх обсяг зменшився на 1654137 тис. грн, що

пов'язано в першу чергу із потребами юридичних осіб у ліквідних коштах. Скорочення переважно відбулося у секторі будівництва та нерухомості. Крім того депозити 10 найбільших клієнтів, які розміщені в банку у сумі 3 456 605 тисяч гривень становили 4% коштів клієнтів.

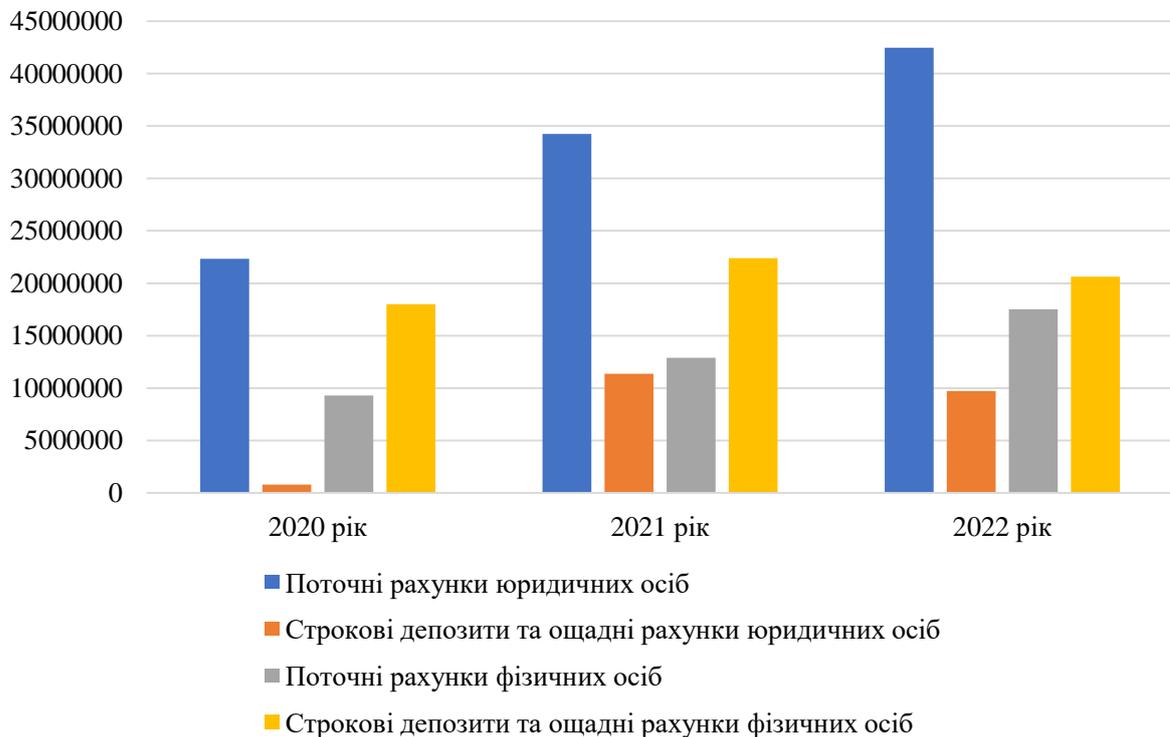

Рис. 2.5. Динаміка та структура залучених коштів АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Строкові депозити та ощадні рахунки фізичних осіб також мають значну частку в структурі залучених коштів, мали зростаючу динаміку до 2021 року, у 2022 році їх обсяг зменшився. В цілому за аналізований період вони зросли на 2622084 тис. грн або на 13%. Поточні рахунки фізичних осіб, як і юридичних зростали весь аналізований період, їх загальний приріст склав 8211974 тис. грн або 47%.

До складу коштів клієнтів входять депозити у сумі 497 085 тисяч гривень та 127 430 тисяч гривень, які являють собою забезпечення кредитів клієнтам та зобов'язань з надання кредитів відповідно. Крім того, 2 263 307 тисяч гривень утримуються в якості забезпечення зобов'язань за імпорними акредитивами, гарантіями та авалюванням векселів.

Аналіз доходів та витрат є невід’ємною частиною характеристики фінансового стану комерційного банку.

Аналіз змін доходів та витрат надає можливість виявити їх причини та відстежити тенденції цих змін, що сприяє ефективному управлінню доходами й витратами в банківській сфері. Управління доходами і витратами є складним процесом, метою якого є збільшення доходів та зниження витрат комерційного банку, що в свою чергу призведе до підвищення його прибутковості. Цей аналіз дозволяє зробити прогнози та ідентифікувати фактори, що впливають на обсяги доходів і витрат у комерційному банку [45].

Оцінка фінансового стану банку базується на аналізі доходів і витрат з використанням таких методів фінансового аналізу [42].

а) горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожного напрямку доходів або витрат з попереднім періодом;

б) вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури окремих видів, груп або напрямів доходів і витрат з визначенням впливу кожного чинника на результат у цілому;

в) трендовий аналіз – порівняння кожної позиції доходів або витрат комерційного банку з сукупністю попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки обраного показника; аналіз здійснюється на основі фактичних даних за минулі роки, у закордонній практиці використовується період тривалістю не менше трьох років;

Аналіз складу, структури та динаміки доходів та витрат представлений в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4

Склад й динаміка доходів та витрат АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення	
				2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6
Процентні доходи	9 235 764	11 834 097	14 895 381	2 598 333	3 061 284
Процентні витрати	2 389 067	2 603 206	4 740 903	214 139	2 137 697
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	6 846 697	9 230 891	10 154 478	2 384 194	923 587

Продовження табл. 2.4

1	2	3	4	5	6
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках	1 113 289	- 763 463	- 10 338 901	-1 876 752	- 9 575 438
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати) після створення резерву під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках	5 733 205	8 467 428	- 184 423	2 734 223	- 8 651 851
Комісійні доходи	2 418 276	3 166 429	3 205 014	748 153	38 585
Комісійні витрати	742 224	1 119 867	1 183 751	- 377 643	- 63 884
Результат від операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	9 183	60 782	177 493	51 599	116 711
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	23 766	13 858	- 50 656	- 9 908	- 64 514
Результат від операцій з іноземною валютою	170 006	160 498	1 264 678	- 9 508	1 104 180
Результат від переоцінки іноземної валюти	78 018	191 191	166 962	113 173	- 24 229
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	- 1 167	1 673	- 249	2 840	- 1 922
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	21 618	1 062	1 064	- 20 556	2
Витрати/(доходи), які виникають під час первісного визнання фінансових активів	-	-	1 243 421	-	1 243 421
Інші операційні доходи	109 544	71 071	153 411	- 38 473	82 340
Адміністративні та інші операційні витрати	4 654 941	5 781 289	5 278 302	-1 126 348	502 987
Прибуток/(збиток) до оподаткування	3 165 284	5 111 272	- 485 338	1 945 988	- 5 596 610
Витрати на податок на прибуток	- 557 191	- 923 680	87 615	- 366 489	1 011 295
Прибуток/(збиток) за рік	3 722 475	6 034 952	- 397 723	2 312 477	- 6 432 675

Згідно проведеного аналізу ми бачимо, що протягом досліджуваного періоду процентні доходи з кожним роком зростали. У 2021 році вони зросли на 2 598 33 тис.грн (28%) та у 2022 році на 3 061 284 тис.грн (26%). Також зріс і

чистий процентний дохід але на 35% та 10% відповідно. Цей показник свідчить, що нерівномірність зростання пов'язана із зростанням процентних витрат.

Чистий процентний дохід після створення резерву під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках мав тенденцію до зростання на 2 734 223 тис. грн у 2021 році, однак у 2022 році цей показник зменшився на 8 651 851 тис. грн та став від'ємним, що пов'язано із формуванням значних резервів банком на тлі початку повномасштабного вторгнення.

Результати від операцій з іноземною валютою скоротилися на -9 508 тис. грн або 6 % у 2021 році, але вже у 2022 році зросли на 1 104 180 тис. грн або 688%. Таке зростання відбулося через значну девальвацію гривні в першій половині 2022 року.

Слід відмітити, що все ж таки найбільшу частку в структурі доходів займають процентні доходи, частка комісійних є меншою в чотири рази (рис. 2.6). Інші операційні доходи та доходи від переоцінки валюти та цінних паперів мають не значну частку і не мають значного впливу на формування прибутку банку.

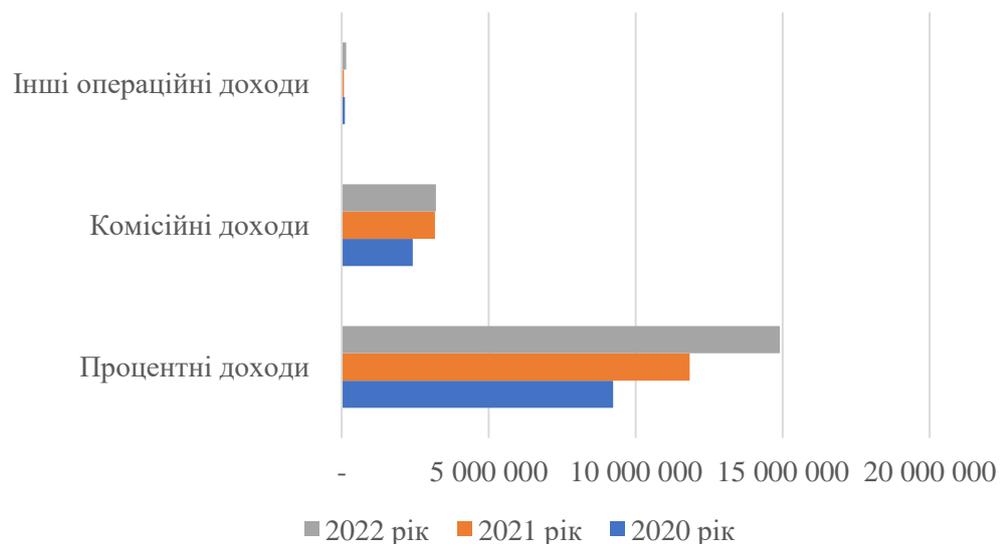

Рис. 2.6. Структура доходів АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Аналогічно наведеному аналізу доходів проводиться аналіз витрат банківської установи. У фінансовій звітності банків групування витрат за

окремими напрямками дещо збігається з розглянутим вище групуванням доходів та містить такі види:

- процентні витрати;
- комісійні витрати;
- інші операційні витрати;
- вирахування до резервів;
- непередбачені витрати.

Дані таблиці 2.4 показують, що сума процентних витрат у 2021 році зросла на 214 139 тис.грн але у 2022 році їх загальна сума зросла на 2 137 697 тис.грн за рахунок збільшення строкових депозитів та ощадних рахунків, поточних рахунків та заборгованості перед Національним банком України. Темпи зростання витрат є нерівномірними. У 2021 році витрати зросли на 6% коли доходи збільшилися на 28%, а у 2022 році темп росту процентних витрат склав 82%, в той час як процентні доходи зросли на 26%, що свідчить про складну ситуацію в економіці країни загалом і в банку зокрема.

На рисунку 2.7 видно, що найбільшу частку в структурі витрат займають адміністративні та інші операційні витрати, а також процентні витрати.

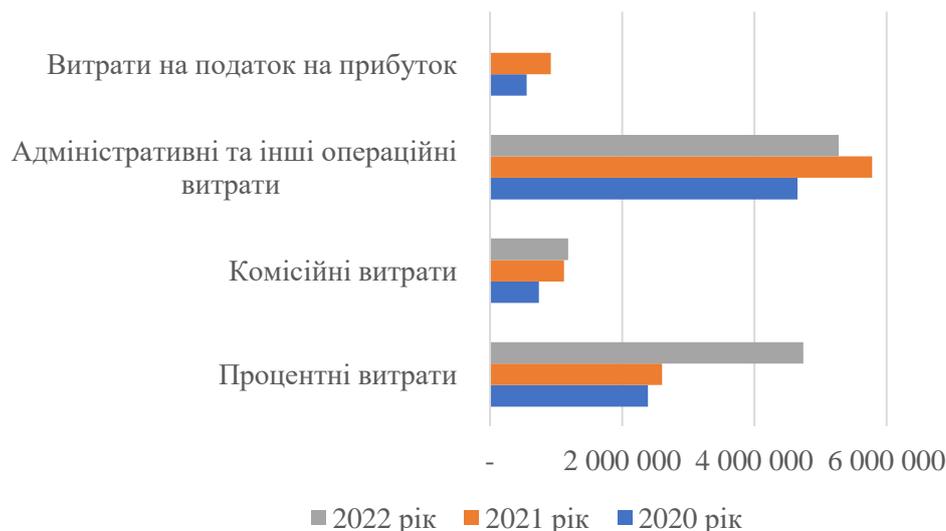

Рис. 2.7. Структура витрат АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Обсяг процентних витрат порівняно з непроцентними витратами за три роки суттєво збільшився. Що стосується адміністративних та інших операційних

витрат, то у 2021 році вони зросли на 1 126 348 тис.грн або на 24%, а у 2022 році їх величина скоротилася на -502 987 або на -9%. Причиною скорочення даних витрат було значне їх зменшення по усіх складових через загальне скорочення операційної діяльності банку. До інші операційних витрат включають витрати на утримання персоналу, внески до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, а також витрати на утримання та експлуатацію основних засобів і нематеріальних активів. Варто відмітити, що у 2022 році у структурі інших операційних витрат з'явилася стаття – втрачені готівкові кошти на суму 88 909 тис.грн та суттєво зросла стаття благодійна діяльність на 88 653 тис.грн. Що є наслідком початку повномасштабного вторгнення – готівка була втрачена на окупованих територіях і банк активно долучився до підтримки ЗСУ та гуманітарних заходів.

Як видно з рисунку 2.7 комісійні витрати протягом досліджуваного періоду мали тенденцію до зростання. У 2021 році на 377 643 тис.грн (51%), та у 2022 році порівняно з попереднім роком лише на 63 884 тис.грн (6%). Що стосується витрат на податок на прибуток, то вони у 2021 році зросли на 366 489 тис.грн, але вже у 2022 році скоротилися на 1 011 295 тис.грн.

Що стосується прибутку банку, то у 2020-2021 роках банк отримувал прибуток у розмірі 3 722 475 тис.грн та 6 034 952 тис.грн відповідно. Але вже у 2022 році в наслідок значного зростання процентних витрат банк отримав збиток у розмірі 397 723 тис.грн.

Отже за результатами проведеного аналізу результатів діяльності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки.

Динаміка, склад і структура активів в цілому відповідає основним вимогам розвитку банку, але для покращення роботи банку, все ж таки, доцільно буде підвищити питому вагу кредитно-інвестиційного портфелю й здержувати темпи приросту грошових коштів та їх еквівалентів. Згідно проведеного аналізу пасиву було виявлено, що необхідно стежити за підвищенням питомої ваги залучених коштів в майбутньому. Доречніше було б залучати більше довгострокових депозитів, адже короткострокові зменшують фінансову стійкість даного банку

та ліквідність балансу. Особливу увагу слід приділити строковим депозитам та ощадним рахункам юридичних осіб.

Також було виявлено, що протягом 2020-2022 років процентні та комісійні доходи переважають над процентними та комісійними витратами. Проте необхідно збільшити питому вагу комісійних доходів в загальній структурі доходів АТ «ПУМБ», для цього рекомендується розширити спектр фінансових послуг.

Аналізуючи структуру витрат було виявлено, що питома вага адміністративних та інших операційних витрат протягом аналізованого періоду збільшувалася. Банку необхідно слідкувати за даними витратами, але робити це потрібно без шкоди своєї діяльності. Також аналіз показав, що чисте збільшення резервів під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках, яке було здійснене у 2022 році (як реакція на кризовий стан країни) вплинула на прибуток банку і в результаті банк закінчив рік із збитком у розмірі 397 723 тис. грн.

2.2. Діагностика фінансового стану АТ «ПУМБ»

Проаналізувати фінансовий стан банку можливо оцінюючи його ділову активність та ліквідність. В даній роботі аналіз буде проведений за допомогою коефіцієнтного методу.

Головним недоліком коефіцієнтного аналізу є те, що окремий фінансовий показник визначає лише один певний напрям діяльності банку. Тому для ефективного фінансового аналізу банківської діяльності необхідно використовувати велику кількість різноманітних коефіцієнтів [42].

Аналіз та оцінка ділової активності.

Ділова активність банку визначається його здатністю ефективно привертати та використовувати кошти. Цей процес піддається впливу різних фінансово-економічних процесів, що робить його важливим аспектом управління фінансовими ресурсами банку. Ефективність використання коштів і

їх розміщення сприяють збільшенню прибутку і активів банку, при цьому важливо зберігати ліквідність і конкурентоспроможність. Фінансова активність банку обмежена фінансовим станом кожного конкретного банку, що є визначальним чинником в його стратегічному управлінні [41].

Проаналізувавши системи коефіцієнтів, що рекомендуються в методичній літературі для аналізу ділової активності було відібрано ті показники, що найбільше розкривають рівень використання активів та пасивів.

Розрахунок показників ділової активності АТ «ПУМБ» наведено в таблиці 2.7.

Аналізуючи наведену таблицю, можна зробити наступні висновки.

Розмір загальних пасивів зріс з 65579943 тис. грн у 2020 році до 100277839 тис. грн у 2022 році, що є збільшенням на 34697896 тис. грн. Причиною цього може бути збільшення кількості клієнтів, збільшення обсягів депозитів та коштів на рахунках клієнтів банку. Залучені кошти також зросли з 58871916 тис. грн у 2020 році до 92624110 тис. грн у 2022 році, що є збільшенням на 33752194 тис. грн. Банк активно просуває різноманітні депозитні продукти або запроваджує спеціальні пропозиції для залучення коштів клієнтів, крім того у 2022 році суттєво зросла облікова ставка НБУ, що вплинуло на ставки по депозитах. Строкові депозити спочатку зросли з 25876394 тис. грн у 2020 році до 33758644 тис. грн у 2021 році, але потім знизились до 30321483 тис. грн у 2022 році. Це пов'язано зі змінами в країні, які вплинули на те, що клієнти потребували або готівкових коштів або високоліквідних.

Значення міжбанківських кредитів зросло з 4,200,554 тис. грн у 2020 році до 5,693,029 тис. грн у 2021 році, але потім знову знизилось до 4,188,304 тис. грн у 2022 році. Це пов'язано зі змінами в умовах ринку, зокрема зниженням доступності міжбанківського кредитування або змінами у стратегії банку щодо залучення додаткових коштів. Вартість кредитного портфелю зросла з 37,573,208 тис. грн у 2020 році до 53,086,793 тис. грн у 2021 році, але потім знову знизилася до 43,770,237 тис. грн у 2022 році.

Таблиця 2.7

Коефіцієнти ділової активності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

№ п\п	Назва показників	Умовні позначення	Значення по роках			2021 до 2020		2022 до 2021	
			2020	2021	2022	абсол.	відн.,%	абсол.	відн.,%
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
а) Вихідні дані, тис. грн									
1	Пасиви загальні	Пзаг	65579943	92087531	100277839	26507588	40,42	8190308	8,89
2	Залучені кошти	Зк	58871916	82362331	92624110	23490415	39,9	10261779	12,46
3	Строкові депозити	Дс	25876394	33758644	30321483	7882250	30,46	-3437161	-10,18
4	Міжбанківські кредити одержані	МБКо	4200554	5693029	4188304	1492475	35,53	-1504725	-26,43
5	Кредитний портфель	КР	37573208	53086793	43770237	15513585	41,29	-9316556	-17,55
6	Активи дохідні	Ад	70170953	99336365	106248882	29165412	41,56	6912517	6,96
б) Коефіцієнти ділової активності									
1	Коефіцієнт активності залучення	Кзк	0,9	0,89	0,92	0	-0,37	0,03	3,27
2	Коефіцієнт активності залучення МК	Кзмбк	0,06	0,06	0,04	0	-3,48	-0,02	-32,44
3	Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	Кзед	0,39	0,37	0,31	-0,03	-7,09	-0,06	-17,52
4	Коефіцієнт активності вик. ЗК у ДА	Кзда	0,84	0,83	0,87	-0,01	-1,17	0,04	5,14
5	Коеф. активності ЗК у КП	Кзкр	1,57	1,55	2,12	-0,02	-0,98	0,56	36,4
6	Коеф. активності вик. СД у КП	Кдскр	0,69	0,64	0,69	-0,05	-7,66	0,06	8,94

Дохідні активи банку увесь аналізований період зростали – з 70170953 тис. грн у 2020 році, до 99336365 тис. грн у 2021 році, у 2022 році приріст склав 6,96% до 106248882 тис. грн., що пов'язано із зростанням кількості виданих кредитів, в першу чергу за рахунок державних програм.

Аналіз коефіцієнтів ділової активності дає змогу зробити наступні висновки.

Коефіцієнт активності залучення (Кзк) показує здатність банку залучати кошти. За останні два роки значення цього коефіцієнта підвищується, що свідчить про покращення ефективності роботи в залученні клієнтів та збільшення обсягу залучених коштів. Зростання показника з 0,9 у 2020 році до 0,92 у 2022 році є позитивним (рис. 2.8).

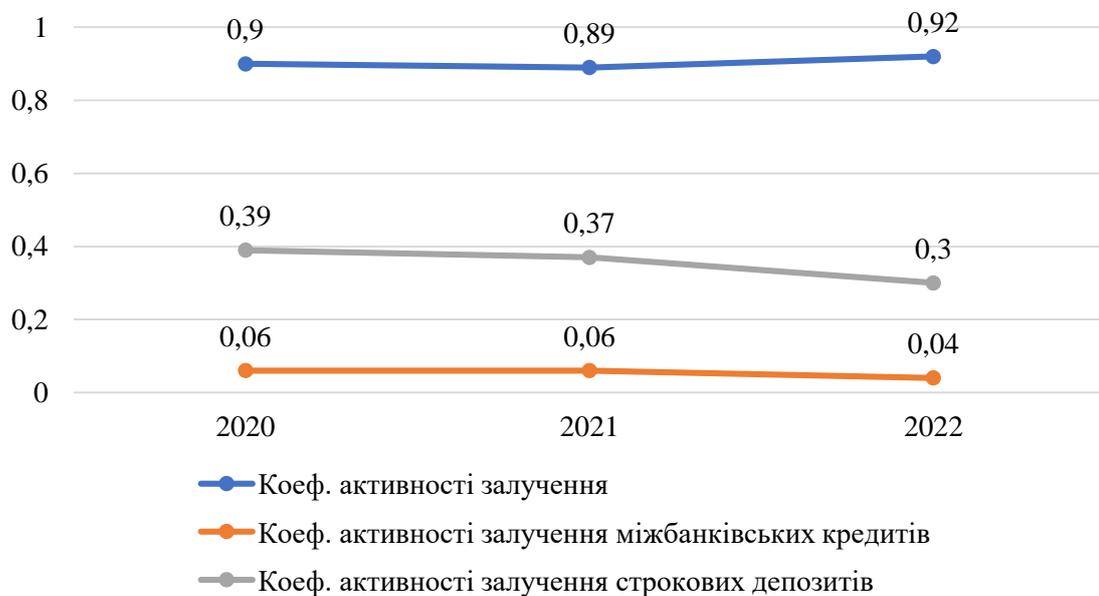

Рис. 2.8. Коефіцієнти активності залучення АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт активності залучення міжбанківських кредитів (Кзмбк) зменшився за останні два роки на 36%, що може вказувати на меншу залежність банку від міжбанківських ресурсів. Крім того вартість та доступність міжбанківських кредитів значно зросла у 2022 році, через зростання облікової ставки НБУ.

Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів (Кзед) також зменшився з 0,39 у 2020 році до 0,31 у 2022 році, що може свідчити про зниження

попиту на строкові депозити та зростання попиту на кошти на строкових рахунках.

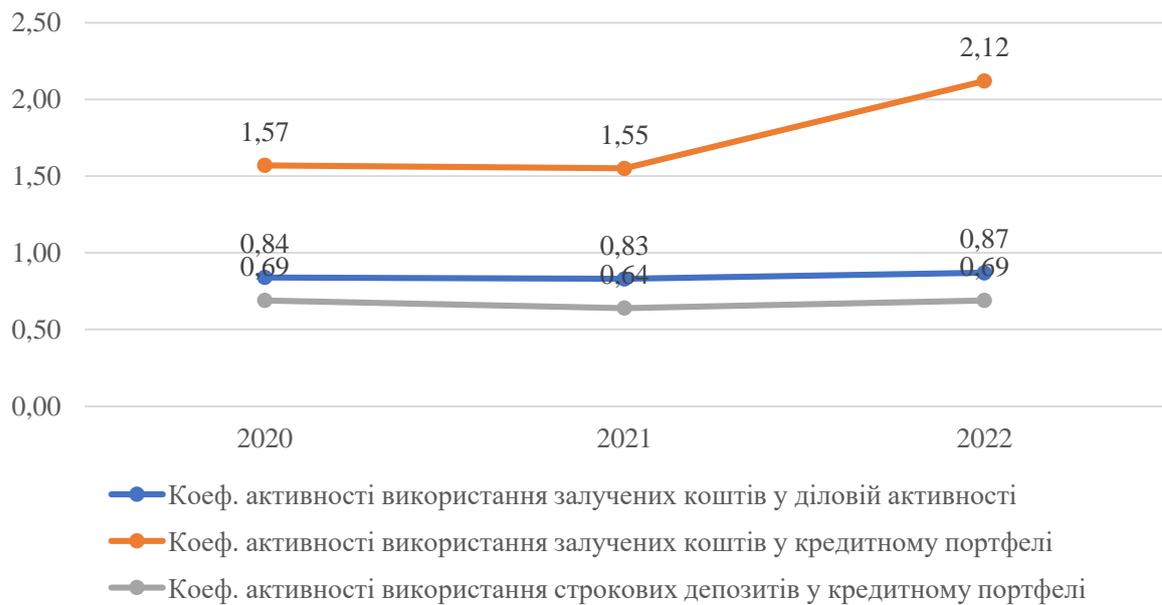

Рис. 2.9. Коефіцієнти активності використання коштів АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у діловій активності (Кзда) показав певне зростання з 0,84 у 2020 році до 0,87 у 2022 році, що може свідчити про більш ефективне використання залучених коштів у роботі банку (рис 2.9).

Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитному портфелі (Кзкр) значно зріс за аналізований період з 1,57 до 2,12 (на 35%), що вказує на збільшення кредитування та активність банку у цьому напрямку.

Коефіцієнт активності використання строкових депозитів у кредитному портфелі (Кдскр) залишався майже стабільним, що може свідчити про незмінність стратегії банку використання строкових депозитів у кредитуванні.

Виходячи з аналізу коефіцієнтів ділової активності банку, можна сказати, що банк показує певне покращення у здатності залучати та ефективно використовувати ресурси. Загалом, підвищення коефіцієнтів активності залучення свідчить про позитивні тенденції у роботі банку щодо залучення коштів, а збільшення коефіцієнтів використання залучених ресурсів у

кредитуванні може вказувати на активність у кредитуванні та збільшення кредитного портфеля.

Аналіз та оцінка ліквідності банку.

Ліквідність банку визначається його можливістю використовувати активи як наявні кошти або швидко перетворювати їх у такі. Це одна з ключових системних характеристик діяльності банку, яка забезпечує своєчасність, повноту та безперервність виконання всіх зобов'язань перед банківською системою і відповідність потребам економічного розвитку країни. Недостатня або надмірна ліквідність має негативний вплив на діяльність банку. Низький рівень ліквідності обмежує його платоспроможність, що призводить до втрати довіри клієнтів, ускладнення доступу до фінансування та підвищення вартості зовнішніх джерел фінансування, щоб забезпечити ліквідність, і викликає фінансові проблеми. Надмірна ліквідність свідчить про неефективне використання вільних ресурсів і призводить до збитків для капіталу. Усіляка надлишкова ліквідність у банківській системі знижує ефективність інструментів грошово-кредитної політики і, відповідно, її здатність досягати поставлених цілей [42].

Метою аналізу банківської ліквідності є оцінювання та прогнозування можливостей банку щодо своєчасного виконання своїх зобов'язань за умови збереження достатнього рівня прибутковості [43].

Аналіз ліквідності досліджуваного банку представлений в таблиці 2.8. За результатами аналізу доречно зробити наступні висновки.

Коефіцієнт миттєвої ліквідності зріс з 24,69 у 2020 році до 50,16 у 2022 році за норми не менше 20%, що вказує на збільшення ліквідних активів банку відносно його поточних зобов'язань та підвищення його здатності виконувати фінансові зобов'язання у короткостроковому періоді. Таке зростання даного показника свідчить про можливість банку погашати коштами з коррахунків та каси зобов'язання за всіма депозитами.

Таблиця 2.8

Коефіцієнти ліквідності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

п/п	Назва показників	Умовні позначення	Роки			Оптимальне значення	Відхилення 2021 до 2020		Відхилення 2022 до 2021	
			2020 рік	2021 рік	2022 рік		абсол.	відн.	абсол.	відн.
Вихідні дані, тис. грн.							абсол.	відн.	абсол.	відн.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	Коррахунки в банках	Ккр	12 070 652	18668567	43 981 261		6 597 915	54,66	25 312 694	135,59
2	Готівка в касі	Ка	2464186	2657646	2474608		193460	7,85	-183038	-6,89
3	Зобов'язання в депозитах	Д	58871916	82362331	92624110		23490415	39,90	10261779	12,46
4	Активи загальні	Аз	75 263 954	104648824	111974220		29 384 870	39,04	7325396	7,00
5	Зобов'язання усіх	ЗК	65579943	92087531	100277839		26507588	40,42	8190308	8,89
6	Активи високоліквідні	Авл	16 021 212	24128715	49946785		8 107 503	50,60	25818070	107,00
7	Активи робочі	Ар	71 657 327	102138867	109 739 798		30 481 540	42,54	7 600 931	7,44
8	Активи дохідні	Ад	70 170 953	99336365	106 248 882		29 165 412	41,56	6 912 517	6,96
9	Активи в майні	Ам	928092	1920140	2986790		992048	106,89	1066650	55,55
10	Видані кредити	КР	37573208	53086793	43770237		15513585	41,29	-9316556	-17,55
Розрахунок коефіцієнтів										
1	Коеф. миттєвої ліквідності	Кмл	24,69	25,89	50,16	>20%	1,20	4,88	24,26	93,70
2	Коеф. загальної ліквідності зобов'язань	Кзл	114,77	113,64	111,66	>100%	-1,13	-0,98	-1,98	-1,74
3	Коеф. відношення високоліквідних активів до робочих активів	Ксвр	22,36	23,62	45,51	>20%	1,27	5,66	21,89	92,66
4	Коеф. ресурсної ліквідності зобов'язань	Крл	107,00	107,87	105,95	70-80%	0,87	0,81	-1,92	-1,78
5	Коеф. ліквідного спів. кредитів до депозитів	Кскзд	0,64	0,64	0,47		0,01	0,99	-0,17	-26,68
6	Коеф. генеральної ліквідності	Кглз	0,26	0,28	0,53		0,02	9,45	0,24	86,61

Дана зміна відбулася внаслідок зростання грошових коштів на поточному рахунку у Національному банку України протягом всього періоду, а також зростання коштів на поточних рахунках та депозитах «овернайт» в інших банках інших країн у 2022 році, з одночасним нарощенням кількості коштів у депозитних сертифікатах Національного банку України.

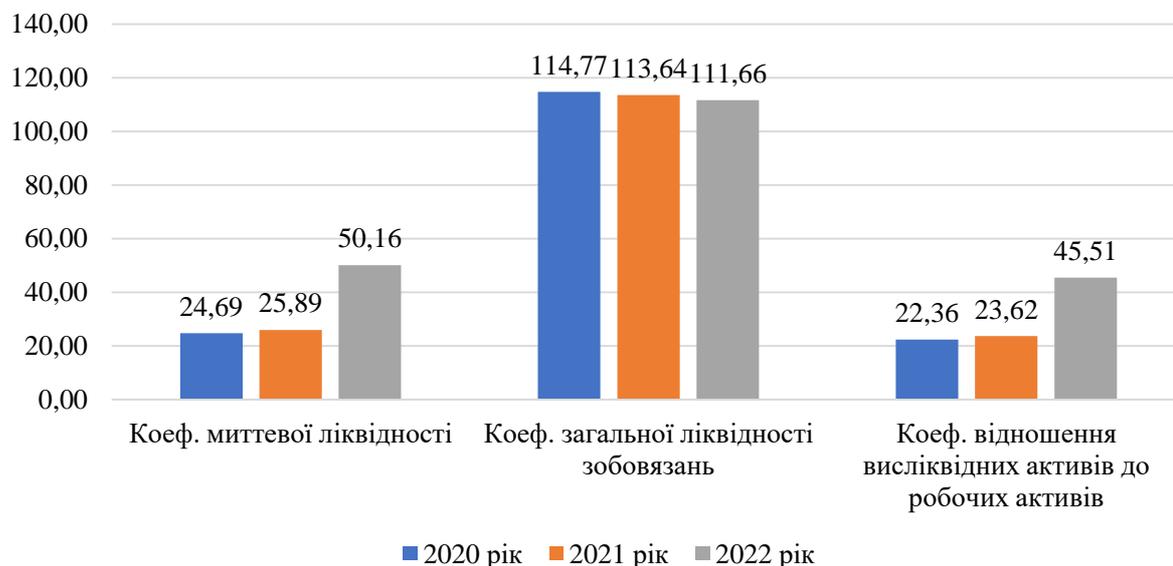

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнта миттєвої та загальної ліквідності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань впав з 114,77 у 2020 році до 111,66 у 2022 році, що може вказувати на меншу здатність банку виконувати свої зобов'язання в разі непередбачених обставин. Однак за норми не менше 100%, така зміна загальної ліквідності показника зобов'язань банку демонструє спроможність банку погашати будь-які зобов'язання і борги перед клієнтами.

Коефіцієнт відношення високоліквідних активів до робочих активів зріс з 22,54 у 2020 році до 46,54 у 2022 році, що свідчить про збільшення високоліквідних активів банку в порівнянні з його робочими активами. Тобто АТ «ПУМБ» ефективно використовує управлінські заходи, спрямовані на усунення появи ризикового фактора, який також контролюється НБУ.

Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань зменшився з 106,12 у 2020 році до 103,54 у 2022 році, що може вказувати на зниження здатності банку

фінансувати свої зобов'язання з внутрішніх ресурсів. Однак при оптимальному значенні 70-80%, це свідчить про досить високу забезпеченість дохідними активами всіх зобов'язань банку та намагання банку отримувати доходи з найменшим ризиком.

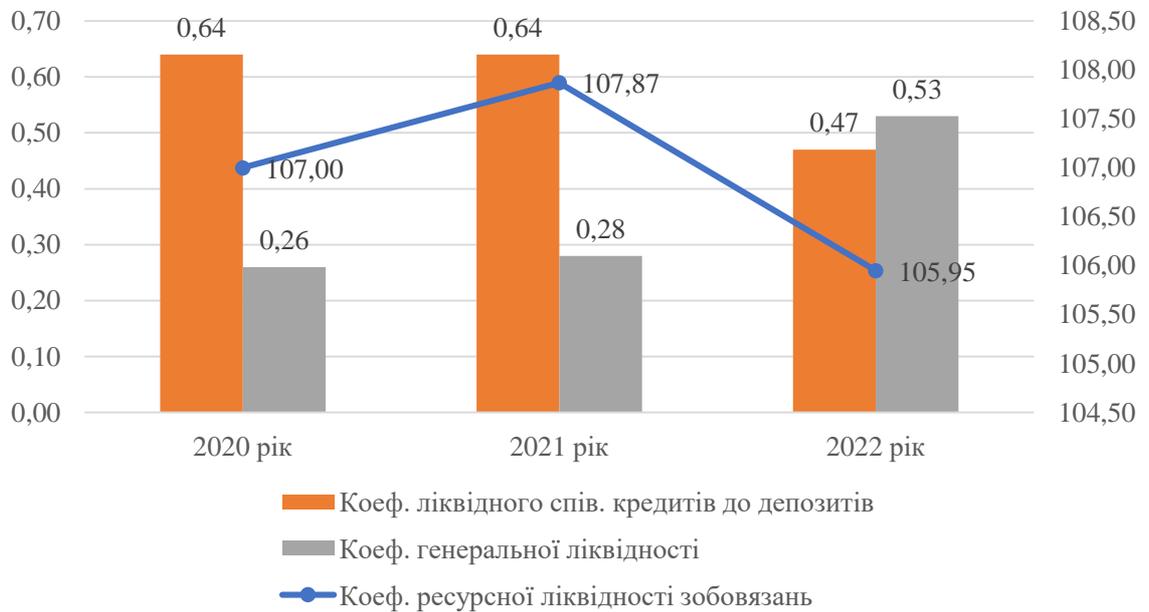

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнтів ліквідного співвідношення кредитів до депозитів, генеральної й ресурсної ліквідності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт ліквідного співвідношення кредитів до депозитів впав з 0,64 у 2020 році до 0,47 у 2022 році, що вказує на зменшення здатності банку видавати кредити в порівнянні з його депозитами. Рівень коефіцієнта є низьким при нормативному значенні 1,3-1,5. Отже, видані кредити не забезпечуються необхідним обсягом залучених депозитів, що свідчить про незбалансовану ліквідність.

Коефіцієнт генеральної ліквідності зріс з 0,26 у 2020 році до 0,53 у 2022 році, що показує спроможність банку погашати зовнішні зобов'язання за залученими і позиченими коштами високоліквідними активами та через продаж майна.

Таким чином можна зробити висновок, що ліквідність АТ «ПУМБ» є задовільною. Проте необхідно звернути увагу на підвищення коефіцієнту ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Ці зміни в

коефіцієнтах знаходяться у межах норми, відображають динаміку фінансового стану банку та його здатності вирішувати фінансові завдання відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

У 2018 та 2019 роках Національним банком України запроваджено пруденційні нормативи ліквідності – коефіцієнти покриття ліквідністю (англ. Liquidity Coverage Ratio, LCR) та чистого стабільного фінансування (англ. Net Stable Funding Ratio, NSFR) відповідно.

Коефіцієнт покриття ліквідністю LCR – це співвідношення високоякісних ліквідних активів банку до суми, необхідної для покриття підвищеного відтоку коштів з банку протягом 30 днів. Він відображає рівень стійкості банку до короткострокових шоків ліквідності – характерного для кризових періодів явища, коли відбувається значний відтік коштів клієнтів. Виконання нормативу свідчатиме, що банк забезпечений ліквідністю в обсязі, достатньому для повного виконання ним зобов'язань протягом 30 днів в кризових умовах. Враховуючи значний рівень доларизації української банківської системи, банки повинні будуть дотримуватися нормативу LCR як у національній, так і в іноземних валютах. Норматив LCR відповідає загальноприйнятим у світі підходам оцінки ліквідності і є зрозумілим для міжнародних інвесторів.

Норматив NSFR визначає мінімальний необхідний рівень ліквідності банку на горизонті один рік. Він стимулює банки покладатися на стабільніші та довгостроковіші джерела фондування, зменшуючи залежність від короткострокового фінансування. Це дає змогу збалансувати їх активи та пасиви за строками погашення і сприяє зниженню одного із системних ризиків для фінансової стійкості, пов'язаного з короткостроковістю фондування банків.

Дослідження пруденційних нормативів ліквідності АТ «ПУМБ» проведемо у таблиці 2.9. За результатами аналізу можна зробити наступні висновки.

Норматив короткострокової ліквідності протягом 2020 та 2021 років знаходився в межах норми, з 2022 року він перестає розраховуватися банками України.

Таблиця 2.9

Нормативи ліквідності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Норматив	Нормативне значення	Роки			Відхилення			
		2020 рік	2021 рік	2022 рік	2021 до 2020		2022 до 2021	
					абсол.	відн.	абсол.	відн.
Н6 "Норматив короткострокової ліквідності"	60%	98,0	96,0	–	-2,0	-2%	–	–
LCR – коефіцієнт покриття ліквідністю:								
LCR загалом по всім валютам	не < 100%	182,0	173,0	249,0	-9,0	-5%	76,0	44%
LCR в іноземних валютах		261,0	211,0	328,0	-50,0	-19%	117,0	55%
NSFR – коефіцієнт чистого стабільного фінансування	не менше ніж 80% – з 1 квітня 2021 року; не менше ніж 90% – з 1 жовтня 2021 року; не менше ніж 100% – з 1 квітня 2022 року.	–	127,0	149,0	–	–	22,0	17%

Коефіцієнт покриття ліквідністю загалом по всім валютам за аналізований період знаходився в межах нормативного значення. У 2021 році він зменшився на 5%, а у 2022 році зріс на 44%. Зазначене зростання пов'язане в першу чергу із значним зростанням обсягів готівкових коштів та їх еквівалентів в структурі активів банку. Дотримання нормативу свідчить, що банк забезпечений ліквідністю в обсязі, достатньому для повного виконання ним зобов'язань більш ніж 30 днів в кризових умовах. LCR в іноземних валютах також за весь період дослідження знаходився в межах нормативного значення. У 2021 році він зменшився на 19%, однак у 2022 році він зріс на 55% і його значення становило 328%.

Коефіцієнт чистого стабільного фінансування 2020 році не розраховувався, у 2021 році становив 127%, що знаходиться в межах норми (90%). У 2022 році цей показник зріс на 17% до 149%, і знову норматив знаходився у межах нормативного значення цього року (100%). Що свідчить про наявність у банку мінімально необхідного рівня ліквідності банку на горизонті один рік.

Згідно проведеного аналізу фінансового стану АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки можна зробити наступні висновки.

В цілому показники ділової активності банку мали тенденцію до зростання. Не зважаючи на важку фінансову та економічну ситуацію в Україні у 2022 році. В банку покращилася робота щодо залученні клієнтів та збільшення обсягу залучених коштів, зменшилася залежність банку від міжбанківських ресурсів, підвищилася ефективність використання залучених коштів у роботі банку, збільшилося кредитування за рахунок участі банку у державній програмі кредитування.

Щодо проведеного аналізу ліквідності, то показники свідчать про своєчасність та безперервність виконання нормативних вимог НБУ. Також банк забезпечує протягом всього періоду свою здатність погашати зобов'язання активами. Однак є необхідність звернути увагу на підвищення коефіцієнту ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Крім того дотримання коефіцієнту покриття ліквідністю свідчить, що банк забезпечений ліквідністю в обсязі, достатньому для повного виконання ним зобов'язань більш ніж 30 днів в кризових умовах. А дотримання коефіцієнту чистого стабільного фінансування, вказує на наявність у банку мінімально необхідного рівня ліквідності банку на горизонті один рік.

2.3. Аналіз фінансової стійкості та ефективності діяльності АТ «ПУМБ»

За останні роки умови діяльності банківських установ сильно змінилося. На це вплинули нестабільність курсу валюти, швидкі темпи зростання інфляції, нові реформи, недовіра населення тощо, все це спонукає банки забезпечувати прибутковість розширивши обсяги банківських операцій та послуг.

При формуванні фінансових ресурсів комерційні банки повинні раціонально підходити до джерел їх формування, так як вони впливають на фінансову стійкість банку [43]. Разом з тим є необхідність постійно слідкувати

за фінансовою стійкістю. Адже вона не повинна бути короткостроковим досягненням банків.

Оцінка фінансової стійкості є важливою складовою аналітичної функції управління банком, яка ґрунтується на інформаційній системі і використовує різноманітні аналітичні методики для виявлення та вимірювання впливу різних факторів на фінансову стійкість. Цей процес підтримує прийняття обґрунтованих управлінських рішень [43].

В даній роботі було використано метод коефіцієнтного аналізу фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки. Для оцінки досліджуваного банку було відібрано основні коефіцієнти, що більш точно характеризують стан фінансової стійкості. Результати аналізу наведені в таблиці 2.10.

Аналізуючи дану таблицю, можна виділити кілька ключових моментів. По-перше, власний капітал банку зріс на 29,71% від 2020 до 2021 року, але зменшився на 6,89% з 2021 до 2022 року. Зазначені зміни пов'язані в першу чергу із значним зростанням резервів на фоні повномасштабного вторгнення в Україну. Акціонерний капітал залишався стабільним протягом усього періоду. Зобов'язання зросли на 40,42% від 2020 до 2021 року, але лише на 8,89% з 2021 до 2022 року, що може відобразити динаміку управління балансом та стратегії залучення ресурсів, а також збільшення депозитів та залишків на рахунках.

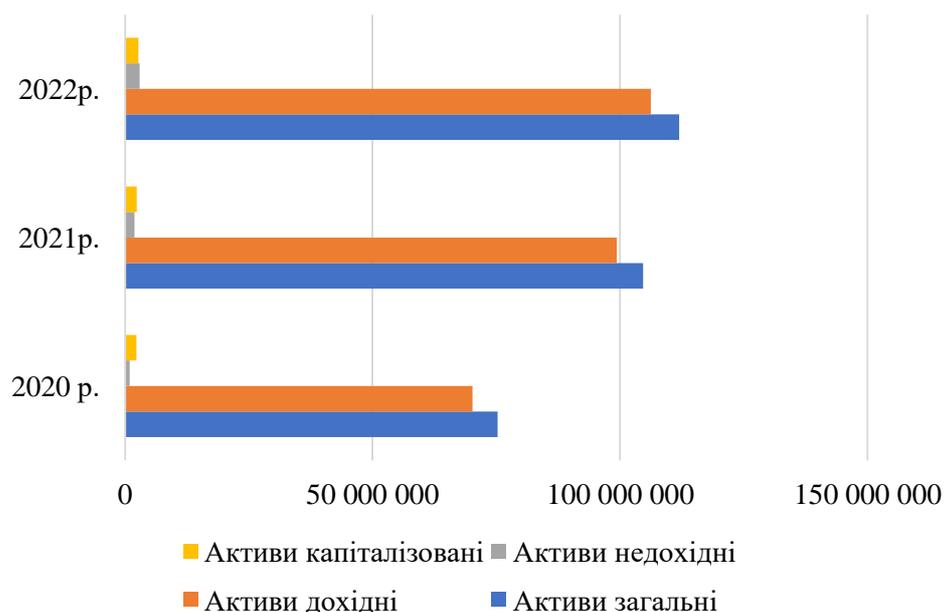

Рис. 2.9. Динаміка активів різного типу АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Таблиця 2.10

Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

№п\п	Назва показників	Умовні позначення	Роки			Оптим. значення	Зміни показника			
			2020 р.	2021р.	2022р.		2021 до 2020		2022 до 2021	
							абсол.	відн.,%	абсол.	відн.,%
Вихідні дані, тис. грн										
1	Власний капітал	К	9684011	12561293	11696381	X	2877282	29,71	-864912	-6,89
2	Акціонерний капітал	К акц.	4780595	4780595	4780595	X	0	0,00	0	0,00
3	Зобов'язання	Зк	65579943	92087531	100277839	X	26507588	40,42	8190308	8,89
4	Активи загальні	Аз	75 263 954	104648824	111974220	X	29384870	39,04	7325396	7,00
5	Активи дохідні	Ад	70170953	99336365	106248882	X	28116378	40,40	6118377	6,26
6	Активи недохідні	Ан	928092	1920140	2986790	X	992048	106,89	1066650	55,55
7	Активи капіталізовані	Ак	2277246	2360230	2683637	X	82984	3,64	323407	13,70
Коефіцієнти фінансової стійкості										
1	Коеф. надійності	Кн	14,77	13,64	11,66	>5%	-1,13	-8,26	-1,98	-16,95
2	Коеф. «фінансового важеля»	Кфв	6,77	7,33	8,57	у межах 1:20	0,56	7,63	1,24	14,49
3	Коеф. участі власного капіталу у формуванні активів	Кук	12,87	12,00	10,45	>10%	-0,86	-7,19	-1,56	-14,91
4	Коеф. захищеності власного капіталу	Кзк	0,24	0,19	0,23	X	-0,05	-25,15	0,04	18,11
5	Коеф. захищеності дохідних активів власним капіталом	Кза	0,13	0,11	0,08	X	-0,02	-15,53	-0,03	-29,83
6	Коеф. мультиплікатора капіталу	Кмк	15,74	21,89	23,42	12,0-15,0	6,15	28,08	1,53	6,54

Активи загальні та активи дохідні збільшилися на 39,04% та 40,40% відповідно від 2020 до 2021 року, але зросли лише на 7,00% та 6,26% з 2021 до 2022 року (рис. 2.9). Це вказує на зміни в стратегіях управління активами та реакцію на ринкові умови. Низький приріст активів загальних та активів дохідних зумовлений, в першу чергу, призупиненням кредитування в першій половині 2022 року і поступовим його відновленням у другій половині 2022 року.

Провівши аналіз коефіцієнтів фінансової стійкості, можна зробити наступні висновки.

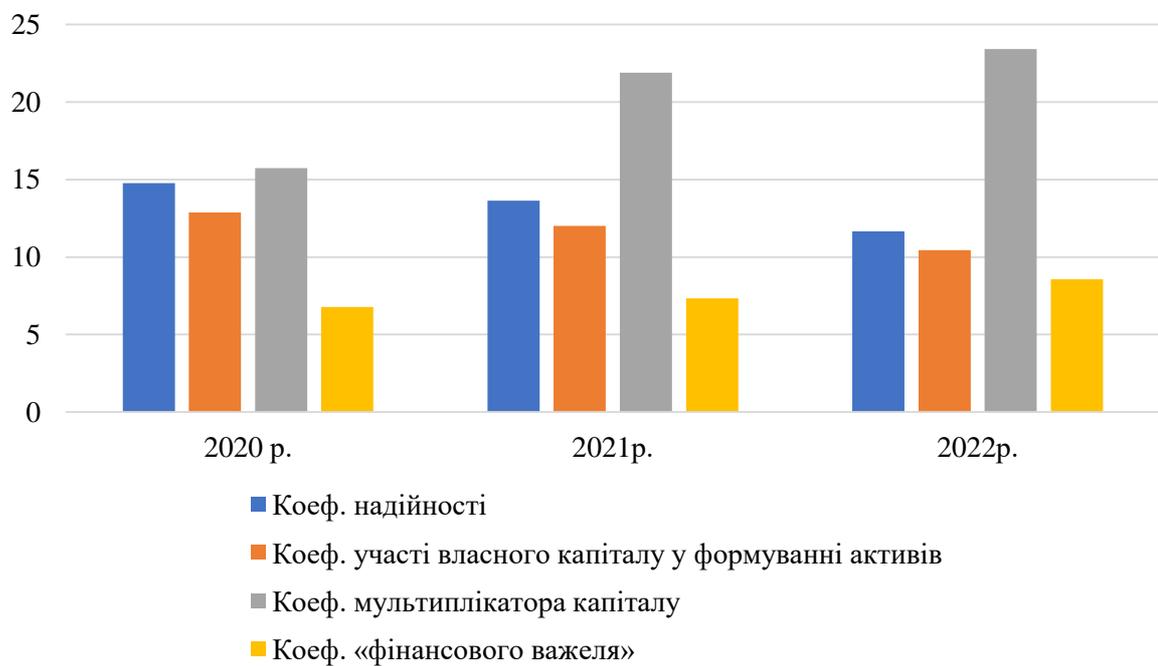

Рис. 2.10. Динаміка коефіцієнтів фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт надійності. Банк має достатню забезпеченість власним капіталом та надійність, адже при оптимальному значенні показника не менше 5% коефіцієнт надійності у 2020 році він становив 14,77%, у 2021 році 13,64% та у 2022 році 11,66% (рис. 2.10). Зменшення цього коефіцієнта на 25,21% з 2020 до 2022 року свідчить про збільшення ризику втрати стійкості банку. Зменшення відбулося внаслідок зростання швидкими темпами залучених коштів порівняно з темпами росту власного капіталу.

Коефіцієнт «фінансового важеля». Він визначає, яка частина активів фінансується зобов'язаннями, є оберненим до попереднього показника. Зростання цього показника на 22,12% з 2020 до 2022 року (рис. 2.10) свідчить про збільшення активності банку, щодо залучення ним вільних коштів, а також вказує на збільшення використання зобов'язань для фінансування активів, що може призвести до підвищення ризику для банку.

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів. Цей показник відображає відношення власного капіталу до загальних активів. За оптимального значення не менше 10% даний показник у 2020 році становив 12,87%, у 2021 році 12% та у 2022 році 10,45% (рис. 2.10). Причиною було зростання активів більшими темпами порівняно з власним капіталом. Зменшення цього коефіцієнта на 22% з 2020 до 2022 року свідчить про недостатність сформованого капіталу в активізації та покритті різних ризиків, а також про зниження здатності банку забезпечити фінансову стійкість через зменшення розміру власного капіталу.

Коефіцієнт мультиплікатора капіталу. Він визначає, як ефективно використовується капітал для генерації прибутку. При оптимальному співвідношенні 12-15 разів він у 2020 році складав 15,74, у 2021 році 21,89 та у 2022 році 23,42 рази (рис. 2.10). Збільшення цього показника на 34,62% з 2020 до 2023 року вказує на покращення ефективності управління капіталом банку, підкреслює стабільність фінансового стану АТ «ПУМБ».

Коефіцієнт захищеності власного капіталу. Він показує, у якій мірі власний капітал капіталізований в активах. Він становив у 2020 році 0,24, у 2021 році 0,19 та у 2022 році 0,23. Зменшення цього показника на 7% з 2020 до 2022 року вказує на те, що частину власного капіталу було розміщено в нерухомість (майно) банку. Дана тенденція потребує уваги, адже велика концентрація капіталу (більше 0,25) в основні засоби та нематеріальні активи може призвести до зниження ліквідності та платоспроможності.

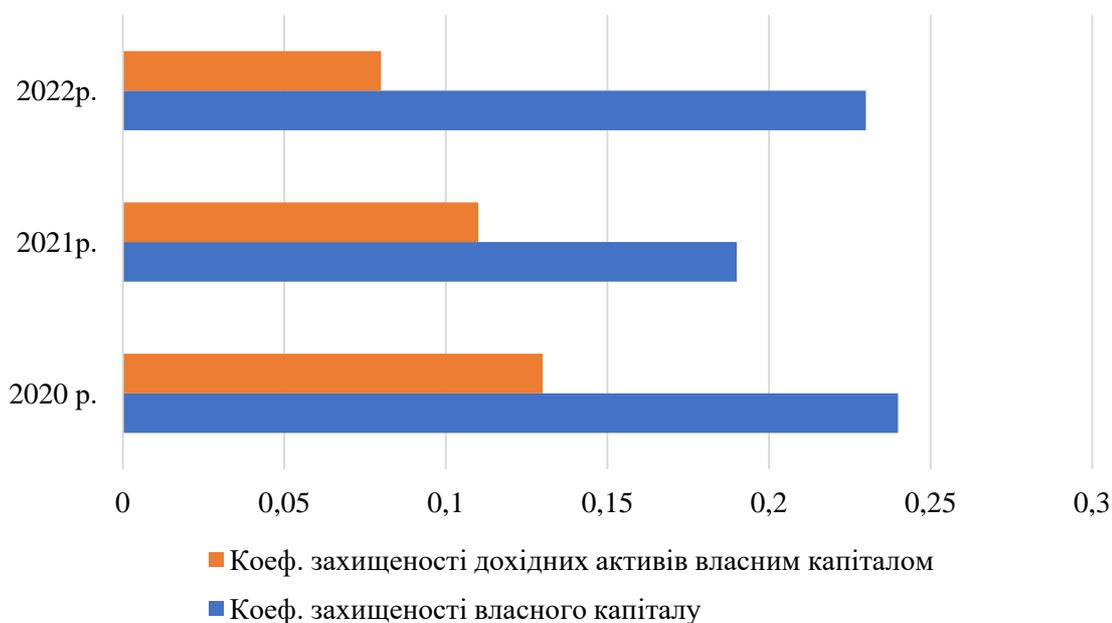

Рис. 2.11. Динаміка коефіцієнтів захищеності АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Коефіцієнт захищеності дохідних активів власним капіталом. Цей показник визначає, наскільки дохідні активи покриваються власним капіталом банку. Коефіцієнт захищеності дохідних активів протягом досліджуваного періоду переважно був на рівні 0,13 у 2020 році, 0,11 у 2021 році, а в 2022 році зменшився до 0,08. Зменшення цього показника на 45,36% від 2020 до 2022 року свідчить про низький захист дохідних активів (що чутливі до зміни процентних ставок) власним капіталом за мінусом недохідних активів. Це спричинено більшим темпом збільшення недохідних активів порівняно з дохідними.

За результатами аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості банку видно, що деякі ключові показники зазнали негативних змін у період з 2020 до 2022 року. Зменшення коефіцієнтів надійності, участі власного капіталу у формуванні активів та захищеності власного капіталу вказують на збільшення ризику для банку. Зокрема, зростання коефіцієнта «фінансового важеля» свідчить про збільшення активності банку, щодо залучення ним вільних коштів, а також вказує на збільшення використання зобов'язань для фінансування активів, що може призвести до підвищення ризику для банку.

Однак важливо враховувати, що фінансова стійкість банку – це комплексний показник, і негативні зміни в окремих коефіцієнтах можуть бути компенсовані позитивними тенденціями в інших аспектах діяльності банку. Також слід враховувати економічні та ринкові фактори, які можуть впливати на фінансову стійкість банку.

Ефективність управління фінансовими ресурсами визначається на основі інформації про поточний стан ресурсів для розуміння оптимізації їх структури, зниження витрат і підвищення ефективності діяльності банку. Для забезпечення високої ефективності та стабільності формування, розподілу та використання ресурсів банку завданнями менеджменту мають бути: формування необхідного їх обсягу для розвитку банку; раціональне розподілення та використання з метою ефективного розвитку бізнес-процесів у банку та досягнення необхідної якості активів; забезпечення оптимального рівня ліквідності та платоспроможності за умови достатнього рівня рентабельності [45].

Оскільки в сучасних умовах витрати часто зростають незалежно від рівня господарської фінансової діяльності банку, а під впливом погіршення загальної економічної ситуації в державі, то прибуток, який часто за масою невисокий, не може характеризувати рівень окупності. Тому рівень ефективності управління банком необхідно визначати як за прибутком так і за доходом [47].

Тому розрахунок рентабельності АТ «ПУМБ» здійснено як за дохідністю, так і прибутковістю (табл. 2.11).

Згідно даних таблиці 2.11 бачимо, що загальний рівень рентабельності за доходом, який показує розмір балансового прибутку на 1 грн, у 2020 році становив 14 коп. У 2021 році банк отримав прибуток і загальний розмір балансового прибутку на 1 грн вже становив 18 коп. Однак у 2022 році цей показник склав -1 коп. адже в цьому році у АТ «ПУМБ» був збиток розмірі 397723 тис.грн. Зменшення даного показника показує, що структура доходів, яка склалася не забезпечує зростання й відображає зниження ефективності наданих послуг.

Таблиця 2.11

Показники ефективності управління АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

№	Найменування показника	2020 р.	2021р.	2022р.	Темп зростання	
					2021/2020	2022/2021
1	2	3	4	5	6	7
Рентабельність за доходом						
1	Загальний рівень рентабельності	0,14 ₴	0,18 ₴	-0,01 ₴	25,67%	-107,53%
2	Окупність витрат доходами	2,23 ₴	2,28 ₴	2,67 ₴	2,22%	17,41%
3	Чиста процентна маржа	9,10%	8,82%	9,07%	-3,03%	2,81%
4	Чистий спред	24,58%	22,29%	34,03%	-9,31%	52,66%
5	Інший операційний дохід	0,15%	0,07%	0,14%	-53,34%	101,73%
Рентабельність по чистому прибутку						
8	Рентабельність активів, %	3,47%	4,00%	-0,36%	15,48%	-108,88%
9	Рентабельність дохідних активів	3,72%	4,22%	-0,37%	13,42%	-108,88%
10	Рентабельність загального капіталу	26,93%	33,34%	-3,40%	23,78%	-110,20%
11	Рентабельність статутного фонду (акціонерного капіталу)	54,56%	87,60%	-8,32%	60,56%	-109,50%
12	Рентабельність діяльності за витратами	31,26%	40,16%	-3,55%	28,46%	-108,84%

Як видно з рисунку 2.11 показник окупності витрат доходами протягом аналізованого періоду мав тенденцію до зростання. У 2020 році на 1 грн витрат припадає 2,23 грн доходів, у 2021 році 2,28 грн та у 2022 році 2,67 грн. Слід відмітити, що це є позитивним моментом, адже витрати покриваються доходами та банк отримує чистий дохід.

Чиста процентна маржа у 2021 році порівняно з 2020 роком зменшилася на 3,03% та становила 8,82%, проте у 2022 році вона збільшилася на 2,81% та становила 9,07%. Збільшення даного показника свідчить про зниження ризиковості банківських операцій, а також зростання ефективності управління дохідними активами.

У 2020 році рівень чистого спреду складає 24,58%, у 2021 році 22,29% та у 2022 році 34,03%. Як бачимо рівень дохідності від процентних операцій скоротився у 2021 році на 9,31%, це відбулося внаслідок зменшення процентних

доходів та витрат. Однак у 2022 році цей показник зріс на 52,66%, що пов'язано із значним зростанням процентних доходів та витрат у другій половині 2022 року.

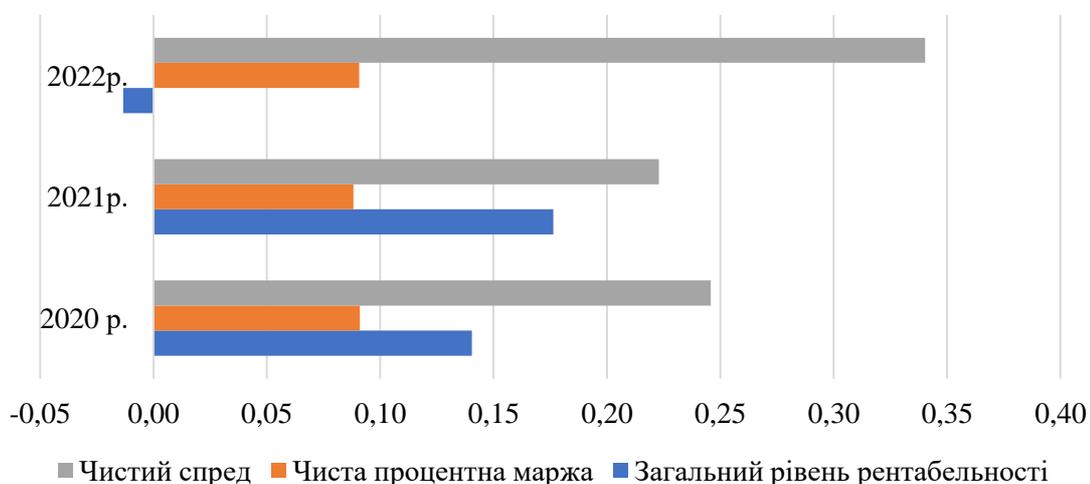

Рис. 2.11. Динаміка показників рентабельності за доходом АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Інший операційний дохід протягом аналізованого періоду коливався – у 2020 році він становив 0,15%, у 2021 році – 0,07%, а у 2022 році знову зріс до 0,14%, що характеризує досить низький рівень залежності фінансового стану АТ «ПУМБ» від інших операційних дох. Тобто всі свої надходження банк отримує від традиційних прибуткових операцій.

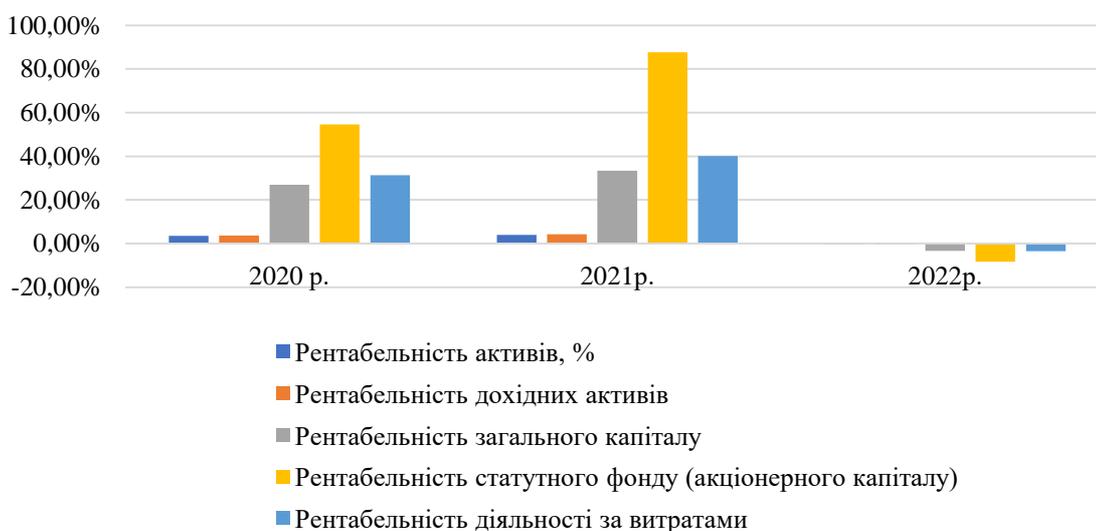

Рис. 2.12. Динаміка показників рентабельності по чистому прибутку АТ «ПУМБ» за 2020-2022 роки

Динаміка показників рентабельності по чистому прибутку представлені на рисунку 2.12.

Як бачимо показники рентабельності по чистому прибутку у 2022 році мали від'ємне значення. Це спричинено збитками, які отримав банк у цьому році.

У 2020 році рентабельність активів складала 3,47%, у 2021 році цей показник склав 4,00%, однак у 2022 році даний показник становив -0,36%, що свідчить про збитковість банківської установи та неефективну політику управління наявними ресурсами порівняно з 2021 роком.

Рівень окупності чистим прибутком середньорічних дохідних активів свідчить про рентабельність дохідних активів, яка у 2020 році складала 3,72%, а у 2021 році – 4,22%. Збільшення відбулося внаслідок зростання прибутку, а також дохідних активів протягом цього періоду, через посилення інвестиційної та кредитної активності. Однак у 2022 році показник зменшився до -0,37%.

Рентабельність загального капіталу у 2020 році становила 26,93% та у 2021 році зросла до 33,34%. Слід відмітити, що діяльність АТ «ПУМБ» у цей період є ефективною, адже показник перевищує оптимальне значення, що становить 15%. Однак у 2022 році показник скоротився до -3,40%, що пов'язано із збитком, а також скороченням середньорічної суми капіталу.

Має тенденцію до зростання у 2020-2021 роках показник рівня окупності чистим прибутком середньорічного акціонерного капіталу. У 2020 році він складав 54,56% та у 2021 році 87,60%. Що характеризує ефективність використання власних коштів акціонерів. Однак через початок повномасштабного вторгнення та збитки банку у 2022 році він становив -8,32%.

Рентабельність діяльності банку за витратами також зростала у 2020-2021 роках, що характеризує достатній рівень окупності чистим прибутком усіх витрат та стабільну діяльність АТ «ПУМБ». У 2020 році даний показник становив 31,26% та у 2021 році 40,16%. У 2022 році він зменшився до -3,55%.

Підсумовуючи вище зазначене, можна зробити висновок, що фінансовій стійкості та управлінню АТ «ПУМБ» необхідно приділяти більше уваги. Адже саме стійкість є ознакою ефективної роботи та розвитку банку.

Виходячи з аналізу фінансових показників та коефіцієнтів стійкості банку, можна зробити висновок, що загалом стан банку є стійким і здоровим. Збільшення пасивів загальних, залучення коштів та активів дохідних свідчить про позитивні тенденції у розвитку банку. Крім того, збереження або певне покращення коефіцієнтів стійкості у порівнянні з попереднім роком свідчить про здатність банку ефективно управляти своїми ресурсами та ризиками. Однак важливо продовжувати моніторити та аналізувати фінансові показники для забезпечення стабільного функціонування банку в майбутньому та своєчасного реагування на можливі ризики та виклики фінансової системи.

У другому розділі був здійснений аналіз фінансового стану АТ «ПУМБ». Було проаналізовано баланс банку, доходи та витрати, ділова активність, ліквідність, фінансова стійкість та ефективність управління досліджуваного банку.

У результаті аналізу балансу було з'ясовано, що його стан та структура в цілому мають позитивний стан. Валюта балансу з кожним роком збільшувалася, внаслідок зростання інвестиційної та кредитної діяльності. Хоча є необхідність збільшити їх темп зростання. Доходи також зростали, загальне їх збільшення супроводжувалося зростанням усіх складових окрім процентних доходів. Збільшення витрат відбувалося меншими темпами порівняно з доходами протягом 2020-2021 років, що є позитивним моментом та свідчить про дотримання банком режиму економії.

Є необхідність в поліпшенні рівня ділової активності, адже більшість коефіцієнтів мають тенденцію до зниження. Тобто є необхідність в підвищенні конкурентості даного банку, розширенні його послуг та залученні більшої кількості ресурсів клієнтів, особливо строкових депозитів.

Щодо ліквідності, то більшість показників мали тенденцію до зростання та перевищували оптимальне значення. Однак є необхідність звернути увагу на

підвищення коефіцієнту ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Крім того дотримання коефіцієнту покриття ліквідністю свідчить, що банк забезпечений ліквідністю в обсязі, достатньому для повного виконання ним зобов'язань більш ніж 30 днів в кризових умовах.

Стан фінансової стійкості та управління фінансовими ресурсами є задовільним та більшість коефіцієнтів мають тенденцію до поліпшення. Низькі значення показників, є результатом не поганого рівня управління банківською установою, а військовим станом та нестабільністю в країні.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВ УКРАЇНИ

3.1. Міжнародна практика забезпечення фінансової стійкості банків

За останні роки фінансові кризи проявлялися досить часто на національному, регіональному та міжнародному рівнях. Що спонукає різні країни світу регулювати фінансовий сектор зосереджуючи свою увагу на фінансовій стійкості банківської системи в цілому, а не кожному банку окремо.

Сьогодні рівень фінансової стійкості банківського сектору різних країн значно коливається, що спричинено внутрішніми негативними процесами в середині економіки країни, посиленням конкуренції та підвищенням вимог світової фінансової спільноти до діяльності банківських установ тощо.

Банківське регулювання необхідно привести у відповідність до міжнародних стандартів. Тому, розробляючи та вдосконалюючи банківське законодавство, слід орієнтуватися на відповідні домовленості між розвинутими країнами, зокрема на рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду [48].

Варто відзначити, що створенню Базельського комітету з банківського нагляду передувало дві події: банкрутство західнонімецького банку Херштадт і банкрутство банку США «національний банк імені Франкліна». Банкрутство зазначених банків, не зважаючи на їх національний статус, справило великий вплив на фінансовий стан багатьох банків в інших країнах. На фоні цих подій в кінці 1974 року було створено Комітет з банківського нагляду на базі Банку міжнародних розрахунків у швейцарському місті Базель керівниками центральних банків таких держав як США, Канада, Японія, Велика Британія, Німеччина, Франція, Італія, Нідерланди, Бельгія, Швейцарія, Люксембург та Швеція [50].

Даний комітет працює над забезпеченням міжнародного зближення систем банківського регулювання та орієнтується у своїй роботі на дві основоположні цілі: по-перше, система має сприяти зміцненню і зростанню стійкості міжнародної банківської системи; по-друге, система повинна мати високий ступінь відповідності банкам у різних країнах з різними економічними показниками розвитку для досягнення певного рівня функціонування міжнародних фінансовокредитних установ [51].

Завдяки тому, що Базельський комітет не змушує всіх слідувати рекомендаціям, а дає право вибору кожній країні, він поступово здобуває міжнародне визнання.

Пріоритетним завданням Базельського комітету є впровадження єдиних стандартів у сфері банківського нагляду. З цією метою Базельський комітет розробляє директиви й рекомендації для органів регулювання держав, які співпрацюють у банківській сфері.

Серед основних документів Базельського комітету слід назвати такі [51]:

- 1) Базельський конкордат (1974 р.);
- 2) основні принципи ефективного банківського нагляду (1997 р.);
- 3) міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу, також відома як Угода про капітал або Базель I, (1988 р.);
- 4) міжнародна конвергенція оцінки капіталу і стандартів капіталу. Переглянута версія, або Базель II (2004 р.);
- 5) загальні регуляторні підходи до підвищення стійкості банків і банківських систем та міжнародні підходи до вимірювання ризику ліквідності, стандартів і моніторингу, або Базель III (2010 р.).

Останні два документи направлені на зміцнення банківської системи на міжнародному рівні, підвищення спроможності банків витримувати шоки, що виникають внаслідок фінансових стресів та на удосконалення банківського регулювання.

Банківський нагляд може бути ефективним тільки в тому випадку, якщо він здійснюється: у відповідному макроекономічному середовищі; у режимі

розумної та стійкої макроекономічної політики; при добре розвиненій інфраструктурі; за ефективною ринковою дисципліною; за наявності процедур для ефективного розв'язання проблем, що виникають, і механізму, здатного забезпечити належний рівень системного захисту (або безпеки і надійності кредитних організацій).

Складність організаційної структури функціонального комплексу операцій, що складають механізм банківського нагляду, вимагає розробки єдиного підходу до узгодження змісту і процедур виконання цих функцій для забезпечення ефективності наглядової діяльності в цілому. Встановлення такого підходу передбачає систематизацію принципів, дотримання яких під час розвитку механізму банківського нагляду сприятиме вирішенню поставленої задачі [54].

Положення Базель I містили такі три основні положення [50]:

- капітал банку складається з основного та додаткового;
- банки мають утримувати капітал для покриття кредитного ризику, який оцінювався за допомогою вагомих коефіцієнтів;
- у будь-який момент співвідношення капіталу банку та його активами, взятими з урахуванням коефіцієнта кредитного ризику, не може бути меншим ніж 8%.

Згодом Базель I було доповнено та прийнято нову редакцію – Базель II.

Основною метою Базеля II в глобальному вимірі було підвищення надійності, стійкості та прозорості міжнародної банківської системи на основі впровадження передової практики управління ризиками. Цієї мети можна було досягнути за допомогою дотримання трьох компонентів Базеля II [53]:

- 1) розрахунку капіталу;
- 2) контролю з боку нагляду;
- 3) ринкової дисципліни.

У 2005 році Комітет вирішив передивитись Базель II, причиною такої швидкої зміни попереднього документа була криза, що охопила більшість країн світу. Нові стандарти почали вводити з 2013 року.

В угоді передбачається збереження мінімальної вимоги для загальних активів на рівні 8% від ризикованих активів, але при цьому підвищується рівень капіталу першого порядку (статутний фонд) з 2 до 4,5%, а також капітал першого рівня – з 4 до 6%. Згідно Базелю III, від банків вимагається формування спеціального буферного капіталу у «важкі часи» в 2,5 % [50].

Більшість країн були не задоволені даними вимогами та наполягали на пом'якшенні умов. Німеччина акцентувала увагу на тому, що навіть десятці кращих банків, для дотримання вимог Базеля III, необхідно буде 140 млрд. доларів додаткового капіталу. Але найбільші труднощі виникнуть у інших банків, наприклад німецькому банку «Commerzbank» необхідно буде приблизно 6 років для приведення усіх показників до норми, згідно нових умов. В той же час французькому банку «Credi Agricole» для цього треба буде 4 роки. Проте інші країни пропонували більш жорсткі умови для даних вимог.

Основні переваги Базеля III включають збільшення стійкості банків і захист прав споживачів фінансових послуг. Цей новий пакет правил призначений для забезпечення стабільності фінансової системи, зниження ризиків і ймовірності майбутніх криз, а також допомоги банкам у подоланні економічних і фінансових труднощів без значної державної підтримки. Це сприятиме зміцненню банківських установ у довгостроковій перспективі і підвищить довіру населення до банківської системи [50].

У 2012 році, враховуючи нестабільність фінансових ринків, різкі коливання цін, країни, що входять до складу Євросоюзу вирішили створити свій власний банківський союз, який проводить діяльність щодо забезпечення фінансової стійкості. Головним банком, що здійснює нагляд за виконанням вимог виступає Європейський Центральний Банк.

До основних напрямків фінансової реформи у країнах Європи на сьогоднішній день відносяться наступні [57]:

- підвищення рівня капіталізації та ліквідності банків;
- більш ефективний нагляд та регулювання банківської діяльності;
- зниження залежності від кредитних рейтингів;

- встановлення єдиних інструкцій з проведення розрахунків;
- недопущення появи «занадто великих банків, щоб збанкрутувати»;
- управління ризиками тіньового банківництва;
- реалізація ефективних режимів резолюції, що враховують інтереси вкладників банків;
- більш надійні та прозорі фінансові ринки;
- передбачення та покарання зловживань на ринку.

Європейські рекомендації щодо банківського нагляду та регулювання передбачають застосування правил та принципів, з урахуванням, що серйозні загрози ліквідності та платоспроможності мають бути мінімізовані ще на етапі пруденційного моніторингу банків.

Система нагляду сформована таким чином, що завдання відповідають пруденційним стандартам управління та вимогам фінансової звітності. Також головним завданням вважається управління та забезпечення капіталу.

На відміну від системи нагляду, в Європі виявилось досить складно визначити органи з резолюції та страхування депозитів, а також визначити обсяги ресурсів для виконання цими органами своїх функцій. Так, передбачається, що основними механізмами, через які буде здійснюватися надання допомоги банкам з низьким рівнем фінансової стійкості, будуть наступні [57]:

- часткова передача портфелю активів (передача проблемних активів до проблемного банку);
- повна передача активів (передача «високоякісних» активів проблемних банків до «здорових» банків);
- списання зобов'язань (держателі облігацій частково або повністю визнають свої втрати за здійсненими інвестиціями);
- надання підкріплень ліквідності (надання підкріплень капіталу або рефінансування банків).

Зазначені заходи мають застосовуватися швидко за для уникнення процедури банкрутства банку.

Крім того у міжнародній практиці для системно важливих фінансових установ (SIFIs) застосовуються додаткові регуляторні вимоги. Це включає вищі капітальні вимоги, посилений нагляд та обов'язкові плани з відновлення та врегулювання, що допомагають управляти ризиками, пов'язаними з їх діяльністю.

Розглянемо більш детально заходи та вимоги щодо забезпечення фінансової стійкості системно важливих фінансових установ.

Підвищені капітальні вимоги. SIFIs зобов'язані тримати більший обсяг капіталу порівняно з іншими банками. Такі вимоги застосовуються до наступних категорій:

- глобальний системно важливий банк (G-SIB): банки, які мають глобальне значення, повинні підтримувати додатковий капітальний буфер;
- національний системно важливий банк (D-SIB): для банків, що мають значення на національному рівні, можуть бути встановлені додаткові капітальні вимоги на розсуд національних регуляторів.

Буфери капіталу. Системно важливі фінансові установи зобов'язані формувати буфер для консервації капіталу, що забезпечує їм додатковий капітал у разі фінансових труднощів. Контрциклічний буфер капіталу додатково запроваджується в періоди економічного підйому для зменшення ризиків, пов'язаних з економічними циклами. В Україні розмір контрциклічного буфера капіталу встановлюється за рішенням Правління Національного банку в разі значної кредитної активності банків із урахуванням ризиків, пов'язаних із надмірним зростанням кредитування.

Підвищені вимоги до ліквідності. SIFIs зобов'язані підтримувати високий рівень ліквідності, що включає дотримання наступних коефіцієнтів:

- коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR): вимога мати достатню кількість високоякісних ліквідних активів для покриття чистих відтоків коштів протягом 30 днів;

– коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR): вимога підтримувати стабільне фінансування на один рік для забезпечення довгострокової ліквідності.

Плани відновлення та врегулювання. SIFIs повинні розробляти та підтримувати плани відновлення, які деталізують заходи, що будуть вжиті у разі фінансових труднощів. Плани врегулювання (resolvability plans) описують стратегії для впорядкованого врегулювання у разі краху, що мінімізує вплив на фінансову систему.

Посилений нагляд та регуляція. Регуляторні органи здійснюють постійний та детальний нагляд за діяльністю SIFIs. Такий нагляд включає:

- регулярні стрес-тести, а саме оцінка здатності SIFIs протистояти економічним шокам та виявлення потенційних слабких місць;
- ризик-орієнтований нагляд, що передбачає фокусування на найбільш значущих ризиках у діяльності SIFIs та оцінка ефективності систем управління ризиками.

Міжнародна координація. Для глобально системно важливих банків (G-SIBs) важлива координація між міжнародними регуляторами для забезпечення узгодженості регуляторних заходів та спільної реакції на можливі кризи.

Таким чином, забезпечення фінансової стійкості системно важливих фінансових установ є ключовим елементом підтримки стійкості глобальної фінансової системи, зменшення системних ризиків та запобігання фінансовим кризам.

Міжнародні фінансові організації відіграють ключову роль у зміцненні фінансової стійкості банківських систем різних країн. Їхня діяльність спрямована на надання технічної допомоги, розробку рекомендацій та впровадження найкращих практик, що сприяють стабільності та ефективності фінансових систем.

МВФ є однією з провідних міжнародних організацій, що надає технічну допомогу та консультації країнам-членам для покращення фінансової стійкості. Основні напрями діяльності МВФ наступні:

– МВФ проводить огляди фінансового сектора (Financial Sector Assessment Program, FSAP) для оцінки стійкості банківських систем. Ці огляди допомагають виявити вразливі місця та розробити рекомендації щодо зміцнення регуляторних та наглядових механізмів

– консультації з макроекономічної політики: МВФ надає рекомендації щодо проведення макроекономічної політики, яка сприяє фінансовій стабільності. Це включає поради щодо монетарної та фіскальної політики, управління державним боргом та валютним курсом;

– технічна допомога: МВФ надає технічну допомогу у вигляді тренінгів, семінарів та консультацій, спрямованих на підвищення кваліфікації працівників центральних банків та наглядових органів [58].

Світовий банк активно сприяє розвитку фінансових систем країн шляхом надання технічної допомоги та фінансування проектів. Основні напрями діяльності Світового банку включають:

– підтримка реформ фінансового сектора – Світовий банк надає фінансування та експертні консультації для впровадження реформ, спрямованих на зміцнення банківських систем. Це може включати розробку нових регуляторних стандартів, покращення управління ризиками та підвищення прозорості фінансових установ;

– розвиток фінансової інфраструктури: Світовий банк фінансує проекти, що спрямовані на розвиток фінансової інфраструктури, включаючи системи платежів, кредитні реєстри та інші ключові елементи фінансової системи;

– консультаційні послуги: Світовий банк надає консультації з питань корпоративного управління, управління ризиками та фінансової інклюзії.

Рада з фінансової стабільності (англ. Financial Stability Board), сприяє координації міжнародних зусиль для забезпечення фінансової стійкості [57]. Основні напрями діяльності FSB включають наступне:

– FSB розробляє стандарти та рекомендації для зміцнення фінансової стійкості, включаючи регулювання системно важливих фінансових установ;

- FSB координує політику та дії між різними міжнародними організаціями та національними регуляторами для забезпечення узгодженості підходів до фінансової стійкості;

- FSB здійснює нагляд за впровадженням своїх рекомендацій у країнах-членах та надає звіти про прогрес.

Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), надає аналітичну та технічну підтримку для розвитку фінансових систем та зміцнення їхньої стійкості. Основні напрями діяльності ОЕСР включають:

- проведення аналітичних досліджень та публікація звітів з питань фінансової стійкості, управління ризиками та регуляції фінансових ринків;

- обмін досвідом та найкращими практиками, за чого ОЕСР організовує конференції, семінари та робочі групи для обміну досвідом між країнами-членами;

- розробка рекомендацій щодо реформування фінансових систем та впровадження найкращих практик управління та регуляції.

Таким чином, міжнародні організації надають всебічну технічну допомогу та рекомендації з покращення фінансової стійкості банківських систем, сприяючи стійкості та ефективності глобальної фінансової системи.

Згідно результатів дослідження міжнародного досвіду напрямів забезпечення фінансової стійкості банків можна зробити наступні висновки.

Напрями стабілізації та покращення фінансової стійкості банків, що створені Базельським комітетом були створені для вирішення проблем які пов'язані з реалізацією міжнародного нагляду. Принципи та рекомендації створені даним комітетом не є обов'язковими, країни самі вирішують чи варто їм ними користуватися та запроваджувати до національного законодавства. Адже перехід до міжнародних вимог покращення фінансової стійкості банків є дуже складним процесом та потребує багато фінансових витрат.

Щодо рекомендацій Європейського банківського союзу, то безперечно вони мають свої результати, що відображується в поступовому покращенні нормальної фінансово-господарської діяльності банківських установ та

зниження ризиків. Однак все рівно ситуація залишається складною та не дозволяє банкам в повній мірі відновити свій фінансовий стан.

Міжнародні організації, такі як МВФ, Світовий банк, Базельський комітет з банківського нагляду та Рада з фінансової стабільності, надають Україні доступ до передових міжнародних стандартів регуляції та нагляду за банківськими установами. Впровадження таких стандартів сприяє підвищенню якості управління ризиками, покращенню прозорості та підвищенню довіри до банківської системи.

Крім того Світовий банк та інші міжнародні фінансові інституції надають фінансову підтримку для реалізації реформ, спрямованих на зміцнення банківської системи. Це включає проекти з розвитку фінансової інфраструктури, покращення корпоративного управління та підвищення фінансової інклюзії.

3.2. Стрес-тест фінансової стійкості та напрями її підвищення АТ «ПУМБ»

Останнім часом поширеним у нагляді за банківською діяльністю поширеним є методологія стрес-тестування. Даний метод надає можливість оцінити стійкість окремого банку та банківської системи в цілому до негативних змін: зміни курсу валюти, фінансової кризи, зміни в структурі та обсягах капіталу, зміни в ліквідності банківської установи, підвищений кредитний ризик у кредитних портфелях тощо.

Національним банком України розроблені методичні рекомендації, щодо порядку проведення стрес-тестування. Згідно даної постанови стрес-тестування – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього фактора. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями [61].

Проведення даного методу відбувається в кілька етапів (рис.3.1).

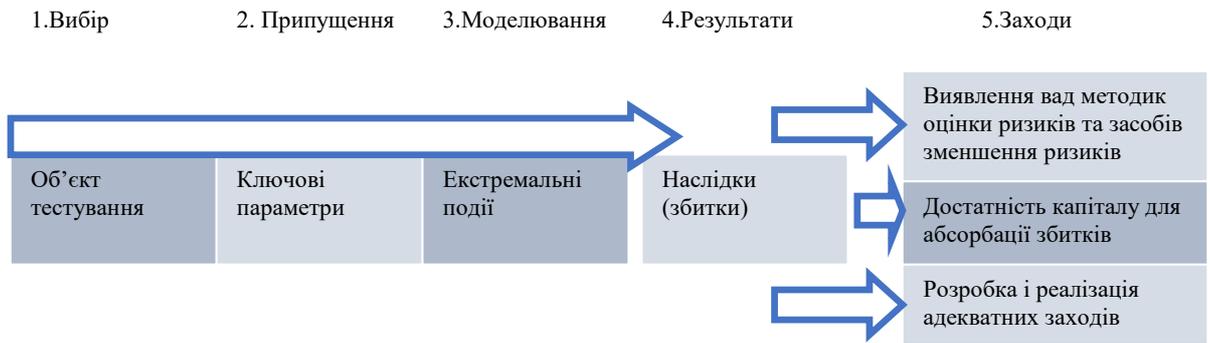

Рис. 3.1. Принципова модель стрес-тесту

Джерело [61]

Найбільш поширеними є наступні методи проведення стрес-тестування [26].

Один з методів для стрес-тестування – це метод еластичностей, що використовується для визначення односторонніх змін об'єкта тестування внаслідок шоківих коливань макропоказників. Однак його недолік полягає в тому, що він не надає інформації про подальші характеристики об'єкта, що зазнав змін через шоківий вплив макроекономічних показників, та його вплив на інші показники фінансової стійкості банку.

Ще один підхід – це метод оцінки втрат або тест екстремальних величин, який спрямований на виявлення максимального збитку, що може зазнати банк протягом певного періоду часу при визначеній ймовірності. Однак для його застосування необхідний значний обсяг інформації та детально досліджені зв'язки між економічними явищами.

Індексний підхід дозволяє аналізувати чутливість фінансового сектору за допомогою індексів ризику, які визначаються як суттєві на певний період часу і впливають на економічний розвиток країни, наприклад, показник нестандартних кредитів у кредитному портфелі.

Сценарний метод служить вихідною точкою для стрес-тестування, де аналітики використовують сценарії для стратегічної оцінки складних явищ і показників. Це включає визначення основних чинників, що впливають на

динаміку та якість портфеля, та розробку сценаріїв, в яких ці чинники варіюються в різних комбінаціях для проведення стрес-оцінок.

Як зазначають деякі автори, існує багато перешкод для ефективного розвитку системи стрес-тестування в українських банках, зокрема, відсутність деталізованої регулятором методики та алгоритму проведення стрес-тестування в банках та суттєві помилки у висновках, прогнозах і припущеннях [62].

Тому є необхідність в удосконаленні розроблених моделей та методів, а також варто врахувати, що дана система залежить від внутрішніх та зовнішніх умов, які постійно змінюються.

Дослідження банківських установ за допомогою стрес-тесту Національним банком України в межах співпраці з МВФ проводиться кожного року. У 2015 році було проаналізовано 20 найбільших банків. 16 з 20 банків потребували докапіталізації, оскільки 53% кредитів в їх портфелях були в дефолтному або переддефолтному стані. У 2018 році стрес-тестування проходило 24 банки, НБУ було встановлено потребу у капіталі за базовим сценарієм у розмірі 42 млрд. грн. У 2019 році було проаналізовано 29 банків, встановлено потребу у капіталі за базовим сценарієм для 11 банків на загальну суму 35 млрд грн. У 2021 стрес-тестування проходило 30 банків, встановлено потребу у капіталі за базовим сценарієм для 9 банків на суму 5 млрд грн.

Отримані дані не публікуються, адже тоді слабким комерційним банкам не вдасться залучати кошти інвесторів та населення почне забирати свої вклади, що гарантовано призведе до банкрутства. Хоча в майбутньому НБУ обіцяє зробити дану систему оцінювання більш прозорою.

Результати цих стрес-тестів показали, що запас міцності банків зростав з року в рік і допоміг системі витримати випробування в умовах повномасштабного вторгнення.

У 2022 році стрес-тести не проводилися, однак у 2023 році НБУ вирішив повернутися до проведення оцінки банків але з врахуванням особливостей військового стану (рис. 3.2).

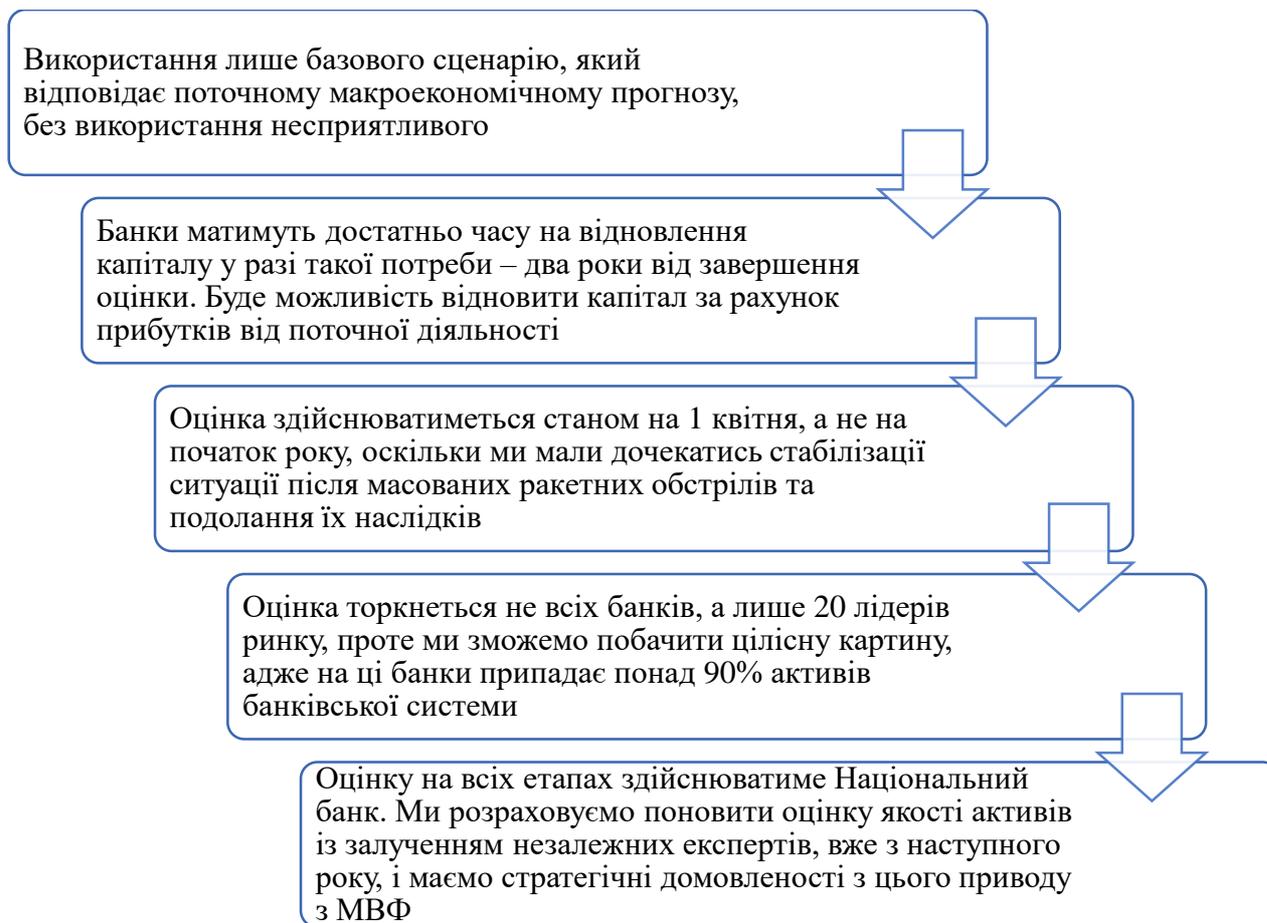

Рис. 3.2. Особливості стрес-тестів воєнного часу

Джерело [62].

Змоделюємо стрес-тестування для АТ «ПУМБ» на наступні три роки за допомогою методу еластичності.

Припустимо, що в період з 2018-2020 роки облікова ставка НБУ буде зростати. Ставка за кредитами у банку також зросте, відповідно більшість клієнтів, які брали позику згідно плаваючої відсоткової ставки, не зможуть їх сплачувати. Таким чином частка проблемних кредитів у кредитному портфелі також буде збільшуватись. Даній банківській установі необхідно буде нарощувати резервний капітал, що призведе до скорочення інших складових власного капіталу та суттєво зменшить розмір прибутку. Згідно наших припущень у 2023 році резервний капітал збільшиться на 15%, у 2024 році також на 15% та у 2025 році на 20%, в загальному за три роки даний капітал зросте на 50% (табл. 3.1 та табл. 3.2).

Таблиця 3.1

Зміни у структурі власного капіталу АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Показник	2022	2023	2024	2025
	Сума, тис.грн.	Сума, тис.грн.	Сума, тис.грн.	Сума, тис.грн.
Власний капітал	11696381,0	5440076,7	4938117,3	4168446,4
Статутний фонд	4780595,0	4780595,0	4780595,0	4780595,0
Емісійний дохід	101660,0	101660,0	101660,0	101660,0
Додатковий капітал	3904217,0	3904217,0	3904217,0	3904217,0
Резервний капітал	2909909,0	3346395,4	3848354,7	4618025,6

Таблиця 3.2

Динаміка змін власного капіталу АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Показник	2023/2022 рік		2024/2023		2025/2024	
	у тис.грн.	у %	тис.грн.	у %	тис.грн.	у %
Власний капітал	-6256304,4	-53%	-501959,3	-9%	-769670,9	-16%
Резервний капітал	436486,4	15%	501959,3	15%	769670,9	20%

Згідно даних таблиць 3.1 та 3.2 бачимо, можна зробити висновок, що зростання резервного капіталу, як і було заплановано, призвело до зменшення власного капіталу, а саме у 2023 році при зростанні резервного капіталу на 15% власні кошти банку зменшуються на 6256304,4 тис.грн (або на 53%), у 2024 році на 501959,3 тис.грн (або на 9%) та у 2025 році, якщо резервний капітал зросте на 20%, то власний капітал зменшиться на 769670,9 тис.грн (або на 16%).

Таблиця 3.3

Дані показників фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Показник	Дані 2022 року	2023 рік	2024 рік	2025 рік
1	2	3	4	5
Власний капітал	11696381	5440076,65	4938117,35	4168446,42
Залучені кошти	100277839	85236163,15	72450738,68	57960590,94
Активи загальні	111974220	95178087,00	80901373,95	64721099,16
Капіталізовані активи	2683637	3086182,55	3549109,93	4258931,92
Недохідні активи	2986790	3434808,50	3950029,78	4740035,73
Дохідні активи	106248882	90311549,70	76764817,25	61411853,80
Акціонерний капітал	4780595	4780595	4780595	4780595

Розглянемо як зростання резервного капіталу вплине на показники за допомогою яких розраховується фінансова стійкість коефіцієнтним методом в таблиці 3.3.

Як бачимо тенденцію до зниження матимуть залучені кошти, дохідні активи та загальна сума активів (рис. 3.3).

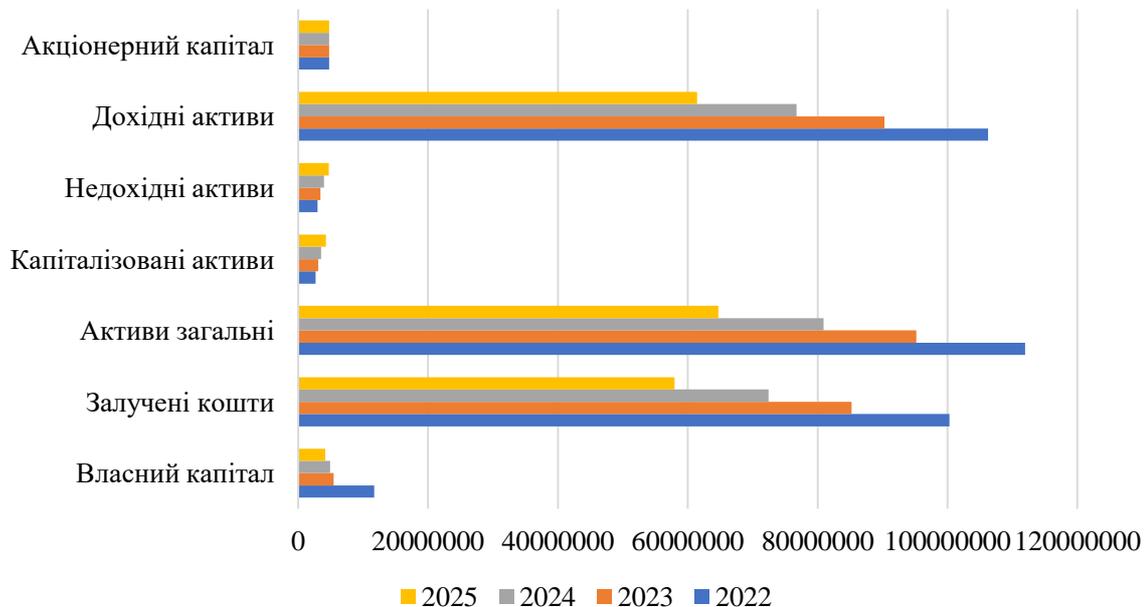

Рис. 3.3. Динаміка змін показників фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Сума дохідних активів, залучених коштів та загальних активів скорочуватиметься за рахунок зменшення коштів в кредитному портфелі через зростання частки проблемних кредитів. Також більша частина населення припинить брати нові кредити, адже зі зростанням ставок за кредитами мешканці України не зможуть повертати гроші до банку з урахуванням відсотків.

В таблиці 3.4 представлений прогностичний розрахунок фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки.

Коефіцієнт надійності при даних умовах буде мати тенденцію до зниження, а саме у 2023 році порівняно з 2022 роком коефіцієнт знизиться на 99%, однак у 2024 році він зросте на 6,79% та у 2025 році на 5,52% (рис. 3.4).

Що свідчить про брак власних коштів досліджуваного банку у 2023 році і зростання залежності банку від залучених коштів. Але поступово ситуація буде стабілізуватися.

Таблиця 3.4

Прогнозований рівень фінансової стійкості АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

№	Найменування показника	2022 рік	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Темп зростання	
						2024/2023	2025/2024
1	Коефіцієнт надійності	11,66	6,38%	6,82%	7,19%	6,79%	5,52%
2	Коефіцієнт фінансового важеля	8,57	15,67	14,67	13,90	-6,36%	-5,23%
3	Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів	10,45	5,72%	6,10%	6,44%	6,79%	5,52%
4	Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,23	1,76	1,39	0,98	-21,07%	-29,66%
5	Коефіцієнт захищеності дохідних активів	0,08	0,02	0,01	-0,01	-42,03%	-172,31%
6	Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	23,42	19,91	16,92	13,54	-15,00%	-20,00%

Коефіцієнт фінансового важеля має тенденцію до зростання (рис. 3.5). Як видно з рисунку 3.5 у 2023 році показник збільшився на 82,83%, а з 2024 року почав зменшуватися на 6,36% та у 2025 році на 5,23%. Різке зростання у 2023 році відбулося внаслідок скорочення власного капіталу швидшими темпами, ніж залучених коштів, що також свідчить про зменшення фінансової стійкості даного банку.

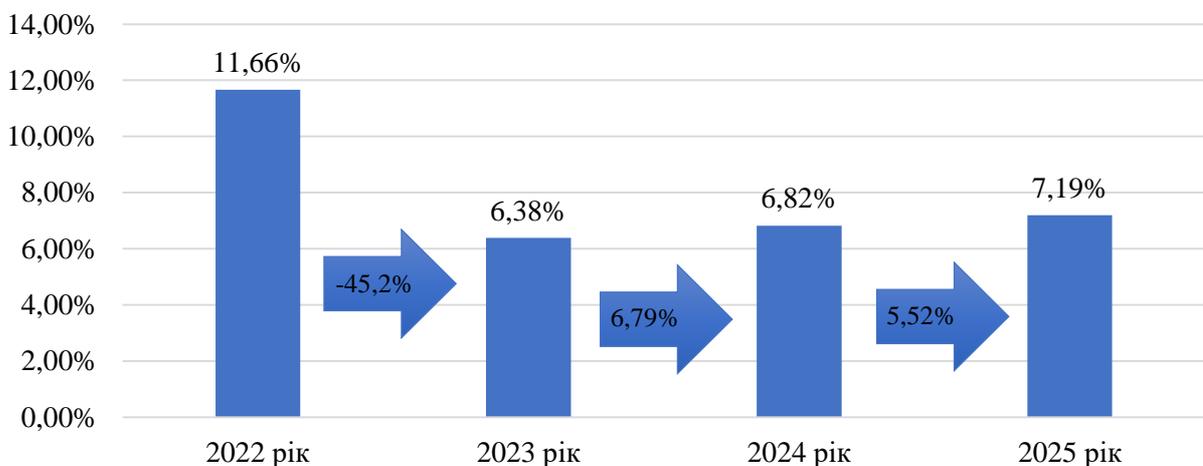

Рис. 3.4. Динаміка коефіцієнту надійності АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

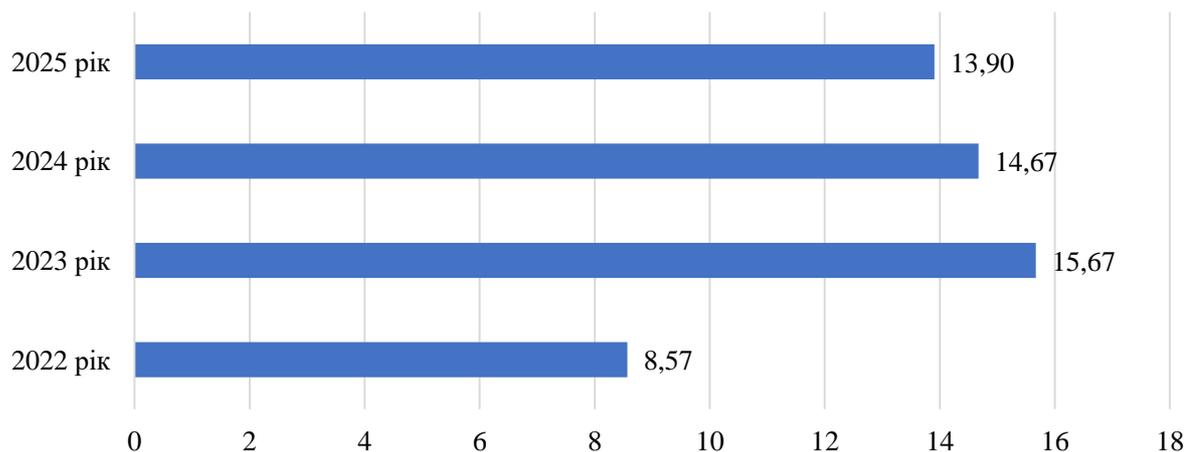

Рис. 3.5. Динаміка коефіцієнту фінансового важеля АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів протягом аналізованого періоду зменшувався і був менше ніж оптимальне значення 10%. Відносно стабільним показник є в період з 2023 по 2025 рік. У 2023 році порівняно з 2022 роком він скоротився на 45,3%, однак у 2024 році він зріс на 6,8%, а у 2025 році на 5,5% (рис. 3.6). Це свідчить про те, що АТ «ПУМБ» у цей період не зможе покривати свої ризики за рахунок власного капіталу.

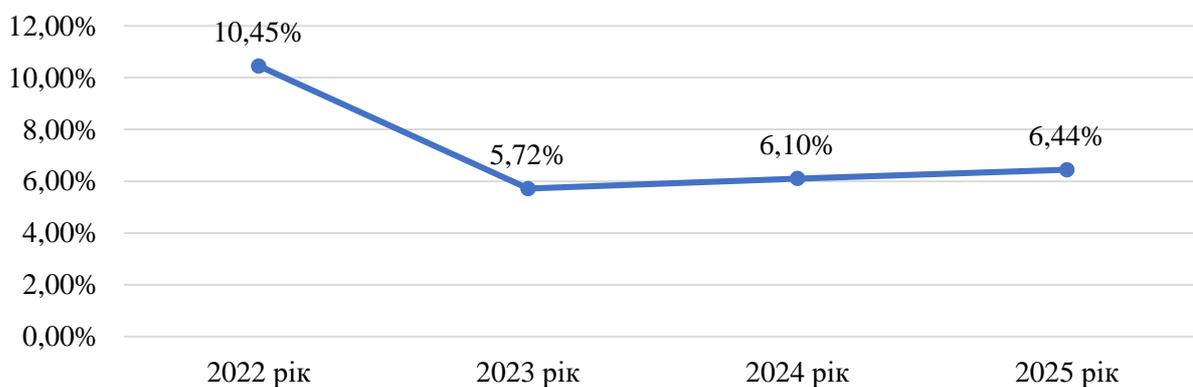

Рис. 3.6. Динаміка коефіцієнту участі власного капіталу у формуванні активів АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Згідно рисунку 3.7 видно, що коефіцієнт захищеності власного капіталу має тенденцію до зростання у 2023 році, він становитиме 1,76. Однак у 2024 році він знову почне зменшуватися до 1,39, а у 2025 році 0,98 при оптимальному

значенні 0,25. Це свідчить про те, що тільки частина власного капіталу була розміщена в нерухомість (майно) банку, що забезпечує банку забезпечення нормального рівня ліквідності та платоспроможності.

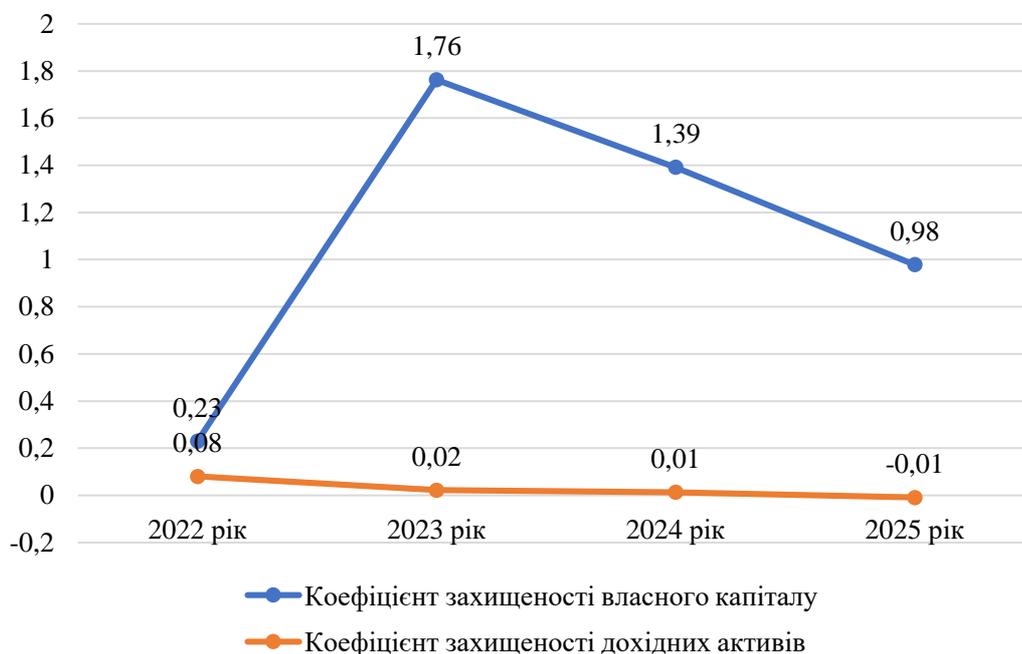

Рис. 3.7. Динаміка коефіцієнтів захищеності АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Коефіцієнт захищеності дохідних активів протягом 2022-2025 років знижуватиметься. У 2022 році на 72,25%, у 2023 році на 42,03% та у 2025 році на 172,3%, що свідчить про дуже низький рівень захисту дохідних активів власним капіталом за мінусом недохідних активів. На даний показник вплинуло зменшення власного капіталу протягом всього аналізованого періоду, а також зростання недохідних активів.

Що стосується коефіцієнту мультиплікатора капіталу, то він також мав тенденцію до зниження. У 2023 році він скоротився на 14,99%, у 2024 році на 15,0% та у 2025 році на 20,0% (рис. 3.8). Це свідчить про наявність тенденції до зниження використання «потужностей» із залучення їх з акціонерного капіталу, а також про необхідність поліпшення менеджменту власного капіталу.

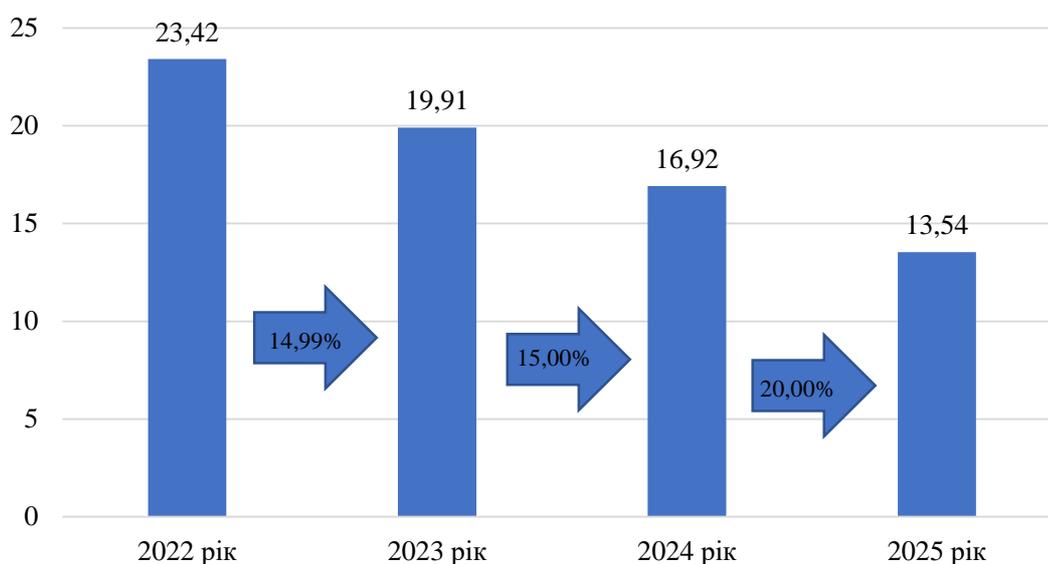

Рис. 3.8. Динаміка коефіцієнту мультиплікатора капіталу АТ «ПУМБ» за 2022-2025 роки

Згідно проведеного аналізу можна зробити наступні висновки. При зростанні резервного капіталу у 2023 році на 15%, у 2024 році також на 15% та у 2025 році на 20% рівень фінансової стійкості значно зменшиться. Всі коефіцієнти фінансової стійкості матимуть низький рівень, більшість з них, навіть нижчі за оптимальні значення. Адже банк не має достатньої забезпеченості власним капіталом, тобто рівень захищеності банку власними коштами від імовірних втрат досить низький. Хоча варто відмітити, що більшість показників будуть мати кращі значення ніж у 2022 році, що вказує на дуже негативний вплив повномасштабного вторгнення на фінансову стійкість банку. Відповідно у подальшому, згідно прогнозу, значення більшості показників будуть вирівнюватися.

За умови, що банк має низький рівень фінансової стійкості і це загрожує йому банкрутством, необхідно сприяти розвитку фінансової стійкості через забезпечення антикризової фінансової стійкості, приділивши увагу антикризовому менеджменту.

Антикризовий менеджмент передбачає комплекс управлінських заходів, які необхідно здійснити від моменту попередньої діагностики кризи до шляхів

її подолання, а його основною метою є забезпечення стратегічної антикризової фінансової стійкості [63-65].

Повний цикл антикризового менеджменту є послідовністю взаємопов'язаних процесів, комплекс заходів за кожним з яких пропонується виконувати поетапно в певній послідовності. При цьому, антикризовий менеджмент потрібно розглядати з двох позицій – як заходи з попередження та недопущення кризи і як заходи з подолання кризової ситуації, що вже настала [63]. Розглянемо етапи управлінських заходів антикризового менеджменту (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Цикл антикризового менеджменту

№	Назва етапу	Характеристика етапу
1	Підготовка до кризової ситуації	Використовуючи систему аналізу і прогнозування вірогідних проблемних ситуацій банк завчасно може передбачити негативні впливи зовнішнього середовища та виявити проблеми системного характеру, що можуть в подальшому спровокувати кризу.
2	Перша реакція банку на кризу, якщо вона все-таки настала	Заходи цього етапу залежать від того, яким чином банк, оцінивши свої фінансові можливості, побудує тактику і стратегію виходу з кризової ситуації. Або це буде виживання, тобто відновлення стійкості, або банкрутство.
3	Управління стійкістю в кризовій ситуації	На цьому етапі здійснюється оцінка альтернативних варіантів стабілізації і відновлення діяльності банку та вибір оптимального напрямку діяльності (фінансові впливання співзасновників, переорієнтація на нові продукти та ринки, залучення необхідних фінансових ресурсів тощо).
4	Відновлення стійкості	Не завжди наслідки кризи проявляються відразу і в повному обсязі, оскільки криза може мати відстрочений вплив завдяки попередній підготовці до неї, або спроможності банку компенсувати тимчасову втрату стійкості за рахунок попередньо сформовано запасу міцності. В протилежному випадку, ефективність діяльності банку і його стійкість істотно знижуються, а термін етапу стабілізації значно подовжується

* Складено за даними [63, 65].

Реалізація управлінських заходів антикризового менеджменту у комплексі із стрес-тестами дозволять банку створити «запас міцності» власної системи для подолання можливих кризових явищ, сформує у банку розуміння власних ризиків діяльності та стимулювання адекватного їм ризик-менеджменту, підвищать рівень дисциплінованості усіх учасників процесу оцінки стійкості та напрацювання єдиного розуміння загроз та перспектив розвитку банку, підвищать рівень фінансової стійкості банку.

Згідно проведеного дослідження можна відзначити, що фінансова стабільність кожного окремого банку є запорукою стійкості всієї банківської системи в цілому. Безумовно, вище наведені напрями фінансової стабілізації окремого банку сприятимуть покращенню стійкості банків та підвищать їх конкурентоспроможність, а також рівень довіри населення.

У третьому розділі було досліджено міжнародний досвід забезпечення фінансової стійкості комерційних банків та напрями фінансової стабілізації банків України, також було проведено стрес-тест фінансової стійкості АТ «ПУМБ» та запропоновані напрями її підвищення.

При проведенні стрес-тесту фінансової стійкості АТ «ПУМБ» було з'ясовано, що даний банк довго не зможе протриматись на ринку, якщо зменшуватиметься власний капітал та рівень кредитного портфелю при умові, що в той же час буде зростати необхідність в нарощуванні резервного капіталу.

Розглянувши міжнародний досвід було з'ясовано, що для банківської системи України, на даний час, доцільно дотримуватись рекомендацій Базельського комітету.

У фінансовій стабілізації України відіграє важливу роль Національний банк. Затвердження нових Постанов та Інструкцій для банківських установ, нагляд за фінансовим станом та економікою країни є досить ефективним стимулом для покращення фінансової стійкості всього банківського сектору.

Виходячи вже з існуючих та розглянутих напрямів стабілізації фінансового становища українських банків виникає потреба у впровадженні наступних заходів:

- використання, а також формування додаткового резерву.
- залучення довгострокових депозитів;
- підвищення рівня капіталізації, за рахунок зростання емісії акції та боргових зобов'язань;
- залучення коштів внутрішніх та зовнішніх інвесторів;
- підвищення рівня конкурентоспроможності;
- зменшення частки в кредитному портфелі проблемних кредитів;
- зменшення кількості малоприбуткових та збиткових операцій;
- залучення більшої кількості клієнтів та не допущення збільшення відтоку існуючих вже клієнтів.

Кожен з запропонованих способів має як свої переваги так і недоліки, тому перед застосуванням необхідно проаналізувати ефективність їх застосування.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз фінансової стійкості комерційного банку та шляхів її забезпечення дає підстави зробити наступні висновки та внести низку пропозицій.

1. На даний час існує безліч наукових праць, щодо вивчення фінансової стійкості комерційного банку, а саме багато уваги приділяється визначенню сутності, адже вчені й досі мають різні погляди на це поняття. Досить часто фінансову стійкість пов'язують з ліквідністю та платоспроможністю банку. Безумовно вони є важливими її складовими, однак не можна характеризувати стійкість тільки за допомогою даних елементів, адже вплив на неї також мають ще прибутковість, рентабельність, ділова активність та безліч різних внутрішніх та зовнішніх факторів.

Розглянувши підходи до визначення фінансової стійкості різних науковців, вже наведених визначень поняття «фінансова стійкість комерційного банку» в даній роботі було наведене більш-менш вдале формулювання фінансовій стійкості: фінансова стійкість комерційного банку – це стан банку який характеризується достатністю своїх активів для підтримки платоспроможності, ліквідності, рентабельності тощо, що забезпечують його стабільний розвиток витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів.

2. В банківській практиці, також, відсутній єдиний підхід до оцінки стану фінансової стійкості банківської установи. Основними способами визначення фінансового стану банку є коефіцієнтний аналіз, рейтингова оцінка, факторний метод, нелінійне оцінювання, дискримінантний аналіз та стрес-тестування. Тому, питання методів оцінки фінансового стану комерційних банків, як і питання сутності фінансової стійкості залишаються актуальними.

Національні методи аналізу базуються на законодавчих нормативних документах та стандартах, що контролюються НБУ. Наразі в Україні частіше за все використовують коефіцієнтні, факторні методи, стрес-тестування, а також

метод рейтингових оцінок. В результаті аналізу дані методи демонструють різні значення фінансової стійкості банківських установ, хоча і спираються на схожі між собою показники та нормативні значення.

3. Фінансова стійкість банку в умовах фінансової нестабільності залежить від низки критичних факторів. До них належать ефективність управління ризиками, рівень капіталізації, ліквідність активів, а також якість кредитного портфеля. Важливу роль відіграє диверсифікація джерел фінансування, що дозволяє банку зменшити залежність від зовнішніх шоків. Крім того, адекватне регулювання та нагляд з боку державних органів сприяє зміцненню фінансової стійкості банку. Успішне управління цими факторами дозволяє банкам не лише виживати у кризових умовах, але й підтримувати економічну стабільність та довіру клієнтів.

Дослідивши фактори впливу на фінансову стійкість банку в умовах фінансової нестійкості було з'ясовано, що вчасне виявлення проблеми дозволяє мінімізувати ризики, а також забезпечити внутрішню та зовнішню безпеку комерційного банку. Тому важливим є необхідність оцінювання стійкості банку з урахуванням усіх чинників.

4. У даній роботі було досліджено фінансову стійкість комерційного банку на прикладі Публічного акціонерного товариства АТ «ПУМБ». АТ «ПУМБ» один з найбільших лідируючих банків на ринку України. Він надає послуги для корпоративних і приватних клієнтів, а також представників малого та середнього бізнесу. Метою його діяльності є надання повного спектру банківських послуг в рамках чинного законодавства та отримання прибутку.

В результаті проведеного аналізу фінансової стійкості АТ «ПУМБ» можна зазначити, що в цілому його стан є задовільним. Динаміка, склад і структура активів в цілому відповідає основним вимогам розвитку банку, але для покращення роботи банку, все ж таки, доцільно буде підвищити питому вагу кредитно-інвестиційного портфелю й здержувати темпи приросту грошових коштів та їх еквівалентів. Згідно проведеного аналізу пасиву було виявлено, що необхідно стежити за підвищенням питомої ваги залучених коштів в

майбутньому. Доречніше було б залучати більше довгострокових депозитів, адже короткострокові зменшують фінансову стійкість даного банку та ліквідність балансу.

Також було виявлено, що протягом 2020-2022 років процентні та комісійні доходи переважають над процентними та комісійними витратами. Проте необхідно збільшити питому вагу комісійних доходів в загальній структурі доходів АТ «ПУМБ», для цього рекомендується розширити спектр фінансових послуг.

5. Рівень ділової активності та ліквідності АТ «ПУМБ» є задовільним. Показники ділової активності відповідають оптимальним значенням, хоча більшість з них має тенденцію до зменшення. Це було спричинено погіршенням загального рівня ділової активності в Україні у 2022 році.

Коефіцієнти ліквідності банку знаходяться на досить високому рівні та свідчать про своєчасність і безперервність виконання нормативних вимог НБУ. Тобто дана банківська установа забезпечує протягом всього періоду свою здатність погашати зобов'язання активами. Проте необхідно звернути увагу на підвищення коефіцієнту ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Ці зміни в коефіцієнтах знаходяться у межах норми, відображають динаміку фінансового стану банку та його здатності вирішувати фінансові завдання відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі.

6. За результатами аналізу коефіцієнтів фінансової стійкості банку видно, що деякі ключові показники зазнали негативних змін у період з 2020 до 2022 року. Зменшення коефіцієнтів надійності, участі власного капіталу у формуванні активів та захищеності власного капіталу вказують на збільшення ризику для банку. Зокрема, зростання коефіцієнта «фінансового важеля» свідчить про збільшення активності банку, щодо залучення ним вільних коштів, а також вказує на збільшення використання зобов'язань для фінансування активів, що може призвести до підвищення ризику для банку.

Щодо показників рентабельності, то доцільним було б підвищити рівень таких показників як: чиста процентна маржа, чистий спред, мертва точка та рентабельність загального капіталу. Адже низькі значення показників, є результатом не поганого рівня управління банківською установою, а військовим станом та нестабільністю в країні.

7. Розглянувши міжнародний досвід напрямів забезпечення фінансової стійкості банків було зроблено наступні висновки. Рекомендації створені Базельським комітетом є ефективними, проте перехід до міжнародних вимог покращення фінансової стійкості банків є дуже складним процесом та потребує багато фінансових витрат. Стандарти затверджені Європейським банківським союзом не дозволяють в повній мірі відновити свій фінансовий стан банківської установи. Тому з двох варіантів доцільно застосовувати перший.

Міжнародні організації, такі як МВФ, Світовий банк, Базельський комітет з банківського нагляду та Рада з фінансової стабільності, надають Україні доступ до передових міжнародних стандартів регуляції та нагляду за банківськими установами. Впровадження таких стандартів сприяє підвищенню якості управління ризиками, покращенню прозорості та підвищенню довіри до банківської системи.

Крім того Світовий банк та інші міжнародні фінансові інституції надають фінансову підтримку для реалізації реформ, спрямованих на зміцнення банківської системи. Це включає проекти з розвитку фінансової інфраструктури, покращення корпоративного управління та підвищення фінансової інклюзії.

8. На основі аналізу фінансової стійкості досліджуваного банку було проведене стрес-тестування на наступні три роки. За умову було покладено, що у банку виникне необхідність збільшити резервний капітал для покриття збиткових операцій по кредитах у 2023 році на 15%, у 2024 році також на 15% та у 2025 році на 20%.

Зростання резервного капіталу призвело до зменшення власного капіталу, а саме а саме у 2023 році при зростанні резервного капіталу на 15% власні кошти банку зменшуються на 6256304,4 тис.грн (або на 53%), у 2024 році на 501959,3

тис.грн (або на 9%) та у 2025 році, якщо резервний капітал зросте на 20%, то власний капітал зменшиться на 769670,9 тис.грн (або на 16%).

Всі коефіцієнти фінансової стійкості матимуть низький рівень, більшість з них, навіть нижчі за оптимальні значення. Адже банк не має достатньої забезпеченості власним капіталом, тобто рівень захищеності банку власними коштами від імовірних втрат досить низький. Хоча варто відмітити, що більшість показників будуть мати кращі значення ніж у 2022 році, що вказує на дуже негативний вплив повномасштабного вторгнення на фінансову стійкість банку. Відповідно у подальшому, згідно прогнозу, значення більшості показників будуть вирівнюватися.

За умови, що банк має низький рівень фінансової стійкості і це загрожує йому банкрутством, необхідно сприяти розвитку фінансової стійкості через забезпечення антикризової фінансової стійкості, приділивши увагу антикризовому менеджменту.

Найголовнішим питанням залишається стабілізація економічної, політичної та соціальної ситуації в країні, адже саме перед цими факторами фінансова стійкість банків найбільш вразлива.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України № 2121 від 07.12.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 19.04.2024 р.).
2. Васькович І.М. Забезпечення фінансової стійкості банків України в умовах ринку: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / І. М. Васькович. Львів, 2006. 19 с.
3. Коваленко В. В. Забезпечення фінансової стійкості банків: теоретичні та практичні аспекти: монографія / В. В. Коваленко, Ю. А. Гаркуша. Німеччина: LAP LAMBERT Academic Publishing, 2017. 113 с.
4. Хуторна М. Е. Теоретико-методологічні підходи до тлумачення фінансової стабільності макро- та мікрорівневих економічних систем / М.Е. Хуторна // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Економіка*. 2017 Вип. 1 (49). Т. 1. С. 295-303.
5. Довгаль Ю.С., Чамара Р.О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 130-136.
6. Офіційний сайт Національного банку України URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення: 08.05.2024 р.).
7. Гладинець Н.Ю., Копча С.І., Ряшко Н.В. Фінансова стійкість банківської системи України та її значення для розвитку економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. № 6 (17). С. 534-537.
8. Зверяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків: підручник / М.І. Зверяков, В.В. Коваленко, О.С. Сергєєва. О.: Вид-во «Атлант», 2014. 485 с.
9. Марич М.Г. Фінансова стійкість банківської системи України. *Перспективи розвитку сучасної науки та освіти: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції м. Львів, 25-26 вересня 2021 року*. Львів: Львівський науковий форум, 2021. С. 9-11.

10. Онищенко В.О. , Довгаль Ю.С., Гребінь О.М. Досвід зарубіжних країн щодо оцінки фінансового стану банків // *Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 35. С. 25–33.

11. Полуянов В. Особливості та чинники фінансової стійкості банківської системи України. *Вісник студентського наукового товариства «ВАТРА» Вінницького торговельно-економічного інституту ДТЕУ*. Вінниця: Редакційно-видавничий. 2022. С. 143-149.

12. Постанова №368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» від 26.08.2001 р. №841/6032, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01/page> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

13. Постанова №315 «Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні» від 25.12.2017 р. №803-рш, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

14. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapdeO> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

15. Сидоренко О.М. Функції, принципи, цілі та інструментарій банківського. URL: http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2012_2/13.pdf. дата звернення: 19.04.2024 р.).

16. Постанова №141 «Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України» від 22.12.2017 р. №141. URL: <https://bank.gov.ua/document/download?docId=61023856> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

17. Постанова №315 «Про схвалення Методики розрахунку економічних нормативів регулювання діяльності банків в Україні» від 25.12.2017 р. №803-рш, зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vr803500-17> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

18. Пояснювальна записка «До проекту закону України про внесення змін до Деяких законодавчих актів України щодо підвищення довіри між банками та їх клієнтами» від 03.02.2017 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61056 (дата звернення: 19.04.2024 р.).

19. Васюренко О.В. Банківський нагляд: підручник / О.В. Васюренко, О.М. Сидоренко. К.: Знання, 2011. 502 с.

20. Синюк А.О. Оцінювання фінансової стійкості банків з використанням бізнес-моделей. *Науковий погляд: економіка та управління*. 2018. Вип. 2 (60). С. 176-188.

21. Федішин М.П., Жаворонок А.В., Ковальчук Н.О. Аналітична оцінка фінансової стійкості та стабільності банківської системи на основі індикаторів. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 6 (74).

22. Грушко В.І., Смиківська А.С. Фінансова стійкість банку, її оцінка та шляхи підвищення. *Держава, регіони, підприємництво: інформаційні, суспільно-правові, соціально-економічні аспекти розвитку: матеріали міжнародної конференції м. Київ, 21-22 листопада 2019 року*. К.: Університет «КРОК», 2019. С. 351-355.

23. Холодна Ю.Є., Рац О.М. Банківська система: навчальний посібник. Видавництво ХНЕУ. 2013. 316 с.

24. Вольська. С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку // *Економічні науки*. 2015. № 10 (1). С. 178-181.

25. Карачова К.А., Трофимов А.Г. Оцінка фінансової стійкості банку. *Функціонування суб'єктів економічної діяльності в умовах післявоєнної розбудови: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (з міжнар. участю), Харків, 23-24 листоп. 2023 р.* Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова. 2023. С. 20-22.

26. Стрес-тестування банків як інструмент банківського регулювання. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stres-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=7 (дата звернення: 08.05.2024 р.).

27. Про Національний банк України: Закон України № 679-XIV від 20.05.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 08.05.2024 р.).

28. Постанова №48 «Про затвердження Змін до положення про особливості реорганізації банку за рішенням його власників» від 08.06.2017 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0048500-17> (дата звернення: 19.04.2024 р.).

29. Стратегія макропруденційної політики Національного банку України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/files/zgNZIvZgKdapdeO> (дата звернення: 08.05.2024 р.).

30. Стратегія Національного банку. URL: <https://bank.gov.ua/ua/about/strategy> (дата звернення: 09.05.2024 р.).

31. Коваленко В.В., Радова Н.В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Гроші, фінанси і кредит. Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2019. Випуск 2 (19). С. 321-330.

32. Частка непрацюючих кредитів у банках за 2023 рік скоротилася до 37,4%. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/chastka-nepratsyuyuchih-kreditiv-u-bankah-za-2023-rik-skorotilasya-do-374> (дата звернення: 10.05.2024 р.).

33. Про роботу банківської системи в період запровадження воєнного стану: Постанова Правління № 18 від 24 лютого 2022 року. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24022022_18 (дата звернення: 10.05.2024 р.).

34. Сілакова Г.В. Прогноз розвитку ділової активності комерційного банку на фінансовому ринку [Електронний ресурс]/ Г.В. Сілакова, Я.Б. Хмельницька. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/11841/1/32.pdf> (дата звернення: 10.05.2024 р.).

35. Рисін В. В., Біда А. П. Фінансова стійкість банку: чинники та особливості забезпечення. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=8731> (дата звернення: 25.05.2024). DOI: 10.32702/2307-2105-2021.3.1.

36. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика: монографія. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. – 228 с.

37. Рогачевська В.О., Донченко Т.В. Фінансова стійкість банку: фактори впливу та особливості оцінювання. *Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: збірник наукових праць здобувачів вищої освіти і молодих учених*. Хмельницький : ХНУ, 2021. 190 с.

38. Миронова М.І. Фактори впливу на стійке функціонування комерційних банків // *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. № 24 (3). С. 249-255.

39. Сологуб Д.Р. Інфляція в 2015 році. Зрада чи перемога? URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2016/01/14/576523/> (дата звернення: 11.05.2024 р.).

40. Маслова А.Ю. Фінансова стабільність банку та напрями її забезпечення в сучасних умовах // *Економічні науки*. 2017. № 12 (2). С. 68-78.

41. Скоробогач О.І. Аналіз доходів та витрат малих і середніх банків України. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2955> (дата звернення: 15.05.2024 р.).

42. Аналіз банківської діяльності: підручник / [А. М. Герасимович, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Кочетков та ін.]; за заг. ред. д-ра економ. наук, проф. А. М. Герасимовича. К.: КНЕУ, 2010. 599 с.

43. Марич М.Г. Оцінка фінансової стійкості комерційних банків України на сучасному етапі розвитку // *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 17. С. 698-703.

44. Офіційний сайт Акціонерного товариства «ПУМБ» URL: <https://www.pumb.ua> (дата звернення: 18.05.2024 р.).

45. Примак Ю.Р. Сучасні українські та міжнародні методи аналізу фінансової стійкості банківської установи // *Міжнародний науковий журнал*. 2016. № 9. С. 115-122.

46. Старченко В.В. Аналіз фінансового стану банків України в умовах фінансової нестабільності // *Управління розвитком*. 2013. № 12 (152). С. 3-4.

47. Юрчишена Л.В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку / Л.В. Юрчишена // *Регіональна бізнес-економіка та управління*. – 2013. – № 3 (39). – С. 72 – 79.

48. Звіт про фінансову стабільність. Національний банк України 2023. Грудень. 75 с. URL:<https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=60764561> (дата звернення: 19.05.2024 р.).

49. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні. Зелена книга. Національний банк України – 2017. Травень. 28 с. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=84101> (дата звернення: 19.05.2024 р.).

50. Basel IV. URL: https://www.wikidata.uk-ua.nina.az/Basel_IV.html (дата звернення: 19.05.2024 р.).

51. Лишак І.А. Базельський комітет з питань банківського нагляду URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=2642> (дата звернення: 11.05.2024 р.).

52. Хома І.Б., Папірник С.Є. Вплив іноземного капіталу на стабільність банківської системи України. *Економіка та суспільство*. 2022. №43. 9 с.

53. Малюкова І.В. Проблеми та перспективи запровадження Базеля II у світі та в Україні // *Економічна правда*. 2016. № 1. С. 49-65.

54. Златіна Н. Діяльність міжнародних організацій у сфері банківського нагляду та їх вплив на правове регулювання банківського нагляду в Україні та інших країнах Європи // *Юридичні науки*. 2011. № 86. С. 90-93.

55. Bank recovery and resolution. URL: https://finance.ec.europa.eu/banking/banking-regulation/bank-recovery-and-resolution_en#policy-making-timeline (дата звернення: 11.06.2024 р.).

56. Шинкар М. Базельські рекомендації в контексті підвищення стабільності функціонування банківської системи як правові заходи попередження банкрутства банківських установ // *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 7. С. 104 108.

57. Щеглюк М.С. Розвиток банківського регулювання та нагляду в умовах європейської інтеграції // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 6. С. 235-240.

58. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: Режим доступу: <http://www.imf.org/en> (дата звернення: 18.05.2024 р.).

59. Ткаченко О.О. Порівняння стійкості банківських систем країн Європи / О.О. Ткаченко // *Український журнал прикладної економіки*. – 2017. – № 1 (1). – С. 60 – 67.

60. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua> (дата звернення: 08.05.2024 р.).

61. Манжос С.Б. Стрест-тестування банків: огляд методологій // *Фінансы, учет, банки*. 2014. № 1 (20). С. 188-194.

62. Стрес-тестування банків України. Дані НБУ. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Stres-testuvannya_bankiv_19-05-2023.pdf?v=7 (дата звернення: 18.05.2024 р.).

63. Алілуйко М.С. Теоретичні аспекти оцінювання ефективності антикризового управління банківськими ресурсами // *Бізнес Інформ*. 2015. № 1. С. 307-312.

64. Бобиль В.В. Оцінка фінансового стану банку в умовах кризи / В.В. Бобиль // *Збірник наукових праць НУДПСУ*. 2014. № 1. С. 14-24.

65. Бриштїна В.В. Управління антикризовою фінансовою стійкістю банків // *Збірник наукових праць УДФСУ*. 2017. № 1. С. 37-52.

66. Король М.М., Співак В.О., Куліковська І.В. Сучасний стан показників української банківської системи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2023. № 47. С. 41-47.

67. Вовчак О.Д. Напрями стабілізації роботи банків в умовах кризових становищ. *Фінансовий простір*. 2014. № 4 (16). С. 27-31.

68. Варцаба В.І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія Економіка*. 2018. № 1 (51). С. 311-316.

69. Мірошниченко Г.О. Напрями розвитку механізму стабілізації банківської системи в умовах невизначеності // *Актуальні проблеми економіки*. 2013. № 9 (147). С. 182-189.

70. Гулак О.В., Піддубний О.Ю., Слюсаренко С.В. Актуальні питання забезпечення безпеки банківського сектору України в умовах воєнного стану. *Наукові записки. Серія: право*. 2023. Випуск 15. С. 236-240.

71. Філіппов В.Ю., Дишкант Н.О., Скоморохов Є.О. Напрями покращення фінансового стану банківських установ // *Український журнал прикладної економіки*. 2016. № 4 (1). С. 129-138.

72. Фітас Н.Ю. Сутність поняття «Ефективність банківської діяльності» / // *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2012. Вип. 36. С. 282-288. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2012_36_35.

73. Онищенко, В. О., Довгаль, Ю. С., Тітович, В.. Стан та особливості формування ліквідності комерційних банків України в сучасних умовах. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2014, (3), 54-57.

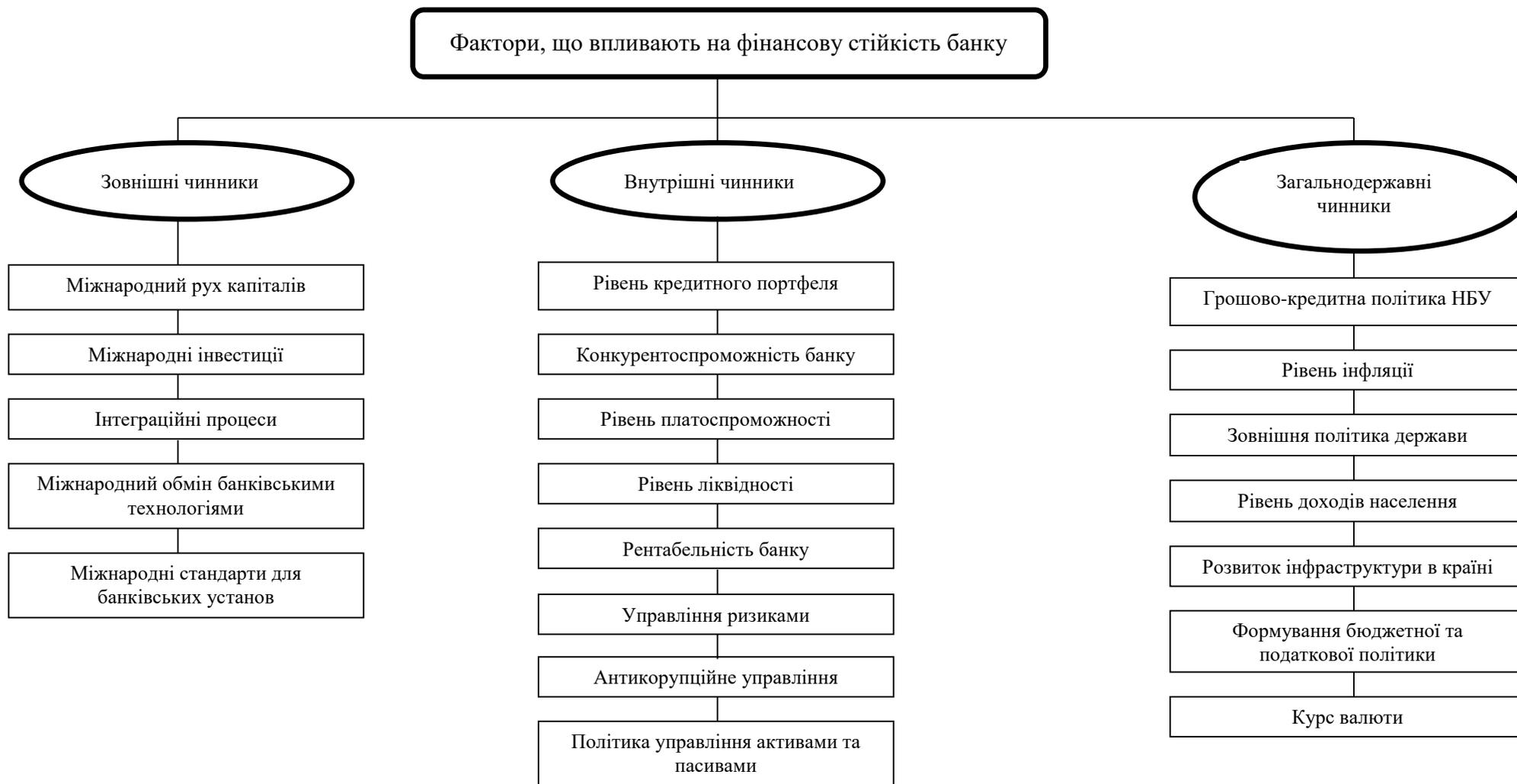
74. Онищенко В.О., Довгаль Ю.С., Савченко Т.В. Дослідження впливу грошово-кредитної політики на макроконкурентоспроможність країни // *Вісник Української академії банківської справи*. 2011. №2. С.7 – 12.

75. Худолій Ю.С. Особливості сучасної концепції управління капіталізацією банків в Україні // *Економіка і регіон: наук. вісн.* Полтава: ПолтНТУ, 2015. № 4 (53). С. 129 – 136.

76. Онищенко В.О., Довгаль Ю.С., Гребінь О.М. Досвід зарубіжних країн щодо оцінки фінансового стану банків // *Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць*. 2012. Вип. 35. С. 25–33.

ДОДАТКИ

Додаток А

Додаток Б1

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31.12.2021 року

(тис. грн.)

Найменування статті	Примітки	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	1000	21 326 213	14 534 838
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку України	1010	0	0
Фінансові активи, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1020	0	0
Кошти в інших банках	1030	2 802 502	1 486 374
Кредити та заборгованість клієнтів	1040	53 086 793	37 573 208
Цінні папери в портфелі банку на продаж	1050	23 142 132	18 454 704
Цінні папери в портфелі банку до погашення	1060	0	0
Інвестиції в асоційовані/асоційовані та дочірні компанії	1070	0	0
Інвестиційна нерухомість	1080	62 099	71 330
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток	1090	0	0
Відстрочений податковий актив	1100	13 200	2 218
Гудвіл	1110	0	0
Основні засоби та нематеріальні активи	1120	1 954 014	1 911 484
Інші фінансові активи	1130	1 636 371	586 015
Інші активи	1140	281 383	349 351
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	1150	0	0
Активи – опис додаткових статей статей та вміст їх показників	1990	Активи з права користування	
Активи – усього за додатковими статтями	1990	344 117	294 432
Усього активів	1999	104 648 824	75 263 954
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	2000	7 138 226	5 557 208
Кошти клієнтів	2010	80 917 134	57 515 262
Фінансові зобов'язання, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	2020	0	0
Боргові цінні папери, емітовані банком	2030	0	0
Інші залучені кошти	2040	0	0
Зобов'язання щодо поточного податку на прибуток	2050	257 844	132 528
Відстрочені податкові зобов'язання	2060	0	0
Резерви за зобов'язаннями	2070	274 195	281 370
Інші фінансові зобов'язання	2080	2 200 090	1 090 535
Інші зобов'язання	2090	920 074	674 401
Субординований борг	2100	0	0
Зобов'язання групи вибуття	2110	0	0
Зобов'язання – опис додаткових статей статей та вміст їх показників	2990	Зобов'язання з оренди	
Зобов'язання – усього за додатковими статтями	2990	379 968	328 639
Усього зобов'язань	2999	92 087 531	65 579 943

Продовження додатку Б1

ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	3000	4 780 595	4 780 595
Емісійні різниці	3010	101 660	101 660
Незарєєстрований статутний капітал	3020	0	0
Інший додатковий капітал	3030	0	0
Резерви та інші фонди банку	3040	2 909 909	1 605 862
Резерви переоцінки	3050	562 156	578 955
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	3060	4 206 973	2 616 939
Власний капітал – опис додаткових статей статей та вміст їх показників	3490		
Власний капітал – усього за додатковими статтями	3490	0	0
Неконтрольована частка	3500	0	0
Усього власного капіталу	3999	12 561 293	9 684 011
Усього зобов'язань та власного капіталу	9999	104 648 824	75 263 954

Примітки: Рядок "Основні засоби та нематеріальні активи" включає:

- Основні засоби: 2021 р. - 1 698 168 тис. грн; 2020 р. - 1 647 151 тис. грн.

-Нематеріальні активи: 2021 р. - 255 846 тис. грн; 2020 р. - 264 333 тис. грн.

В статті 1990 вказано право користування активами.

Рядок "Кошти банків" включає:

-Заборгованість перед НБУ: 2021 р. - 5 693 029 тис. грн; 2020 р. - 4 200 554 тис. грн.;

-Заборгованість перед іншими банками: 2021 р. - 1 445 197 тис. грн; 2020 р. - 1 356 654 тис. грн.

В статті 2990 вказані зобов'язання з оренди.

Рядок "Резерви переоцінки" включає:

-Дооцінка: 2021 р. - 437 533 тис. грн; 2020 р. - 448 068 тис. грн;

-Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід: 2021 р. - 124 623 тис. грн; 2020 р. - 130 887 тис. грн;

Додаток Б2

Звіт про прибутки і збитки
за 2021 рік

(тис. грн.)

Найменування статті	Примітки	Звітний період	Попередній період
1	2	3	4
Процентні доходи	1000	11 834 097	9 235 764
Процентні витрати	1005	-2 603 206	-2 389 067
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати)	1010	9 230 891	6 846 697
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках	1020	-763 463	1 113 289
Чистий процентний дохід/(Чисті процентні витрати) після створення резерву під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів, коштів в інших банках	1030	8 467 428	5 733 206
Комісійні доходи	1040	3 166 429	2 418 276
Комісійні витрати	1045	-1 119 867	-742 224
Результат від операцій з фінансовими інструментами, що обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток	1050	-60 782	9 183
Результат від операцій з ведення справедливої вартості	1060	0	0
Результат від продажу цінних паперів у портфелі банку на продаж	1070	13 858	23 766
Результат від операцій з іноземною валютою	1080	160 498	170 006
Результат від переоцінки іноземної валюти	1090	191 191	78 018
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	1100	1 673	-1 167
Доходи/(витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	1110	1 062	21 618
Витрати/(доходи), які виникають під час первісного визнання фінансових зобов'язань за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова	1120	0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення дебіторської заборгованості та інших фінансових активів	1130	0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів у портфелі банку на продаж	1140	0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення цінних паперів у портфелі банку до погашення	1150	0	0
Чисте (збільшення) зменшення резервів за зобов'язаннями	1160	0	0
Інші операційні доходи	1170	71 071	109 544
Адміністративні та інші операційні витрати	1180	-5 781 289	-4 654 941
Частка в прибутку/(збитку) асоційованих компаній	1190	0	0
Додаткові статті (доходи) – опис статей та зміст			

Продовження додатку Б2

показників			
Додаткові статті (доходи) – усього за додатковими статтями	1390	0	0
Додаткові статті (витрати) – опис статей та вміст показників			
Додаткові статті (витрати) – усього за додатковими статтями	1395	0	0
Прибуток/(збиток) до оподаткування	1500	5 111 272	3 165 284
Витрати на податок на прибуток	1510	-923 680	-557 191
Прибуток/(збиток) від діяльності, що триває	1520	4 187 592	2 608 093
Прибуток/(збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	1530	0	0
Прибуток/(збиток) за рік	1999	4 187 592	2 608 093
Прибуток/(збиток), що належить:			
власникам банку	3010	4 187 592	2 608 093
неконтрольованій частці	3020	0	0
Прибуток/(збиток) на акцію від діяльності, що триває:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	4110	292,35	182,08
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	4120	292,35	182,08
Прибуток/(збиток) на акцію від припиненої діяльності:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	4210	0,00000	0,00000
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію	4220	0,00000	0,00000
Прибуток/(збиток) на акцію, що належить власникам:			
чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік	4310	292,35	182,08
скоригований чистий прибуток/(збиток) на одну просту акцію за рік	4320	292,35	182,08

Примітки: Відсутні.

Додаток БЗ

Звіт про фінансовий стан на 31 грудня 2022 року

(у тисячах гривень)

	Прим.	2022 рік	2021 рік
Активи			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	46 455 869	21 326 213
Кредити та аванси банкам	7	3 490 916	2 802 502
Інвестиції в цінні папери	8	12 586 771	23 142 132
Кредити та аванси клієнтам	9	43 770 237	53 086 793
Поточні податкові активи		32 962	–
Похідні фінансові активи	18	–	10 814
Інші фінансові активи	12	2 419 697	1 625 557
Інші нефінансові активи	12	330 806	281 383
Основні засоби	10	1 710 376	1 698 168
Інвестиційна нерухомість	10	59 168	62 099
Нематеріальні активи, за винятком гудвілу	10	654 811	255 846
Активи з права користування	11	259 282	344 117
Відстрочені податкові активи	24	203 325	13 200
Всього активів		111 974 220	104 648 824
Зобов'язання			
Зобов'язання перед Центральним банком	13	4 188 304	5 693 029
Кошти банків	14	2 324 222	1 445 197
Кошти клієнтів	15	90 299 888	80 871 781
Похідні фінансові зобов'язання	18	93 807	8 204
Орендні зобов'язання	16	274 383	379 968
Поточні податкові зобов'язання		–	257 844

Продовження додатку Б3

Інші фінансові зобов'язання	17	2 546 201	2 508 955
Інші нефінансові зобов'язання	17	551 034	922 553
<hr/>			
Всього зобов'язань		100 277 839	92 087 531
<hr/>			
Власний капітал			
Акціонерний капітал	19	4 780 595	4 780 595
Емісійний дохід		101 660	101 660
Дооцінка		430 759	437 533
Резерв під прибутки та збитки за фінансовими активами, оцінених за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(350 345)	124 623
Резервний капітал		2 909 909	2 909 909
Нерозподілений прибуток		3 823 803	4 206 973
<hr/>			
Всього власного капіталу		11 696 381	12 561 293
<hr/>			
Всього зобов'язань та власного капіталу		111 974 220	104 648 824
<hr/>			

Затверджено до випуску та підписано

Додаток Б4

Звіт про прибуток або збиток за 2022 рік

		(у тисячах гривень)	
	Прим.	2022 рік	2021 рік
Процентний дохід, обчислений із застосуванням методу ефективного відсотка	20	14 512 778	11 643 088
Процентні доходи	20	382 603	191 009
Процентні витрати	20	(4 740 903)	(2 603 206)
Чистий процентний дохід		10 154 478	9 230 891
Комісійні доходи	21	3 205 014	3 166 429
Комісійні витрати	21	(1 183 751)	(1 119 867)
Чистий комісійний дохід		2 021 263	2 046 562
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності), визначені згідно з МСФЗ 9	6,7,8,9, 12, 28	(10 338 901)	(763 463)
Чистий прибуток (збиток) від операцій з іноземною валютою		1 264 678	160 498
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки іноземної валюти		166 962	191 191
Чистий прибуток (збиток) від операцій з борговими фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		(50 656)	13 858
Чистий прибуток (збиток) від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	(249)	1 673
Прибутки (збитки) від зміни справедливої вартості похідних інструментів		177 491	(59 557)

Продовження додатку Б4

Чистий прибуток (збиток) від операцій з фінансовими інструментами за справедливою вартістю через прибуток або збиток		(2)	(1 225)
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів	5	1 243 421	–
Доходи (витрати), які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою, вищою або нижчою, ніж ринкова		1 064	1 062
Прибуток (збиток), що виникає від припинення визнання фінансових активів, оцінених за амортизованою собівартістю		2 109	(950)
Прибуток від зменшення корисності та сторнування збитку від зменшення корисності (збиток від зменшення корисності) для нефінансових активів	12, 28	(80 449)	(2 021)
Інші прибутки (збитки)	22	231 755	74 042
Прибуток (збиток) від операційної діяльності		4 792 964	10 892 561
Операційні витрати	23	(5 278 302)	(5 781 289)
Прибуток (збиток) до оподаткування		(485 338)	5 111 272
Доходи від повернення податку (витрати на сплату податку)	24	87 615	(923 680)
Прибуток (збиток) за звітний період		(397 723)	4 187 592
Прибуток (збиток) на акцію (гривень на акцію)	30	(27,77)	292,35

Затверджено до випуску та підписано